STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 04496

OYFN RAND FUN MIDBER

Joseph Ehrlich

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יוסף ערליך

אויפן ראַנד פון מדבר

יוסף ערליך

אויפן ראנד פון מדבר

נאָוועלן

פאַרלאַג „המנורה" תל אביב

תשל"ז — 1977

JOSEF ERLICH

AT THE EDGE OF THE DESERT

SHORT STORIES

יוסף ערליך / אויפן ראַנד פון מדבר

שער געצייכנט : יהושע פאלק

פאַרלאַג „המנורה", רח' זנגביל 24, תל אביב.
„HAMENORA" PUBLISHING HOUSE
24 ZANGVIL Str. TEL AVIV

PRINTED IN ISRAEL
נדפס בישראל 1977

©

דפוס „ראש פינה" — רח' ראש פינה 19 תל־אביב, טל. 33665

ברויט

די רעגנס אין פאַרגאַנגענעם ווינטער זענען געווען קנאַפּע און האָבן נישט אָנגעזעטיקט די ערד. די שטאַרקע מזרח־זון, וואָס האָט געבאַקן דעם גאַנצן זומער, האָט ווייניק תבואה איבערגעלאָזט אויף די פעלדער. אויך פון יוסיפס זאַמדיקער ערד, וועלכע ער האָט נישט טיף איבערגעאַקערט מיט זיין שוואַכער קו, נאָר זי בלויז אויפגעראַטשעט, איז כמעט גאָרנישט געבליבן. דאָס שטרוי איז אים כמעט פאַרברענט געוואָרן פון דער זון, די ווייניק קערנער האָבן זיך אים אויסגעשיט איבער דער ערד. יוסיף מיט דער גאַנצער משפחה האָט געמוז פון גאַנץ פרי ביז שפּעט אין דער נאַכט אַריין צונויפקליבן יעדעס קערנדל באַזונדער און דאָך קוים אָנגעקליבן נישט קיין גאַנצע צוויי זעק קערנער.

ווי יעדן טאָג פון נאָכן שניט, אַזוי אויך היינט זיצט יוסיף אויף דער צעפּוילטער אויסגעשפּרייטער אויפן שטיין־פּאָל, ראָגאָזשע, אויף אונטערגעלייגטע

אונטער זיך פיס. ער ווינגט זיך ריטמיש ווי אַ זייגער־אומרו. דורך דעם קליינעם פענצטערל פאַלט אויף אים אַ שאַטנשיין פון דרויסן. ער זיצט מיט פאַר־מאַכטע אויגן און פאַרקלעמטע ליפּן, אין וועלכע עס איז איינגעביסן זיין פאַרגעלטע וואָנצע און ער שעפּ־טשעט, בעט צו דעם אַלמעכטיקן גוטן „אַללאַ“, נאָר יעדע ווײַלע עפנט ער די אויגן און קוקט מיט שרעק אין דער זייט צום קאַסטן, ווו ער האַלט די קערנער. און כאָטש שוין וואָכן ווי יוסיף האָט פאַרקויפט די קו מיט וועלכער ער האָט געאַרבעט, באַגראָבן די צוויי ציגן וואָס האָבן אים געגעבן מאָגערע מילך און ער גיט דער משפחה נישט מער ווי איין מאָל אין טאָג עסן, ווערט וואָס אַמאָל ווייניקער קערנער אין קאַסטן און עס איז אין אים שוין מער נישטאָ ווי אַ קליין ביסל וואָס דעקט קוים איבער דעם בוידעם.

זעינאַב, זיין ווייב, שלייכט זיך שוין איבער דער שטוב אין אַ צעלאָזטן, צעקנעפּלטן קיטל, פון וועל־כן עס הענגען אַרויס אירע דאַרע, שיטערע ברוסטן, און פון שוואַכקייט האַלט זי זיך אָן אין די ווענט פון שטוב. זי באַנעצט זיך נאָר די ליפּן יעדעס מאָל מיט אַ זופּ וואַסער פון דער בלעך, וועלכע יוסיף האָט געבראַכט פון דער ווייט, פון עפּענדיס דזיאַרעס, נאָך מיט אַ פּאָר טעג צוריק. די צוויי טעכטער זיצן אין ווינקל מיט פאַרשטאַרטע גלידער, נישט רירנדיק מיט קיין פוס און האַנט, מיט צעלאָזטע האָר און ווײַנען שטיל. זיי האָבן מורא פאַרן פאָטער. אויך אַלי, זיין אַכט יעריקער זון קאַלערט זיך אויף דער ערד און האָט שוין נישט קיין כוח צו וויינען פון הונגער. ער סקאַמליעט ווי אַ קליין ניי־געבוירן הינטל.

יוסיף זיצט מוטלאָז. בלויז אין די קליינע, שמאָלע שפּאַרעס פון זיינע פאַרזשמורעטע אויגן טליעט זיך אַ שוואַך, קוים דערזעבאַר פלעמל פון ווילן. יוסיף זעט פּאַר זיך כסדר דעם עפּענדיס אויסגעפּולטע שפּייכלערס מיט דורע, ווייצן און גערשטן. דער קערנערשימער, די זאַטקייט פון די שפּייכלערס, שטיקן אים אין גאָרגל. זיינע קינבאַקן זענען פאַרהאַקט און ער שלינגט די סלינע וואָס זאַמלט זיך אים אין מויל.

—□—

יוסיף האָט זיך שטאַרקער אַ וויג געטאָן ווי געוויינלעך און ער איז זיצן געבליבן אַ ווײלע איינגעהאָרכט. ער האָט זיך לאַנגזאַם, פויל אויפגעהויבן און זיך צוגעשלעפּט צום פענצטערל. איבער די בערג איז געווען אויסגעשפּרייט די נאַכט. די הימלען זענען געווען איבערגעצויגן מיט געדיכטע, שווערבלייענע וואָלקנס, פון וועלכע עס האָבן געכליופּעט מאָגערע טראָפּנס רעגן.

דורך יוסיפס מאַט און פאַרשטיינערט פּנים איז אַדורך אַ ציטער ווי אַ בליץ. זיינע אויגן האָבן מיטאַמאָל אָנגעהויבן סודותדיק פלאַמען. ער האָט אויסגעגלייכט דעם רוקן און האַסטיק מיט דער האַנט אַ שטופּ געטאָן די פאַרשפּאַרטע טיר. ער איז אויפגעשטאַנען. דורך דער אויפגעפּראַלטער טיר האָט אַריינגעשטראָמט פרישע לופט, וועלכע האָט אים אויפגעפרישט. אַ ווײלע איז ער געשטאַנען און געטראַכט — געקוקט אויף דער אויסגעלייגטער אַרום די ווענט שלאָפנדיקער משפּחה. זייערע אויסגעבלייכטע פּנימער זענען געווען פאַרקרעמפּט פון הונגער. שנעל, מיט

לייכטע קעצישע טריט, איז ער אַרויס פון שטוב, פאַר־מאַכנדיק נאָך זיך שטיל די טיר.

—□—

אויפן עפענדיס פעלדער, צווישן די סטויגעס תבואה, וואָס האָבן געפירט צו די שפּייכלערס, האָט דער שומר, וועלכער איז געווען איינגעקוקט אין דער נאַכט־פינצטערקייט, געהיט. ער האָט דערהערט לייכטע, קוים הערבאַרע שאָרכן, ווי בלעטער אויף אַ בוים זאָלן זיך רירן. דער שומר האָט אָנגעשפּיצט זיין אויער, זיך איינגעהערט אין דער נאַכט־שטילקייט און געוואַרט. ער האָט צווישן די סטויגעס דערזען אַ שאָטנשיין, וואָס האָט זיך געשלייכט אין דער נאַכט־פינצטערניש. דער שומר האָט גרייט געמאַכט די ביקס און מיט אַ שטאַרקער שטימע וואָס האָט דורכגעריסן די געדיכטע, שטילע נאַכט־פינצטערקייט, האָט ער אויסגעשריגן: „וואַקעף!" (שטיי), נאָר דער שאָטן האָט זיך ווייטער געשאַרט, נאָך שנעלער. דער שומר האָט אַ צי געטאָן ביים צינגל פון דער ביקס. איין שטאַרקער זעץ נאָכן אַנדערן, האָבן אויף אַ סעקונדע צעריסן און באַלויכטן די נאַכט־פינצטערקייט. דער ווידערקול האָט אָנגעשלאָגן אין די דערבייאיקע בערג. די סביבה איז באַלד ווידער פאַרזונקען אין דער שטילער נאַכט־פינצטערניש, ווי ביז איצט.

—□—

ווען די אַרומיקע בערג־שפּיצן האָבן זיך אָנגעהויבן אַנטפּלעקן פון דער נאַכט־פייכטקייט און פון

מאָרגן־נעפּל, אָפּדעקנדיק די בערג־רוקנס אַנטקעגן די ערשטע, אַרויסגייענדיקע אַנעמישע ווינטער זון־שטראַלן, האָבן די צו דער אַרבעט געקומענע מענטשן געפונען ליגן צווישן סטויגעס אַ קערפּער אָן אַ סימן פון לעבן. דער טויטער איז געווען אַדורכגענעצט און אָפּגעוואַשן פון די נאַכטרעגנס, נאָר אין דער זייט ביי דער שלייף, האָט זיך געשלענגלט אַ קליין, שמאָל שטענגעלע פאַרטריקנט בלוט. אַ סימן פון איינגעביסענע שרענגע ציין פון אַ פאַרבייגעלאָפנעם שאַקאַל האָט זיך געזען אונטערן טויטנס האַלדז.

צווישן די געקומענע צו דער אַרבעט איז געוואָרן אַ געפילדער. אָבער יעדער פון די אַרבעטער וואָס איז פאַרבייגעגאַנגען פאַרביי דעם ליגנדיקן קערפּער, האָט נאָר אַ קוק געטאָן אויף אים, שנעל און שטיל געגאַנגען ווייטער צו זיין אַרבעט, ווי עס זאָל גאָרנישט האָבן געשען.

ערשט דער אָנגעקומענער מוכטאַר פון דאָרף, וועלכן מען האָט צוּווּיסן געטאָן וועגן דעם פאַל, האָט אין פאַרשטאַרטן הרוג דערקענט יוסיפן. ער האָט דעם קערפּער געהייסן אויפלייגן אויף אַ פור און אים פירן צום בית הקברות. אַליין איז ער אַוועק צוּווּיסן טאָן וועגן יוסיפס טויט דער פּאָליציי און דער משפחה פון הרוג.

יוסיפס קליין „טיבן" הייזל איז געשטאַנען אַרומגעשיט מיט ערד, ווי עס זאָל זיין איינגעוואַקסן אין דער ערד און האָט געטריפט פון דער נעץ וואָס האָט געקאַפּעט פון דאַך.

אין שטוב, אויף דעם שטיינערנעם פּאָל, איז געלעגן זיין ווייב, אַ פאַרחלשטע, שוין האַלב טויטע,

מיט אַן אויפגעשוואָלענעם בויך. די טעכטער מיטן זון זענען געזעסן אויף דער ערד פּאַרוויינטע, הונגע־ריקע. זיי האָבן אויסגעקוקט דעם פּאָטער ער זאָל שוין קומען מיט די שליסלען פון קאַסטן אין וועלכן עס איז נאָך געווען אַ ביסל גערשטן. נאָר דער פּאָטער איז נישט געקומען. געקומען איז נאָר דער מוכטאַר, וועלכער האָט זיי אָנגעזאָגט, אַז דער פּאָטער לעבט שוין נישט.

די קינדער, וועלכע האָבן שוין נישט געהאַט קיין כּוח צום וויינען, האָבן שטיל אויסגעהערט דעם מוכ־טאַר און כמעט נישט באַגריפן וואָס ער זאָגט. זיי האָבן נאָר געקוקט אויף אים מיט אויפגעשטאַרטע פאַרגלייזטע אויגן, פון הונגער און שרעק.

דער מוכטאַר האָט זיך אַרומגעקוקט איבער דער שטוב. ער האָט אַ בליק געטאָן פון דער ווייטנס צו יוסיפס ווייב און שנעל באַפוילן די קינדער זיי זאָלן מיט אים מיטגיין. די דריי קינדער האָבן אים געהערט און שטיל, ווי זיי זאָלן מורא האָבן, אַז זיי וועלן איבערוועקן די מוטער, אים נאָכגעגאַנגען.

אויפן בית הקברות איז קיינער נישט געווען אַחוץ די קינדער, דער מוכטאַר און צוויי מענטשן וועלכע האָבן יוסיפן, וואָס איז איצט געווען איינגעפּאַקט אין ווייסן, ווי אַ פּעקל, אַריינגעלייגט אין אַן אויס־געגראָבענעם, פּירקאַנטיקן גרוב. אַלי'ס שוועסטערס האָבן ווידער מיט די לעצטע כּוחות געוויינט און זיך געריסן די פאַרקאָלטנטע האָר אויף די קעפּ. נאָר אַלי איז געשטאַנען און נישט געוויינט. ער האָט נישט געוווסט וואָס עס קומט דאָ פאָר. דער מוכטאַר האָט אים געהאַלטן ביי דער האַנט און אים געגעבן צו

פאַרשטיין, אַז עס איז זיין טאַטע, וועמען „אַללאַ" האָט צוגענומען און עס וועט אים פון איצט אָן שוין זייער גוט זיין.

ווען מען האָט צוגעשיט דעם גרוב אין וועלכן מען האָט אַריינגעלייגט יוסיפן, האָט אַלי נאָך געוואַרט אויפן פאָטער, ער זאָל אים זאָגן ווי גוט עס איז אים און געוואָלט ער זאָל אים אויך מיטנעמען אַהין. דער מוכטאַר האָט שנעל אָ טראַכט געטאָן, אַז מען דאַרף אין דאָרף מסדר זיין אַן „אַקל אל מרחום". אָבער ווִיסנדיק, אַז דער עפענדי וועט עס אים נישט שענ־קען, האָט ער שנעל, ער זאָל האָבן יוצא געווען פאַר אַללאַ'ן און פאַר זיך, אַ גיב געטאָן אַלין אין האנט אַריין אַ „טאַריפע" און אים געהייסן גיין מיט די שוועסטערס אַהיים.

אַלי האָט זיך אַ שטיקל וועג פון בית הקברות געלאָזט פירן פון דער עלטערער שוועסטער ביי אַ האַנט. אין דער צווייטער האַנט האָט ער געהאַלטן פעסט פאַרקלעמט די „טאַריפע". גייענדיק האָט ער זיך אָבער צעוויינט. ער האָט זיך דערמאָנט אין דער שטוב, אין וועלכער עס ליגט די מוטער און אין פאָ־טער, אַז ער וועט צוריקקומען און וועט ביי אים אַוועקנעמען די טאַריפע. ער האָט מורא באַקומען. ער האָט זיך אַ ריס געטאָן פון דער שוועסטערס האַנט אַרויס און זיך געלאָזט לויפן מיט אימפעט, וויפל ער האָט געקענט מיט זיינע יונגע כוחות. ער איז געלאָפן, ביז די שוועסטערס זענען אים פאַרשוווּנדן פון אויג און ער האָט זיי מער נישט געזען.

אַלי איז געגאַנגען מיטן אויסגעטרעטענעם וועג אין זאַמד. דאָס האַרץ האָט אים געקלאַפּט פון מורא.

יעדע ווײלע האָט ער זיך אומגעקוקט, צי עס גײט נישט װער הינטער אים און צי דער פֿאָטער יאָגט אים נישט נאָך. ער האָט געהאַלטן פֿעסט פֿאַרקלעמט אין האַנט די „טאַריפֿע".

אַלי איז לאַנג, זײער לאַנג, געגאַנגען מיט זײַנע באָרװעסע קלײנע פֿיס איבערן זאַמד, ביז ער איז צו־געקומען צום שװאַרצן, געפֿלאַסטערטן װעג, װעלכער האָט געגלאַנצט װי אַן אױסגעפּוצטער שוך פֿון אַ פּאַ־ליסמאַן. אַלי האָט פֿון אָנפֿאַנג מורא געהאַט אַרױפֿ־צוגײן אױף דעם װעג. ער איז געשטאַנען און געטראַכט. ער האָט נישט געװוּסט װאָס צו טאָן. נאָר מורא האָבנדיק מ'זאָל אים נישט נאָכיאָגן, האָט ער זיך גע־לאָזט גײן מיטן געפֿלאַסטערטן װעג. דער װעג האָט אים דערפֿירט ביז שכם.

אַלי איז אין שטאָט אָנגעקומען אַן אױסגעמאַ־טערטער און הונגעריקער. אַ צעטומלטער און דער־שראָקנער איז ער שטײן געבליבן אױף דער גאַס און נישט געװוּסט װוּ אײַן און װוּ אױס. אין די צװײ גרױסע, איבערגעפּולטע מיט שרעק אױגן, האָבן זיך פֿאַרדרײט צװײ גרױסע טרערן. נאָר לאַנגזאַם האָט ער זיך אָנגעהױבן שאַרן איבער דער גאַס. ער האָט דאָס ערשטע מאָל פֿאַר זיך דערזען אַזױפֿיל הײַזער און מענטשן מיט אַזאַ גערודער און געפּילדער. די אײנצלנע אױטאָס, װאָס זענען פֿאַרבײַ די גאַסן, דער גרױסער זײגער אין אַ ראָג פֿון גאַס, דאָס אױסשרײַען און אױסזינגען פֿון די פֿאַרקױפֿערס, די גוטסקײט פֿון זײערע „טאַמאַרינדע", „סוס", און אַלערלײ גרינ־סן, האָבן אים פֿאַרשפּילט און פֿאַרכאַפּט מיט פֿרײד. נאָר באַלד האָט ער װידער דערפֿילט הונגער און מיד־

קייט. כאָטש עס איז אים געווען אַ שאָד און ער האָט די גאַנצע צייט נישט אויפגעהערט צו קוקן אויף דער „מטבע", האָט ער שוין מער נישט געקענט אויס־האַלטן און פאַר דער טאַריפע זיך געקויפט צוויי פּתה'ס.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויף דער גאַס אין אַ ווינקל, אין שאָטן פון אַ מויער, און געשלונגען שטי־קער פון די פּתה'ס, נישט באַווייזנדיק אַפילו זיי צו צעקייען.

אַז ער האָט געענדיקט עסן, איז ער נאָך נישט זאַט געווען, עס איז אים אָבער געוואָרן אַביסל גרינ־גער. די בויך־קרעמפן האָבן אים אָפּגעלאָזט. ער האָט זיך געלאָזט גיין איבער די גאַסן פון דער שטאָט און זיך אונטערגעברומט עפּעס אַ ניגון פון געוויין און בענקשאַפט. גייענדיק אַזוי האָט ער אינסטינקטיוו, ווי פון זיך אַליין, אויפגעהויבן פון דער ערד אַ ליידיק בלעכן פושקעלע פון קאָנסערוון און אָנגעהויבן צו־נויפקלייבן די שטיקלעך אַוועקגעוואָרפענע, נישט דער־רויכערטע ציגאַרעטן. דערנאָך האָט ער געשניטערט אין אַלע אָנגעטראָפענע אויפן וועג בלעכן און קאַסטנס.

ווען איבער שכם האָט זיך אָנגעהויבן אויסשפּריי־טן די נאַכט, האָט אַלי אַ מידער זיך דערשלעפּט אויף אַ ליידיקן, פאַרלאָזטן פּלאַץ אויף עפּעס אַ גאַס. אַז ער האָט זיך אומגעקוקט, האָט ער דערזען אַ פאַר־שמאָדערטן קרעציקן הונט, וואָס האָט געהאַט אַ האַלב אויסגעקראָכענע פעל. אַלי'ן האָבן די אויגן אָנגעהויבן פינקלען. ער האָט זיך דערפרייט מיטן הונט, נאָכן זיין אַ גאַנצן טאָג עלנט. דער הונט האָט פון אָנהויב אויסגעשטשערעט אויף אַלין די ציין און

זיך צעבילט. ער איז געווען גרייט זיך אויף אים צו וואַרפן, נאָר אַז אַלי האָט אים צוגעוואָרפן אַ שטיקל אויסגעדאַרט פּתה־רינדל, וואָס ער האָט געפונען אין די מיסטן, האָט דער הונט עס גיך איינגעשלונגען און איז צוגעלאָפן צו אַלי׳ן. דער הונט האָט זיך פאַר אַלי׳ן געטשאָרעט אין דער ערד, ער איז געקראָכן פאַר אים אויף אַלע פיר מיט אַ פאַרבויגענעם עק צווישן די פיס.

דער הונט האָט געסקאָמליעט, געריסן מיט די נעגל די ערד און אַלי׳ן לייכט געביסן, אים געשלעפט ביי דער פאָלע פון זיין כאַלאַט. ער האָט אַלי׳ן צוגע־שלעפט צו אַן אויסגעהוילטער אין דער ערד גענוג גרויסער נאָרע. ביידע, אַלי און דער הונט, זענען אַריין אין איר. אַלי האָט אַפּירגעשלעפט פון אונטערן כאַ־לאַט די צונויפגעקליבענע פון די מיסטן רעשטלעך עסן און צוזאַמען מיטן הונט זיך געזעצט עסן. ביידע האָבן געשמאַק פאַרדייעט.

ווען איבער שכם איז אַרויס די פולע לבנה וואָס האָט באַשיינט די האַלבע מעטאַלענע לבנה אויפן שטאָט־מעטשעט, איז אַלי מיטן הונט געלעגן צוזאַ־מענגעקנוילט און געשלאָפן, איינער האָט געוואַרעמט דעם אַנדערן.

בוגרת

דער הימל איבערן מושב איז לויטער, אָן אַ פּגם, ווי אַ תכלת־געוואַנט, אויסגעשפּרייט איבער דער סביבה ווי ווייט ס'אויג דערגרייכט. די זון איז געווען איינגעוועבט אין מיטן פון הימל און האָט אַראָפּגע־שיקט אירע הייסע שטראַלן אויף דער ערד. די העל־זוניקע דורכזיכטיקייט האָט שוין אָפּגעדעקט די בערג־מויער אַרום דעם דאָרף פון גרינעם נעפּל־שלייער. די בערג מיט זייערע פעלזן־בייכער זענען געשטאַנען נאַ־קעטע, דער הייסער זון אַנטקעגן. זי האָט מיט אירע שטראַלן געשפּיזט זייערע רוקנס, וואָס האָבן גע־שטאַרט אין דער הויך, געלאַזט גלעטן, וואַרעמען זייערע לאַנג־דורותדיקע פאַלדן און נאָר אָפּגעשטויסן די שטראַלן מיט זייער האַרטקייט, זיי צעשפּרייט אי־בער דער ערד, זי איבערגעצויגן מיט אַ בלענדנדער ליכטיקייט.

דער עמק, די ברוינע זאַמד־ערד האָט געגליט, זיך געבאַקן, געווען איינגעהילט אין אַ העל־גרויען, כמעט ווייסן דינעם שטויב־נעפּל ווי אַ דורכזיכטיקער טיול־

שלייער. די צעוואַרעמטע פּרדסים, די אָנגעזעטיקטע ביימער, וואָס האָבן אָנגעזויגן די פּרוכט אויף די צווייגן, די מאַראַנצן, וואָס האָבן אַרויסגעקוקט פון צווישן די בלעטער, האָבן זיך געררויטלט, געררייפט אין דער היץ.

אויך דער ווירטשאַפט־הויף, וואָס איז געשטאַנען אין דער זייט, אָפּגערוקט פונעם וועג, איז געווען פול מיט העלן שימער. די זון־שטראַלן האָבן אויך אַרײַ־בערגעשיינט איבער דעם אַרומגעצוימטן מיט צעדער־ביימער פּלויט און געשפּיזט, געגליט דעם טיפן רויטן קאַראַמיט־דאַך אויפן ווייס־געקאַלכטן פּאַרטער־הויז, וואָס איז געווען אַרומגעוואַקסן מיט גרינס און בלו־מען און זיי האָבן אַרײַנגעדופט זייערע ריחות אין די אויפגעפּראַלטע פענצטער. איבערן הויף איז געווען אויסגעשפּרייט די שטילקייט, נאָר דער וואַסער־קראַן האָט געקאַפּעט און די טראָפּנס זענען רעגלמעסיק געפאַלן, אײַנגעזאַפּט זיך אין דער ערד. די הינער זענען געזעסן אויסגעסדרט אויף די שטייג־טישן מיט פאַר־לייגטע פליגל, און מיט פאַרגלייזטע אויגן געקוקט אויף דער רעשט הינער, וועלכע זענען געשטאַנען אויף איין פוס מחוץ דער שטייג אין שאָטן פון אַ פייגנבוים, מיט אײַנגעצויגענע העלדזלעך. פון די פעדערן האָט מען נאָר אַרויסגעזען זייער קראַם. די הינער האָבן געוואַרט אויפן איי און פון אומגעדולד געקוואַקעט קאַ־קאַ־קאַ.

אַלפאַ איז געלעגן ביי דער שטייג געבונדן אויף אַ קייט, אויסגעצויגן אויף אַלע פיר מיט אַן אַרויסגע־האָנגענער צונג, געפּרייכט שווער מיטן פעטן בויך. זי האָט זיך נישט גערירט פון אָרט, נאָר פון מאָל צו מאָל

אַ הויב געטאָן דעם קאָפּ, שנעל צוזאַמענגעקלאַפּט די ציין, געוואָלט כאַפּן די פליג, וואָס האָט איר גע־שטערט דרימלען.

די זאַטע קי האָבן זיך אַרומגעדרייט אויף דער לופט אונטער די צוים־באַריערן מיט פעטע אַראָפּהענ־געדיקע גוידערס און פולע אייטערס, געמעלה־גירהט און געקוקט תמימותדיק מיט זייערע אויסגעגלאָצטע אויגן.

רינה איז געלעגן אויף די געפרעסטע פעק שטרוי אונטער דעם אָפענעם שאָפּע־דאַך, באַקוועם צעלייגט אויף דער פלייצע, פאַרלייגט איין קני אויף דער אַנ־דערער און געשפילט אויף דער פלייט. איר צעשויבער־טער קאָפּ האָט געדרעמט איר לענגלעך נאָך קינדיש פנים אין אַ געדיכטע שוואַרצע האָר־ראַם, פון וועל־כער עס האָבן אַרויסגעקוקט אירע גרויסע, שוואַרצע ווי קויל אויגן, וואָס זענען געווען איינגעקוקט אין דער דאַך־בעלקע פון אַנטקעגן.

אירע זאָרגלאָזע, פריילעכע טענער האָבן זיך גע־טראָגן אין דער לופט ווייט ביז די בערג. מיטאַמאָל האָט זי אויפגעהערט שפּילן. אַ ווילדער אָקסן־מרוטש האָט זי געמאַכט אויפציטערן. זי האָט זיך אויפגע־זעצט און דערזען: שחורה, וואָס זי האָט אַליין גע־קאָרמעט מיט מילך פון שעפל ווען זי איז געווען אַ קליין קעלבל און כמעט צוזאַמען מיט איר אויסגע־וואַקסן — דרייט זיך מיט אַן אויפגעהויבענעם ווידל, אָפּגעזונדערט פון דער סטאַדע פאַר דעם אָקס־פאַר־צוים. די נאָזלעכער פונם אָקס זענען געווען ברייטע און ער האָט שווער געסאָפּעט. ער האָט נאָך אַ מעכ־טיקן מרוטש געטאָן און אַריבערגעשפרונגען זיין צוים־

באַריערע. אויך ער האָט אויפגעהויבן דעם ווײדל, געקרייזט אַרום שחורהן מיט רויטע בלוט־פּאַרלאָפּענע אויגן, געגלעט איר פּעל מיט זיין ברייטער מאָרדע. שחורה איז געשטאַנען און געציטערט.

פלוצים האָט זיך דער אָקס אַ שטעל געטאָן אויף די הינטערשטע פּיס און מיט די פאָדערשטע אַרויפ־געשפּרונגען אויף שחורהן. רינה איז האַסטיק אַראָפּ־געשפּרונגען פונעם שטרוי. זי האָט געוואָלט שרייען און נישט געקאָנט. איר קול אין האַלדז איז איר אָפּ־גענומען געוואָרן. זי האָט געזען ווי שחורה שטייט רואיק מיט פאַרמאַכטע אויגן און פון איר מויל טריפט אַ געדיכטער גאַווער.

אויך זי, רינה, איז שטיין געבליבן אַ פאַרגליווער־טע מיט אַן אָפן מויל. עס האָט איר פאַרפעלט אָטעם. זי האָט דערפילט אַ שטאָך אונטערן האַרץ און פון ווייטיק אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. פלוצים האָט זי דערזען אירע שטייפע, אַרויסשטאַרנדע ברוסטן און ס׳ערשטע מאָל דערפילט די שווערקייט פון איר קער־פּער. עפּעס האָט אַ בלענד־געטאָן איר פאַר די אויגן, דער קאָפּ האָט זיך איר פאַרדרייט. פון שרעק האָט זי הויך אויפן קול זיך צעשריגן: מאַמע!...

סוריאַ

צווישן אַראַבישן דאָרף און די יידישע פעלדער, וואָס אַן עקאַליפּטוס־וועלדל האָט זיי אָפּגעטיילט אויף אַ זאַמדיקן נישט באַאַרבעטן פּאַס ערד אין דער זייט, האָט געוווינט אַבדאַללאַ מיט זיין משפחה, אָפּגעזונדערט פון אַראַבער און יידן.

די קויקעס פון זיין דורכגעלעכערטן געצעלט, האָבן אַרויסגעשטאַרט ווי אָפּגעהאַקטע צווייגן. אין געצעלט האָט אַ גאַנצן טאָג געהערשט אַ נישט געשטערטע שטילקייט. זעלטן ווען עס האָט זיך ווער געוויזן דאָ. אַבדאַללאַ אַליין איז דעם גאַנצן טאָג געשלאָפן. אויך זיין קעמל איז געלעגן אין דער זייט אויף דער ערד מיט אַן אויסגעשטרעקטן האַלדז און צוגעמאַכטע אויגן, ווי זיי זאָלן אים האָבן אויסגערונען און די אונטערשטע ליפּ איז ביי אים פאַרשטאַרט אַראָפּגעהאָנגען ווי ביי אַ פּגר.

אַבדאַללאַס ווייב, אַ סך עלטער פון אים, האַלב צעפוילט שוין פון דער אַריינגעגעסנער אין פלייש טראַכאָמע, איז אויך געלעגן, זיך נישט גערירט פון אָרט און געקרעכצט. נאָר סוריא, אין איר צעלאָזטן,

איבערגעוואָרפענעם איבער די אַקסלען קיטל, דורך וועלכן מען האָט אַדורכגעזען איר קערפּער, איז גע־שפּרונגען איבער די פעלדער פריי, ווי אַלץ זאָל איר געהערן. נאָר אין די פאַרנאַכטן, ווען די זון איז אַוועק פון הימל און די לבנה האָט אָנגעהויבן אַרויסקומען אין דער באַגלייטונג פון די פינקלענדיקע שטערן און ביים געצעלט האָט געברענט אַ פייער, איז אַבדאַללאַ געזעסן נעבן איר מיט זיין אייביקער נארגילע. ער האָט געררויכערט און פון דער זייט באַטראַכט סוריאן, אין דער מחשבה געציילט זיין פאַרמעגן, געבעטן ביי אַללאַ, ער זאָל זי פון אים פאַר דער צייט נישט צונע־מען.

אויף די אַרומיקע פעלדער האָט מען געאַקערט און געזייט. אַבדאַללאַס שלייפן האָבן שוין געגרויט ווען סוריאס ברוסטן האָבן אויפגעהערט וואַקסן. זי איז רייף געוואָרן, דרייצן יאָר אַלט געוואָרן. אין אירע פעך־שוואַרצע אויגן האָט געטליעט באַגער.

לאַנג, שוין אַ יאָר צייט איז אלי כסדר געקומען פון זיין דאָרף פאַשען דאָ זיינע קאָזעס. ער פלעגט זי אַזוי שטאַרק אַרומנעמען און אַזוי זיס געשפּילט אויף זיין פלייט, אַז זי האָט פאַרגעסן אין אַלעם. ביז אַב־דאַללאַ האָט זיך אַרומגעזען איז סוריא פאַרשווונדן אויף שעהן פון געצעלט. ווען ער האָט זיך דערוווסט ווו זי פאַרברענגט, האָבן זיינע אויגן געפלאַמט פון כעס און חרפּה. דעמאָלט האָט ער אַלין פאַרווערט קומען מיט זיין סטאַדע, נאָר אַז אַבדאַללאַ האָט גע־זען, אַז זיין פאַרבאָט ווערט נישט אָפּגעהיטן און זיי טרעפן זיך אויף די פעלדער ווי פריער, האָט ער גערופן צו זיך אַלין אין געצעלט. ער האָט אים מכבד

געוועז מיט אַ שותפותער נארגילע און אים פאַרשטיין געגעבן, רואיק, כמעט נישט גערירט מיט די ליפּן און קינבאַקן, נאָר געפּליסטערט, געגעבן אַן עצה, ער זאָל גיין פאַרדינען און קענען קויפן סוריאן.

אלי האָט צוריקגעגעבן אין דאָרף די סטאַדע און איז אַוועק ווייט אין שטאָט אַריין פאַרדינען, סוריא איז דעמאָלט געשטאַנען און געזען ווי ער גייט אַוועק. זי האָט אים געוואָלט נאָכלויפן, וואַרפן זיך אים צו די פיס, ער זאָל זי מיטנעמען, נאָר אַבדאַללאַ האָט אויף איר געקוקט מיט זיין שאַרפן אַדורכנעמענדיקן בליק, וואָס האָט באַדייט טויט. שוין דריי זומערן ווי ער איז אַוועק, ווי פאַרפאַלן אין וואַסער, קיין סימן פון אים.

אין דער סביבה האָט מען זיך שנעל דערוווסט, אַז אַבדאַללאַ האָט אַ שיינע טאָכטער. טאַטעס און פעטערס זענען געקומען זי אָנקוקן און באַטראַכטן. אַלע האָבן גערעדט מיטן פאָטער, זיך מיט אים גע־דונגען, אַוועקגעפאָרן און ווידער געקומען, האָבן מיט אים געטרונקען שוואַרצע קאַווע פון פינדזאַנען און גערויכערט. אַבדאַללאַ האָט זיי מכבד געווען מיט פעט שעפּסן־פלייש, וואָס ער אַליין האָט געבראָטן. פון אָנפאַנג האָט ער פאַרברענגט נעכט אין קאַפע מיט די שכנים און פעטערס, ווו איינער האָט געוואָלט אָפּנאַרן דעם אַנדערן. דערנאָך איז אַבדאַללאַ געבליבן אין געצעלט, כמעט נישט פאַרלאָזט אים, געהיטן סוריאן ווי אַן אויג אין קאָפּ, נישט געלאָזט זי אויף דער טאָג־שיין.

אַבו כאליל, וועלכער איז אין דער סביבה אויך באַקאַנט געווען אַלס אבו סיטי, דער פאָטער פון זעקס

זין, וואָס האָט שוין באַגראָבן דריי ווייבער און גע־האָט אין שטוב נאָך צוויי. אַ זיבעציק־יאָריקער זקן, מיט רויטע, טריבע אויגן, בלאקירטע, פון שנופּן טאַ־באַק, גרויע וואָנסעס — האָט זי געקויפט. אבו־כא־ליל האָט אַבדאַללאַן אויך צוגעזאָגט קויפן סוריאַן נייע בגדים און צירינג, נאָר זי זאָל אים דערפרייען זיינע אַלטע יאָרן, וואָס אַללאַ שענקט אים.

דער פאָטער, באַלד ווי ער האָט זי פאַרקויפט, האָט איר אָנגעטאָן אַ נייעם, שוואַרצן קיטל, פאַר־דעקט ס׳פּנים מיט אַ וואָאַלקע, אונטער וועלכער עס האָבן געשימערט אירע פעך־שוואַרצע גליענדיקע אויגן. אין די קליידער האָט זי זיך געפילט ווי געפענטעט. זי האָט זיך אַרומגעדרייט אין געצעלט, ווי אַ געפאַנ־גענער פויגל אין אַ שטייג. זי האָט געהאָפט, אַז אין די געציילטע טעג ביז איר חתונה וועט אַלי זיך אומ־קערן.

נאָך איינצלנע טעג זענען איר געבליבן צו דער חתונה. די נעכט זענען געווען פינצטערע, סוף חודש־דיקע, האָבן געוואָרפן אַן אומעט אויף אַלעם. אין איינער פון די נעכט איז אַבדאַללאַ אַוועק פון זיין געצעלט און גענומען מיט זיך די ביקס. זיין ווייב איז געלעגן האַלב טויט און געקרעכצט. סוריא איז גע־בליבן אַליין. די עלנט און נאַכט־פינצטערניש האָבן אויף איר אָנגעוואָרפן בענקשאַפט און תאווה. זי איז געלעגן אויף דער ערד ווי פאַרשטאַרט.

מיטאַמאָל האָט זי זיך אַ וואָרף געטאָן ווי אַ שלאַנג און אויפגעשפרונגען פון דער ערד. זי האָט איינגעשטאָכן אין דער נאַכט־פינצטערניש איר שאַרפן בליק ווי אַ טיגער, וואָס גרייט זיך צום שפרונג. שטיל

אויף די שפּיצפינגער איז זי שנעל אַרויסגעלאָפן פון געצעלט. ס'האַרץ האָט איר געקלאַפּט פון שרעק און מורא, נאָר זי איז געלאָפן פאָרויס אין דער ריכטונג פון ווערלדל נישט אומקוקנדיק זיך.

יצחק דער שומר, פאַר וועלכן אַלע אין דער סביבה האָבן געציטערט, איז געווען שטאַרק און פלינק. ער האָט געדרימלט אויף זיין פערד. פלוצים האָט דאָס פערד אויפגעשפּיצט די אויערן און אַ הויב געטאָן דעם אונטערשטן רעכטן פוס. יצחק האָט אויפגעוואַכט. ער האָט זיך איינגעהערט און איינגעקוקט אין דער פינצטערניש. ער האָט דערזען צווישן די צווייגן א שאָטן. ער האָט פאַרוואָרפן די ביקס און זיך אַ לאָז געטאָן מיט גאַלאָפּ.

ווען ער איז צוגעריטן צום אָרט איז דאָס פערד שטיין געבליבן, זיך געדרייט אויפן אָרט, נישט גע־וואָלט גיין ווייטער. יצחק האָט נאָך שאַרפער זיך איינגעקוקט אין דער נאַכט־פינצטערניש. ער איז גע־בליבן פאַרגאַפט. אים אַנטקעגן איז געשטאַנען סוריא אַ נאַקעטע, אים גערופן. ער איז אַראָפּ פון פערד, זי צאַרט אַרומגענומען מיט זיינע שטאַרקע הענט און שטיל געפּליסטערט: סוריא...

די נאַכט־פינצטערניש האָט ווייטער געפּליסטערט. דאָס פערד מיט אַן אויסגעשטרעקטן האַלדז און צעשפּרייטע נאָזלעכער האָט געניוכעט דעם זויערן שווייס־ריח, וואָס האָט זיך געטראָגן איבער דער נאַכט פרישקייט אינעם ווערלדל.

אויפברויז

די ווילע פון דער פאַמיליע לייבאָוויטש צווישן די סימעטריש־אויסגעשטעלטע הייזער אויפן ראָטשילד־בולוואַר איז אַרומגענומען מיט אַ ברייטן גוט־געפלעגטן גאָרטן, אַרומגעצוימט מיט אַ פלויט פון געדיכטע גרינע קוסטעס. אין לייבאָוויטשס פּריוואַטן קאַבינעט זענען די זשאַלוזיעס אַראָפּגעלאָזט. אין צימער הערשט אַ האַלב־טונקלקייט.

פרוי לייבאָוויטש ליגט אויף דער קאָזעטקע אָנגעטאָן אין אַ יאַפּאַנישן שלאָפראָק, דורכן זייַדענעם שפּיצן־העמד זעט זיך אַרויס איר ברייטער בוזעם. דאָס ווינטל פון עלעקטרישן ווענטילאַטאָר, וואָס שטייט אויפן טישל, איז אָנגעשטעלט אויף איר, קילט. אין דער זייט ביים שרייבטיש, זיצט הער לייבאָוויטש און קוקט דורך די פּרעסע. ער פאַרטרינקט דאָס נייעס מיט אַ טערקישער קאַווע. זיין קמץ־בערדל ציט זיך צונויף ביי יעדן שלוק. אַ מיד קול: — סעם? — האָט דורכגעריסן די שטילקייט. הער לייבאָוויטש האָט נישט אויפגעהויבן די אויגן פון דער צייטונג, אין

וועלכער ער האָט נאָכגעקוקט דעם לאָנדאָנער בערזע־קורס. ער האָט נאָר דורך זיינע פליישיקע ליפּן אַדורכ־געשפּאַרט אַן ענטפער: יעס. אין דער מינוט האָט זיך די טיר אויפגעפּראַלט. בענאַ מיט אַ צעכראַסטעטער ברוסט, אין קורצע הויזן מיט פאַרשוויצטע צעשוי־בערטע האָר, וואָס האָבן זיך אים אַראָפּגעלאָזט אי־בער די אויגן, איז מיט אימפּעט אַריין אין שטוב. אַ ווײַלע איז ער געשטאַנען און מיטן בליק אַרומגענומען אַלץ אין שטוב. נישט אויסרעדנדיק אַ וואָרט האָט ער זיך אויסגעדרייט און איז אַרויס, צוקלאַפּנדיק נאָך זיך די טיר.

הער לייבאָוויטש, האָט אויף אַ ווײַלע איבערגע־ריסן ס׳לייענען. נישט אַרויסלאָזנדיק פון האַנט די צייטונג האָט ער אַ וואָרף געטאָן אַ בליק דער פרוי. זי האָט זיך אונטערגעהויבן, אויפגעזעצט, זיך אָנגע־שפּאַרט אויף די קישנס און איר שלאָפראָק האָט זיך נאָך ברייטער צעעפנט. איר רעכטער פוס האָט זיך אָפּגעדעקט ביז איבער דער קני, געוויזן איר פולן גע־פלעגטן קערפּער וואָס איז געווען איבערגעצויגן מיט קליינע, בלויע אָדערלעך ווי אַ פיש־נעץ. זי האָט פאַר־שטאַנען דעם מאַנס קוק און געפּרוווט פאַרטיידיקן דעם זון: פאַר די עקזאַמענס, אַרבעט שווער, איז אויפגערעגט, שרעקט זיך פאַר אַ דורכפאַל. אין דער הויכשול אין אויסלאַנד וועט ער זיך פּאַסן און צוריק באַקומען די גוטע מידות.

הער לייבאָוויטש האָט מער נישט אויפגעהויבן די אויגן פון דער צייטונג. ער האָט געוווסט, אַז עס איז אַ שאָד יעדעס וואָרט. די מוטער און דער זון זענען קעגן אים. די מוטער וויל איר זון געבן דעם דאָקטאָר־

טיטל. ער דאַרף שלעפּן דעם עול פון די געשעפטן, מיט וועלכע ער קאָן זיך שוין נישט קיין עצה געבן. ער האָט שווער אָפּגעזיפצט, איינגעקוקט זיך אין דער ווייט, געטראַכט וואָס עס וועט ווערן פון זיין פאַרהאָרעוועט פאַרמעגן.

אינדרויסן איז בענא שטיין געבליבן אַ דערשלאָגענער. אפילו די מאַטורע־עקזאַמענס האָבן אים מער נישט געקענט באַפרידיקן, דערהאַלטן אויף דער שולבאַנק. ער האָט זיך געלאָזט גיין איבער די גאַסן. דער געפילדער אין דער שטאָט וואָס האָט זיך געבויט, אין וועלכן ער איז מיטאַמאָל אַריינגעפאַלן פון דער אַוועקגעלאָפענער שטוב־שטילקייט, האָט נאָך מער גערייצט זיין געוויסן. ער האָט געשפּרייזט מיט ברייטע טריט איבערן אַספאַלט און מיטאַמאָל שטיין געבליבן. פון אַ מויער האָט גערופן אַ גרויסער, בלויער פּלאַקאַט מיט שרייאיקע אותיות: „דעראָבערט דעם ים״.

אין דער מינוט איז אין אים רייף געוואָרן דער באַשלוס.

ער איז באַלד אַריין אין אַן אויטאָ, וואָס האָט געפירט אַ גרופּע פּאַסאַזשירן צום פּאָרט. עס האָט דאָרט גערוישט און געווימלט. די פּאַראַנקערטע שיפן האָבן געפּיפן און אַרויסגעוואָרפן פון די קוימענס קנוילן רויך. די אָנגעלאָדענע קראַנען האָבן געגרילצט און אָנגעפילט די שיפלעך וואָס האָבן זיי אַרומגערינגלט ווי בינען אַ צעבליטע פּרוכטצווייג. די שיפלעך האָבן געפירט די סחורה צו דער פּאָרט בריק. דאָרט האָט מען זי איבערגעלאָדן אויף דער קליין־באַן וואָס האָט זי אַוועקגעפירט אויף דער יבשה. דאָרט ווידער האָט

מען זי אויפגעלאָדן אויף אויטאָס וואָס זענען שנעל געלאָפן אַהין און צוריק און פאַרנומען די גאַנצע ברייט פון וועג.

אין דעם גערויש און געפילדער איז אויך בענא אַריינגעפאַלן אַ צעטומלטער. ער איז אַריין אין ביו־ראָ, אויף וועלכן עס איז געהאנגען אַ שילד „דער ים־ברעג". אַ הויכער, שלאַנקער באַאַמטער אין אַ ווייס היטל מיט אַ לאַקירטן דאַשעק, וואָס איז געזעסן אין דער זייט, מיט אַ פייקע אין מויל, האָט אים פאַרהאַלטן: „וואָס איז?"

בענא האָט זיך מיט זיינע דיקע, אויסמוסקו־לירטע הענט אַריבערגעלייגט איבער זיין טיש און אים אַ זאָג געטאָן:

— „איך וויל ווערן אַ שיף־אַרבעטער".

דער באַאַמטער האָט אַ נאָג געטאָן די פייקע און אַרויסגעלאָזט פון מויל אַ קנויל רויך. ער האָט אַ וואָרף געטאָן אַ בליק אויף אים און אים אַ פרעג גע־טאָן:

„קענסט די אַרבעט?"

נאָך אַ ווײַלע טראַכטן האָט בענא געזאָגט:

„איך וויל אָנהייבן. ס'ערשטע מאָל, איך קען שווימען און האָב געאַרבעט אין ים ביים אַרויסנעמען „זיוויזיוו", — האָט ער שוין געזאָגט ליגן.

ער איז דעם באַאַמטן געפעלן. ער האָט אים פאַרשריבן און אים געזאָגט, אַז מאָרגן פינף אַ זייגער זאָל ער זיין ביים צווייטן אַריינגאַנג־טויער. דער באַ־אַמטער האָט פאַרקרומט ס'פּנים. זיין פייקע האָט זיך אים אַ שאָקל געטאָן אין מויל און ער האָט ווי־דער אַרויסגעלאָזט אַ געדיכטן קנויל רויך.

בענא איז פון ביוראָ אַרויס אַ צעשטראַלטער. ער האָט געאָטעמט מיט דער פולער ברוסט די נאַסע ים־לופט. ער האָט אַ קוק געטאָן אויפן זייגער אַנטקעגן. די ווייזער האָבן געוויזן, אַז עס איז שוין פיר. ער האָט זיך געלאָזט גיין אין שטאָט אַריין צו פוס. ער איז געגאַנגען מיט די גאַסן, וווּ ער האָט געהאָפט טרעפן רחלען. ער האָט געפילט אַ נויטווענדיקייט זיך מיט איר דורכצושמועסן, איר דערציילן וועגן זיין באַשלוס, אַז ער רייסט איבער מיט דעם אַלעם ביז איצטיקן. די איינציקע וואָס וועט אים פאַרשטיין איז נאָר זי.

אויף דעם מכבי ספּאָרט־פּלאַץ, האָט ער זי טאַקע באַגעגנט. זי האָט זיך אומגעקערט פון דעם נאָכמי־טאָגדיקן טעניס־שפּיל. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ שטראַלנדער פון גליק. זי האָט מיט אַ קאַלטן בליק אָפּגעמאָסטן זיין צעקנעפּלט העמד און צעכראַסטעטע האַרץ. ער האָט דאָס נישט באַמערקט. אין אים האָט געברויזט די לעבנספרייד. גיך, מיט איין אָטעם־צוג האָט ער איר דערציילט, אַז ער ווערט אַ ים־אַרבעטער און שוין מאָרגן הייבט ער אָן אַרבעטן. זי האָט זיך הילכיק צעלאַכט. איר קול האָט זיך צעקלונגען איבער דער ברייטער גאַס. זי האָט אַ לייכטן גלעט געטאָן זיין צעשויבערטע טשופּרינע און אים איראָניש אַ פרעג געטאָן:

„אַ ים־אַרבעטער ?״ . . .

בענאַ האָט אויפגעציטערט און פאַרביסן די ליפּן צווישן די ציין. ס׳בלוט האָט אים אַ זעץ געטאָן אין קאָפּ און זיין פּנים איז רויט געוואָרן פון אָנשטרענגונג צו פאַרשווייגן איר איראָניע. דעם גאַנצן וועג האָבן זיי נישט אויסגערעדט קיין וואָרט. פאַרן הויז האָט זי

צו אים אויסגעשטרעקט די האַנט און אָן צו זאָגן אַ וואָרט פאַרשווונדן אין דעם איינגאַנג.

שיפן זענען געקומען און אָפּגעשווומען. געברענגט און אַוועקגעפירט לאַדונג. בענא איז אין דער אַרבעט געוואָרן פלינק. יעדן שטריק וואָס ער האָט פאַרוואָרפן האָט ער שנעל און געניט פאַרבונדן.

זיינע טריט זענען געוואָרן פעסטע און ער האָט זיך געהוידעט אין גיין לויטן טאַקט פון שיפל־וויג אויפן וואַסער.

ביי דער פאַמיליע לייבאָוויטש אין הויז האָט ווייטער געהערשט די געמיטלעכע רו. נאָר איבער די צימערן האָט זיך גשלייכט דער אומעט נאָך בענאן. רחל האָט טעלעפאָנירט צו די עלטערן, געוואָלט הערן וועגן אים, נאָר די מוטער, וואָס האָט נישט געוווסט וועך עס רעדט, האָט כסדר געענטפערט, אַז בענא איז געפאָרן קיין אויסלאַנד.

דער טאָג איז געווען אַ העלער, אַ ליכטיקער. רחל, שפּאַצירנדיק אין גאַס, איז מיטאַמאָל שטיין געבליבן ווי צוגעשמידט און נישט געקאָנט אויסרעדן קיין וואָרט. איר האַרץ האָט אַ טיאַכקע־געטאָן. פון ווייטנס איז געגאַנגען און זיך דערנענטערט בענא מיט אַ חברה אַרבעטער, וואָס האָבן זיך געוויגט אויף זייערע פיס מיט אַ קינדערשן טראָט. זי האָט געוואָלט צולויפן צו אים מיט אַ פריידיקן אויסגעשריי, נאָר האָט זיך אָפּגעהאַלטן. איר זענען נישט אָנגעשטאַנען

די „סאלאניקער". זי איז שנעל אַריין אין אַ זייטיקער גאַס, אים אויסגעמיטן.

ווען די סירענע האָט זיך צעפּיפּן און די אַרבעטער האָבן אָנגעהויבן גיין אויף מיטאָג, האָט רחל שוין געוואַרט ביים פּאַרט־טויער. ווידער האָט איר האַרץ אַ טיאָכקע געטאָן נאָך שטאַרקער ווי דעמאָלט ווען זי האָט אים געטראָפן אויף דער גאַס. בענא האָט זי באַמערקט. ער איז אַרויס פון דער חברה, צו איר צוגעגאַנגען. זי האָט אין אַלעם פאַרגעסן און זיך מיט אים דערפרייט ווי אַמאָל. זי האָט געקוקט אין זיין אָפּגעברענטן בראָנדזן פּנים און אים פאַרשיט מיט פראַגן. בענא, אַ מידער פון דער אַרבעט, אַ הונגעריקער, האָט נישט געזען וואָס עס טוט זיך אין איר האַרצן. ער האָט זיך פאַר איר אַנטשולדיקט, אַז ער איז פאַרנומען, זיך מיט איר געזעגנט, צוגעזאָגט קומען צו איר אין אָוונט.

דעם גאַנצן נאָכמיטאָג איז זי געווען איבערגענומען און אים דערוואַרט. זי האָט דאָס צימער אויפגעראַמט לויט זיין געשמאַק, ווי אַמאָל. זי האָט אָנגעטאָן אַ נייַ אָוונט־קלייד און געשטאַנען ביים פענצטער, אים אויסגעקוקט. ווען ער איז געקומען זענען ביידע געזעסן און געשוויגן. זי האָט די ערשטע איבערגעריסן דאָס שווייגן. זי האָט איר שמאָלע, דינע, אויסגעפלעגטע האַנט אַרויפגעלייגט אויף זיין ברייטן אַקסל און אים אַ פּליסטער געטאָן אין פּנים:

„אַזוי לאַנג זיך נישט געזען".

בענא האָט ווייטער געשוויגן. רחלען האָט די שטילקייט געשראָקן. זי האָט געבעטן, ער זאָל איר

עפעס דערציילן וועגן די ים־אַרבעטער. בענא האָט זי אָנגעקוקט פאַרווּנדערט און געפרעגט:

„וואָס דערציילן? נישטאָ וואָס.“

זי האָט פאַרזשמורעט די אויגן ווי אַ מייזל. אין אירע ליפּן־ווינקלען האָט זיך דערזען דער אָנגעזאַמלטער כעס און מיט אַ הייזעריקער שטימע האָט זי אַ זאָג געטאָן:

„דאָך האָסטו מיך אויסגעביטן אויף זיי“.

איר ברוסט האָט געאָטעמט שווער פון אויפרעגונג.

בענא איז אויפגעשטאַנען, זיך געגרייט גיין. אַ דערציטערטע האָט זי מיט גרויסע שרעק אין אירע אויגן געקוקט אויף אים און מיט אַ געבראָכענער שטימע זיך ביי אים געבעטן: „בענא“...

ווען ער איז אַרויס פון הויז, איז די נאַכט שוין געזעסן איבער דער שטאָט. די גאַסן־לאָמפּן האָבן באַלויכטן דעם אַספאַלט. פון ברעג ים האָבן צו אים געווּנקען די ליכטער פון די שיפן און שטערן, וועלכע האָבן אים באַגלייט צום פאָרט אַ היים.

תכלית

דאָס פעדערן־געשעפט אויף דער פרידריך־שטראַסע אין בערלין איז אַלעמען געווען באַקאַנט. די צעשיטע פעדערן אין שוי־פענצטער זענען געפלויגן אַ גאַנצן מעת־לעת. קינדער האָבן, ביים אומקערן זיך פון דער שול, זיך אָפּגעשטעלט נעבן געשעפט, געקוקט ווי די פעדערן פליען און אויפן קול געלייענט די בייכיקע בוכשטאַבן אויף דער גרויסער שילד: „מייער, פעדערן הורט אימפּאָרט״.

הער מייער וואָלט ווייטער געווען געפירט זיין סטאַביליזירט לעבן, געצאָלט זיין יערלעכן קהלה־שטייער און יעדן יום־טוב געפאָרן מיט זיין אויטאָ צום טעמפּל. ער וואָלט אויך צו די קומענדיקע קהלה־וואַלן אויסגעווײלט געוואָרן אַלס פאָרשטייער פון די אָסט־יידן, אָבער דער נאַצי־איבערקער האָט צונישט געמאַכט זיין ביזאיצטיקן לעבנסשטייגער. אויפן שוי־פענצטער, ווו די פעדערן זענען געפלויגן, האָט מען אַרויפגעקלעפּט אַ גרויסע באַקאַנטמאַכונג מיט אַ

געלן פלעק אינדערמיט, ס'זאָל זיך אַלעמען וואַרפן אין די אויגן. פאַר דעם געשעפט האָבן זיך באַוויזן נאַצי־פיקעטן. הער מייער אַליין האָט מורא באַקומען זיך ווייזן אויף דער גאַס. ער האָט באַשלאָסן צו פאַר־לאָזן דייטשלאַנד.

די פאַמיליע מייער האָט אַ געוויסע צייט געוויילט אין פוילן, וווּ ער איז געבוירן געוואָרן און מיט יאָרן צוריק אַלס דאָרפסגייער צונויפגעקויפט ביי די פויע־רים דאָרט די פעדערן. די סביבה איז איצט שוין אים געווען פרעמד. זיין טאָכטער האָט זיך שוין נישט גע־קאָנט צונויפלעבן מיט די זיטן פון די אָסט־יידן. אויך עקאָנאָמיש איז אים נישט געלונגען זיך איינצו־אָרדענען. במילא איז ער געוואָרן מיטגעשלעפט מיט דעם אַלגעמיינעם עמיגראַציע־שטראָם קיין ארץ־ישראל.

הער מייער האָט זיך איינקוואַרטירט אין תל־אביב אין אַ פאָרנעמען פענסיאָן אין דער נאָענט פון ים, כדי זיינע בני־בית זאָלן קאָנען יעדן טאָג באַזוכן די פלאַזשע. ער האָט זיך אָנגעהויבן אַרומקוקן, גע־פאָרשט ביי וואָס ער קאָן זיך איינאָרדענען, געוואָלט וויסן דעם קויף־כוח פון זיינע שכנים, די יידן און די אַראַבער. ער האָט זיך געטראָפן מיט געשעפטס־מענטשן וואָס האָבן געלעבט מיט דעם לעבנספולס פון האַנדל.

אויף איינער פון די הויפטגאַסן אין תל־אביב האָט ער געקויפט אַ שיין הויז, וואָס האָט געדאַרפט טראָגן דעם געהעריקן פּראָצענט פון אינוועסטירטן קאַפּיטאַל. ביי דער איינגאַנג־טיר האָט ער אויפגעהאנ־גען אַ מעשן גראַווירט שילדל, וואָס האָט רחבותדיק

אַראָפּגעקוקט פון דער וואַנט: „הויז און נחלה פון...״

הער מייער האָט אָנגעהויבן פירן גרויסע, פאַר־צווייגטע געשעפטן, זיך רעקלאַמירט אין די צייטונגען. ער האָט אָנגעהויבן רעדן וועגן בנין הארץ און נאָכ־פאָלגן די געשעענישן אין לאַנד. ער איז נישט געווען צופרידן מיט דער טאַקטיק פון די פירער. צוערשט האָט ער געמורמלט שטיל, דערנאָך עפנטלעך אויפן קול, אַז די אַרבעטער פאַרכאַפּן אַלע פּאָזיציעס און מישן זיך אין אַלעם. ער האָט זיך איינגעבירגערט, גע־פירט אַ נאָרמאַל לעבן און געווען צופרידן פון נייעם פאָטערלאַנד.

עס האָט נישט לאַנג געדויערט און ער האָט באַ־קומען אַ נאָמען אין שטאָט. ווו אַן אימפּרעזע, אַ גע־זעלשאַפטלעך געשעעניש האָט מען אים געבעטן. די דערהאַלטענע איינלאַדונגען האָט ער געלייענט מיט הנאהדיקער גאווה, זיי באַטראַכט פון אַלע זייטן, גע־וואָלט פון איר אַרויסלייענען, צי ער דאַרף גיין אַהין, צי דאָס וועט פאַר אים נישט זיין אונטער זיין כבוד.

פון איצט האָט הער מייער געהאַט פאַר זיך אַ ציל: אויפלעבן ס׳לאַנד. די זאָרג פאַרן פאָלק האָט אים נישט געלאָזט רוען. ער האָט פאַרלייגט אַ באַנק, וואָס האָט געדאַרפט העלפן זיך איינאָרדענען די ניי־אָנגעקומענע עולים. ער האָט יעדן געבאָרגט געלט, יעדן איינעם, אָן אונטערשיד, ווער עס האָט נאָר גע־געבן גוטע זשיראַנטן און פיר און צוואַנציק פּראָצענט אַ יאָר.

אין הער מייערס וווינונג איז אַ געמיטלעכע פאַר־נאַכט־שטימונג, ווי יעדן טאָג נאָכן מיטאָג־שלאָף. ער אַליין איז געזעסן ביים טיש פאַרטיפט אין אַ יידישער

צייטונג פון פוילן, געלייענט וועגן די יידן פּאַרפּאַלגונ־גען און געזיפּצט. פרוי מייער איז געלעגן אויף דער סאָפע און געבלעטערט די לעצטע מאָדע־זשורנאַלן. רותי — האָט לייכט פון דער האַנט אויסגעשפּילט אויף דער פּיאַנע. אָט האָט דאָס שטובמיידל אַריינגע־ברענגט אַ וויזיט־קאַרטע. הער מייער האָט אויפן קול געלייענט „קראַבעלסקי אַגענטור". ער האָט אַ ווונק געטאָן דער פרוי, זי זאָל מיט דער טאָכטער אַרויס פון צימער און אַ פּאַרכליניעטער אַ בורטשע געטאָן צום שטובמיידל: „לאָז אים אַריין". באַלד איז אין דער טיר שטיין געבליבן הער קראַבעלסקי, אַ נידעריק, דאַר יידל. נאָכן באַגריסן זיך קעגנזייטיק ווי אַלטע באַקאַנטע האָט זיך קראַבעלסקי ברייט צעזעצט אויף דער שטול, נאָענט צו הער מייערן, געווישט זיך דעם שווייס פון שטערן, געקרעכצט: „הייס, הייס" — און געשוויגן, געוואַרט. הער מייער האָט שוין נישט גע־קאָנט אויסהאַלטן און אים אַ פרעג געטאָן:

„ווי האַלט עס מיט ביזנעס"?

דער גאַסט האָט לייכט אָפּגעהוסט, זיך אַרומגע־קוקט, צי עס איז ווער דאָ אין שטוב, זיך נאָך נענטער צוגערוקט צום הער מייער און מליאסקענדיק שטיל מיט די ליפּן, ווי מייז זאָלן לויפן איבער דער שטוב, אים איינגערוימט:

„נישט ווייט פון פּתח־תקוה, גאַנץ נאָענט צו די שטיין־האַקערייען, איז צו פאַרקויפן אַ שטח ערד... אַ קיבוץ אין דער נאָענט האַלט אים אין קויפן... ווען מען זאָל אים אויספאַרצעלירן אויף פּלעצער — האָט קראַבעלסקי גענומען רעדן העכער, מיט אַ קווי־

טשיק קול און מיט אַ ניגון — קען מען גוט פאַר־דינען".

ער איז אויף אַ ווײַלע געבליבן שטיל, געווישט זיך דעם שווייס איבערן פּנים. באַלד האָט ער צוגעגעבן מיט אַ ליבלעכן שמייכל:

„מענטשן זאָלן האָבן צוטרוי וואָלט די זאַך גע־גאַנגען דורך אייער באַנק... איר ווייסט דאָך, די נייע זענען נאָך גרינע.

הער מייער האָט פאַרלייגט איין פוס אויפן אַנ־דערן, זיך אָנגעלענט אין פאָטעל־אָנלען און ברייט צעשפּרייט זיין קליין מויל וואָס האָט אין זיין אויס־געפּאַשעטן פּנים אויסגעזען ווי אַ פיש־שנאָבל וואָס וויל כאַפּן לופט און אַ זאָג־געטאָן:

„מאַכן אַ געשעפט — דאַרף מען פאַרדינען".

קראַבעלסקי, וועלכער איז די גאַנצע צייט געזעסן אין מורא, אַז דאָס געשעפט וועט אים נישט איינגיין, האָט איצט אָפּגעאָטעמט אַ צופרידענער שמייכלענדיק האָט ער געצויגן די ווערטער:

„מיר וועלן זיך פאַרשאַפן אַ נאָמען אין שטאָט, אויסלייזן אַ שטח באָדן... ס'איז פּראָספּעריטי... מען דאַרף פון יעדן שפּאַן אַרויסציען געלט".

***

דער טאָג איז אַ הייסער, אַ ליכטיקער. אויף די טעלעגראַף־דראָטן און דעכער האָבן די פייגל געזונגען, באַגלייט די אַרבעטערס פריילעכע שטימען אויף די רושטאָוואַניעס. די גאַס האָט געשפּרודלט מיט לעבן. נאָר ביי די מייערס אין שטוב האָט געהערשט אַ דער־

שלאָגענע שטימונג. די פענצטער־זשאַלוזיעס זענען געווען אַראָפּגעלאָזט. באַקאַנטע און אינטערעסאַנטן זענען אויפגענומען געוואָרן נאָר דורכן שטובמיידל. יעדער איינער האָט געהערט פון איר די זעלבע תשובה: „היינט קאָן מען נישט רעדן מיטן הער״. טונקעלע שאָטנס זענען אַריינגעדרונגען אין דער וווינונג דורך די פּאַרמאַכטע זשאַלוזיעס, האָבן באַגלייט יעדע באַוועגונג פון די שטוב־מענטשן ווי לויערנדיקע חיות.

הער מייער איז געלעגן אויף דער סאָפע מיט אַ וואַרעם־פלאַש אויף דער לעבער. ער האָט געקרעכצט און געגענעצט ווי ער זאָל וועלן איינשלינגען די גאַנצע וועלט. קעגנאיבער אים אויף אַ וויגשטול איז געלעגן פרוי מייער, געוויגט איר דיקייט און געבראָכן די פינגער פון די הענט. זיי און אויך דער גאַנצער הויף און די לופט דאָרט האָבן געטעמט דעם גרויסן פאַר־לוסט פון דער נישט צושטאַנדגעקומענער טראַנזאַק־ציע.

אין דער וווינונג האָט געהערשט אַ שטימונג ווי נאָך אַ לוויה.

ניי־געבוירן

די וואַסערן האָבן געשטורעמט. ריזן וועלן האָבן זיך צונויפגעקלאַפּט, געשוימט, אונטערגעהויבן און געוואָרפן די שיף „מאַריעט־פּאַשאַ", וואָס איז געשווו־מען געלאָדן מיט מענטשן קיין ארץ־ישראל. אויף דער דעק און אין די קאַבינעס זענען געלעגן, אָנמעכ־טיק פון דער ים־קרענק, קראַנקע פּאַסאַזשירן ווי גע־בונדענע פּי.

נתנען האָט די ים־קראַנקייט אויסגעמיטן. ער האָט געשפּרייזט איבער דער דעק צווישן די מאַשינען, וואָס זענען געווען באַדעקט מיט געוואַנטן. די וואַסער־צונ־גען האָבן געפּאַטשט, געביסן מיט זייער שוימיקער קראַפט די שיף, באַשפּריצט נתנען און איבערגעלאָזט אויף אים וויסן זאַלץ. אַן אויפגערעגטער האָט ער געביסן דעם ציגאַר אין מויל און געקוקט אין דער וויַיט, אין די ברויזנדע ים־וואַסערן, געוואָלט דורכ־קוקן די געדיכטע נאַכט־פינצטערניש.

אין זיין מוח האָט זיך אָפּגעוויקלט און איז פאַר־ביי דאָס שטעטעלע אין גאַליציע. זיין פאָטער מיט

דער פּאַטריאַרכאַלישער באָרד, ווייסע זאָקן און דריי־צן־עקיקן שטריימל, גייט יעדן פרייטיק־צונאַכטס גע־מיטלעך אין בית־המדרש. נתן באַהאַלט זיך אויס, ווייל זיך מיט אים נישט טרעפן, נישט אויסהערן די זיפצן פון אַ טאַטן וואָס ווייטיקט איבערן זונס אַראָפּגיין פון דרך הישר. ער זעט פאַר זיך די שבת־צו־נאַכטסן, ווען ער איז געשטאַנען הינטערן פענצטער, געוואָלט זען דעם פאָטער, אים הערן זינגען זמירות אָדער מאַכן הבדלה מיטן ניגון, אין וועלכן ער האָט געפילט דעם יאָמער־רוף צום זון און אין זיינע אויגן האָט זיך געדרייט אַ טרער, וועלכע ער האָט איינגע־האַלטן מיט אַלע כוחות... ווידער לעבט ער איבער די פּיין און נויט פון יענע טעג, ווען ער האָט געוואָלט ענדיקן אַלס עקסטערן, זיך אַרויסרייסן אין דער ברייטער וועלט אַריין.

מיטאַמאָל האָבן זיך די וואַסערן אויפגעהויבן, צוזאַמענגעטראָפן אין דער הויך, זיך צונויפגעקלאַפּט מיט נאָך אַ שטאַרקערער קראַפט. פון ים האָט פלו־צים אַ יאָג געטאָן אַ צעלאָזענער ווינט, וואָס האָט פאַרשטיקט נתנ׳ס אָטעם. ער האָט דערפילט אַ קאַלט־קייט אין האַרץ און אַ ליידיקייט אַרום. ער איז גע־ווען אַליין, מיט דער מאַטורע אין טאַש. דאָס איז געווען זיין לעבנס־דערגרייכונג. איצט האָט ער געזען די לאַנגע געביידע פון לעמבערגער פּאָליטעכניקום, די סטודענטן וואָס האָבן געווימלט אַרום אים ווי מור־ראַשקעס און געזויגן פון אים וויסן. נאָר פאַר אים האָט מען פאַרמאַכט די טויערן אַלס ייד. ער האָט ווידער דערזען דעם פאָטערס שווערע ברעמען אַראָפּ־געלאָזטע איבער די אויגן, אין וועלכע עס בלאַנקען

טרערן, זיין צעקנעפלטע קאַפּאָטע און אַרבע־כּנפות, ווי ער שטייט פאַרגליווערט אין זיין קרעמל וואָס איז אָנגעזאַפּט מיט ריחות פון נאַפטאַלין און הערינג. ער קאָן נישט אויפהייבן זיין האַנט, דערלאַנגען זי דעם זון, וואָס איז געקומען זיך געזעגענען מיט אים פאַרן אָפּפאָר קיין בריסל.

פאַר די אויגן שטעלט זיך אים די געשטאַלט פון זיין מוטער, ווי זי שטייט אין דער זייט ביים זאַק זאַלץ, ווישט די אויגן מיט דער שערץ. זי לויפט אים נאָך מיט אירע קליינע טריט און שטופט אים אין זיין טאַש אירע לעצטע, אָפּגעשפּאָרטע גראָשנס, אָן פאָ־טערס וויסן. זי בעט אים, ער זאָל געדענקען אין די אַלטע טאַטע־מאַמע און זיין אַ ייד.

ווי דורך אַ נעפּל קומט אויף פאַר אים בעלגיע, מיטן גאַנצן קאָלאָריט און מיט דער פיינטלעכקייט צו אים. דאָס דאַך־שטיבל אויפן אַכטן שטאָק, די שמאָלע שטיגן ווו ער האָט זיך יעדן טאָג געטראָפן מיט אַזוי פיל פרעמדע מענטשן, וועלכע האָבן אים אפילו נישט באַמערקט. אָט זעט ער דאָס בעטל, אויף וועלכן ער האָט געטראַכט וועגן דער בלאָנדער מערי פון אוניווערסיטעט וואָס האָט זיך שטענדיק צו אים צוגעזעצט, געקוקט אויף אים מיט אירע בלויע אויגן. ער דערמאָנט זיך ווי ער איז געלאָפן אַהין און צוריק צו זיין שילער אויפן צווייטן שטאָק, די מעבלירטע צימערן מיט די פּראָטירטע פאָלן, אויף וועלכע עס האָט זיך שטענדיק אויסגעגליטשט מיט זיינע גרויסע שיך. עס זענען געווען טעג, ווען ער האָט נישט געהאַט קיין גראָשן ביי דער נשמה, איז געלאָפן איבער די הייף זוכן אַרבעט אַלס טרעגער. אַ קליינער פאַרשוין

אין אַ ברוינעם אַנצוג כאַפּט אים, ווען ער שלעפּט די קאַסטנס און זידלט אים: „ביסט דאָך אַן אויסלענ־דער, האָסט נישט קיין רעכט אויף אַרבעט". אַ מידער איז ער געלאָפֿן פֿון איין ביוראָ אין דעם אַנדערן ביז ער האָט באַקומען דעם סערטיפֿיקאַט, געגרייט זיך אין וועג אַריין.

פּלוצים האָט זיך אים אַ מיש געטאָן אין קאָפּ. ער האָט פֿאַרמאַכט די אויגן און ווידער פֿאַר זיך דער־זען דעם פֿאָטער. ער האָט זיך אין אים גוט איינגע־קוקט, געוואָלט אים פֿרעגן, הערן זיין מיינונג וועגן זיין איצטיקער רייזע, נאָר זיין פֿאָטער איז פֿאַר אים געשטאַנען, ווי שטענדיק, מיט אַראָפּגעלאָזטע אויגן.

די שיף האָט זיך אַ שטאַרקן וואַקל געטאָן. נתן האָט מיטאַמאָל זיך אָפּגעריסן פֿון אָרט און שנעל אַראָפּגעלאָפֿן פֿון דעק. אין עס־זאַל איז געווען שטיל און וואַרעם. איינצלנע מענטשן האָבן געשפּילט קאָר־טן. ער האָט זיך צו זיי צוגעזעצט מיט אַ געצוווּנגענער רואיקייט און זיך גענייט צו זיין פֿאַרטאָן, פֿאַראינטעע־טערעסירט אין קיבעצן ביים פּאָקער, געוואָלט זיך אָפּטרייסלען און אָפּווענדן זיינע געדאַנקען, וואָס האָבן אים די גאַנצע צייט געמאַטערט.

די שיף־סירענעס האָבן זיך צעשריגן. פֿון די קוי־מענס האָבן געשטראָמט די לעצטע קנוילן רויך. די שיף האָט זיך אַ וואַקל געטאָן אַהין און צוריק און איז שטיין געבליבן אין מיטן ים פֿאַר אַ ריי קליינע פֿעלדזן. די האָלצערנע שיפֿלעך האָבן שנעל געשניטן די וואַסערן און געלאָזט נאָך זיך בערגלעך זודיקן

שוים. זיי האָבן אַרומגערינגלט די שיף, געוואַרט ווי קינדער ביי אַ מאַמע אויף איר גוטס.

ווען מען האָט אַראָפּגעלאָזט די שיפס־טרעפּ, אָנ־געהויבן אויסטדרן די פּאַסאַזשירן אין די שיפלעך, האָט זיך נתנען ווידער פאַרדרייט דער קאָפּ. ער האָט ווידער נישט געזען וואָס עס טוט זיך אַרום אים. ער האָט געפילט, אַז ער באַוועגט זיך, מען טראָגט אים. אַ לאַנגהאָריקער, באָרוועסער אַראַבער אין אַ גראַ־נאַטענעם סוועטער האָט ס'לעצטע מאָל אַ פיר געטאָן דעם רודער איבערן וואַסער און דאָס שיפל איז גע־בליבן שטיין פאַר די ברעגן פון יפו. די אָנגעלאָפענע אַראַבער האָבן מיט געוואַלד און טומל זיך אַ וואָרף געטאָן אויסלאָדענען די פאַרחלשטע פּאַסאַזשירן. אַ ייד מיט אַ קמץ־בערדל האָט צו אים גערעדט אַ שפּראַך וואָס איז אים געווען באַקאַנט אין קלאַנג, נאָר נישט פאַרשטענדלעך, האָט אים אַריינגעזעצט אין אויטאָ. דער אויטאָ איז געפאָרן לאַנגזאַם, אים גע־פירט דורך לאַבירינטן פון שמאָלע, אויסגעקרומטע, טומלדיקע, עקזאָטישע יפוער גאַסן, קיין תל־אביב.

נתן האָט געשפּרייזט איבער די שטאָטישע גאַסן און זיך געפילט פרעמד. ער האָט זיך איינגעקוקט אין יעדן דורכגייער, געוואָלט דערקענען אַ באַקאַנטן. אַלע זענען אים געווען פרעמד. ער טראַכט וועגן תכלית, ראַנגלט זיך מיט דער דעה, צעגערט ווען ער האָט זיך דערמאַנט אין דער מוטערס פאַרביטערטע בריוו וואָס ער האָט באַקומען זייענדיק נאָך אין בריסל. אַנטקעגן האָט זיך געעפנט אַ קריסטלעך געשעפט וואָס נעמט צו זייער פדיון און זיי זענען אָן פרנסה. פון אים איז נישט אָפּגעטרעטן דעם פאָטערס געשטאַלט מיט זיין

פּאַטריאַרכאַלישער באָרד און אַראָפּגעלאָזטע אויגן, באַדעקטע מיט שווערע ברעמען. ענדלעך האָט ער זיך דעצידירט.

היינט איז א הייסער זומערטאָג. דאָס גרינס וועלקט און ווערט באַדעקט מיט ווייסן מדבר־שטויב פון הייסן חמסין און לעכצט נאָך אַביסל טוי. אין דער סביבה אַרום הערשט אַ פּיבערהאַפטע בוי־באַוועגונג. די גאַסן זענען פאַרוואָרפן מיט קופעס זאַמד, ציגל און הויפנס ברעטער, הייזער פאַרשטעלט מיט רושטאָוואַניעס און עס טראָגט זיך אַ שווייס־געשטאַנק, צונויפגעמישט מיטן בענזין־ריח פון די בעטאָן־מאַשינען. עס ווערן געגאָסן נייע בעטאָן־דעכער אונטער וועלכע די נייע עולים וועלן וווינען. נתן איז באַשעפטיקט ביים בויען, ביים אויסברייטערן די גאַסן לענגאויס דעם ירקון. זיינע לימודים פון אַמאָל האָבן אים אַרויסגעהאָלפן. ער איז געוואָרן אַ בוי־פאַכמאַן, אן אייזנבייגער, פאַרדינט טאָפּלט ווי ער האָט פאַרדינט אַלס שוואַרצער ארבעטער. ביסלעכווייז האָט ער זיך דערפילט פאַרוואָרצלט אין דער ערד, אויף וועלכער ער טרעט. ער האָט חתונה געהאַט מיט דער שוואַרצער רות, וועלכע ער האָט באַקענט ביי דער אַרבעט. זי האָט געשלעפּט די טשוועקעס פון די צעמענע טאבארעס.

**

די שווערע היצן האָבן שוין לאַנג אויסגעטרוקנט די ערד. זי וואַרט איצט אויף די רעגנס. נתן איילט זיך נאָך דער אַרבעט צום אויטאָ וואָס גייט קיין עין־גנים, וווּ ער וווינט. ער וויל היינט נאָך באַווייזן צו באַ־

דעקן זיין באַראַק מיט פּאַפּע, אַז דער ערשטער רעגן זאָל אים נישט דורכווייקן די ווענט.

אין עין־גנים בלאָזט אַ שטאַרקער ים־ווינט. דער הימל איז איבערגעצויגן מיט שוואַרצע וואָלקנס וואָס זאָגן אָן אין דער נאַכט אַ רעגן. די הינער אין הויף האָבן אים באַגעגנט מיט אַ פליגלפּאָך און הילכיק קרייען. אָט איז אָנגעלאָפן אַ שכנה, אַ צעפּלאַמטע פון דער אַרבעט. אירע נאַסע הענט זענען געווען איינגע־וויקלט אין פאַרטוך. זי האָט אים געווונטשן „מזל־טוב", אים אָנגעזאָגט, אַז פון שפּיטאָל האָט מען טע־לעפאָנירט אין דער פאַרוואַלטונג : רות האָט געבוירן אַ זון.

נתנ'ס פּנים האָט געשטראַלט פון גליק. ער איז געלאָפן צום אויטאָ, צוזאַמען מיטן ווינט — זען רותן און זיין ניי־געבוירענעם זון.

רויערד

די זון איז שוין לאַנג אַרויס איבער די בערג. אין דער קבוצה יעל איז געווען שטיל. אַלע זענען געווען ביי דער אַרבעט. נאָר בזק האָט זיך געדרייט איבערן הויף מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן ווײַנדל און געבילט פון לאַנגווייליקייט.

אין דער קינדערהיים איז געווען רוישיק. געווען קינדער וואָס זענען געלעגן אונטער די ביימער, געווען אַזעלכע וואָס זענען געלעגן אין די שפּיל־שטייגן, אי־בערגעדעקט מיט מאָסקיטאַרן זיך געשפּילט מיט די אייגענע פיסלעך, געוואָלט זיי אַרײַנבאַקומען אין מויל אַריין. זיי האָבן געברילט, זיך געקוויקט מיט דער זון, מיט ליכט און שאָטן, וואָס האָבן זיך אַדורכבאַקו־מען די צווייגן.

נפחי האָט פאַרלאָזט די קבוצה. מיטן רוקזאַק אויף דער פּלייצע און שטעקן־צווייג אין האַנט, איז ער געגאַנגען אין שטאָט אַריין, ווו ער איז שוין נישט געווען אַ יאָר צייט, פאַרברענגען זיין אורלויב. ער איז

געגאַנגען לאַנגזאַם, יעדע ווײַלע זיך אומגעקוקט אויף די בערג, געוואָלט הערן ווי ס'מעקען די שעפּסן, וועלכע ער פּאַשעט יעדן טאָג. היינט איז מיט זיי געבליבן מאיר. ער איז געגאַנגען פון די בערג אַראָפּ, געטראָטן אויף די שטיינער וואָס האָבן זיך אים געוואַלגערט אונטער די פיס און זיך אונטערגעברומט אַ ניגון. ער איז געגאַנגען מיט די שטעגן, אויסגעמיטן די פאַר־בייגעגאַנגענע דערפער. ווען די זון איז אין איר טאָג־וואַנדער דערגאַנגען אין צענטער פון הימל און געפירט נאָך זיך שאָטנס איבער די בערג־שפּיצן, איז נפּחי אָנ־געקומען קיין עפולה. ער האָט דערפילט הונגער. אַ ווײַלע איז ער געשטאַנען, זיך אַרומגעקוקט איבער דער אויסגעוואַקסענער עמק־שטאָט, אין וועלכער עס האָט נאָך געהערשט די דאָרפישע רואיקייט. ער האָט אַ טראַכט געטאָן און איז אַוועק צו דער אויטאָ־סטאַציע, ווו לויט זיין פאַרשטאַנד איז רוישיק, מענטשן קומען און פאָרן. נאָענט פון דער אויטאָ־סטאַציע, אין שאָטן אונטער אַ וואַנט, האָט ער צע־פּאַקט זיין רוקזאַק, זיך אַוועקגעזעצט עסן און רוען. ער האָט קוים באַוויזן אָפּעסן און דער שאָפער פון אוי־טאָ, וואָס האָט געדאַרפט פאָרן קיין תל־אביב האָט זיך אַוועקגעזעצט ביים רודער און מיטן אויטאָ־טרייבל סיגנאַליזירט, גערופן די פּאַסאַזשירן זיי זאָלן גרייטן זיך אין וועג אַריין. נפּחי האָט קוים צונויפגעפּאַקט ס'עסן, איז איינגעשטיגן און דער אויטאָ האָט גע־רירט.

דער אויטאָ איז געפאָרן איבער בערג, אַדורכגע־שניטן די עמק־פעלדער אויפן וועג אין שטאָט אַריין. די פעלדער זענען שוין געווען איבערגעאַקערט.

פון דער איבערגעדרייטער ערד, האָבן אַרויסגעשטאַרט שטיקער שטרוי פון דער נישט לאַנג אַראָפּגענומענער תבואה. די זון האָט איצט געברענט דעם עמק. פאָרנדיק איבער די פעלדער האָבן נפחיס אויגן זיך איבערגעצויגן מיט אַ פייכטקייט פון בענקשאַפט, נאָך די פרייע, נאָך נישט אויפגעאַקערטע ערד־שטחים, וואָס ער האָט געזען און געדענקט צעשפּרייטע איבער דער ברייט פון לאַנד. נאָר ווען דער אויטאָ איז אַרויס פון דער ברייטער עמק פלאַך און איז אַריינגעפאָרן אין דער מער בערגיקער געגנט וואָס איז געווען פאַר־פלאַנצט מיט גערטנער און פרדסים און זייערע ביי־מער האָבן שוין געגרינט פון ווייטנס, האָט ער אָפּ־געאָטעמט.

ער איז דעם גאַנצן וועג געזעסן און באַטראַכט די לאַנדשאַפט, נישט דורכגעלאָזט קיין גרעזל, קיין בוים. יעדעס הויז, יעדע שטאַל וואָס ער האָט דאָ געזען, האָט ער באַטראַכט, צי עס איז ענלעך אַזוי ווי ביי אים.

דער אויטאָ איז געבליבן שטיין. נפחי האָט זיך אויסגעגלייכט די ביינער פון לאַנגן זיצן, ער איז אַרויס פון אויטאָ און זיך געלאָזט גיין מיט די הויפּטגאַסן פון תל־אביב. ער האָט באַטראַכט די שטאָט, די הייזער און די אָנגעטראָפענע מענטשן, דעם רעש און דעם טומל. ער האָט זיך דערפילט פרעמד, געבענקט צו זיינע שעפסן אין די בערג.

אַ ווײַלע איז ער שטיין געבליבן אויף דער גאַס, זיך איינגעקוקט אין גלאַנציקן אַספאַלט איבער וועלכן עס זענען געלאָפן אַהין און צוריק אויטאָס, וועלכע ער האָט איצט נישט געזען נאָר געהערט זיי־

ער רויש און זיך געלאָזט גיין צום ים ברעג. ווי נאָר ער האָט דערזען די גרוי־בלויע וואַסערפלאַך איבער וועלכער עס האָבן זיך געיאָגט די שוימיקע כוואַליעס, וואָס האָבן אָנגעקלאַפּט אין די ברעגן, זיי געשווענקט, האָט ער זיך שנעל אויסגעטאָן און אַריינגעשפּרונגען אין וואַסער. ער האָט זיך טיף אונטערגעטונקען, געוואָלט פון זיך אָפּשווענקען די הייסקייט און שטיקעניש וואָס ער האָט איצט געשפּירט אַרום זיך. ווען ער איז מיד געוואָרן פון אַ סך שווימען, האָט ער זיך אומגעקערט, זיך אָנגעטאָן און צוריק אַוועק אין שטאָט אַריין ער האָט זיך געשלייכט איבער די גאַסן אָן אַ ציל. ער האָט באַשלאָסן גיין אין מוזעאום אַריין, זען די בילדער־אויסשטעלונג, וואָס איז געווען אַנאָנסירט דורך אַ גרויסן פּלאַקאַט. ער איז געקומען און ווידער שטיין געבליבן אין פאַרלעגנהייט. ער האָט באַטראַכט די בילדער, געקוקט און געזוכט. דער פאַרבן־קאָלאָריט איז אים געווען בלאַס אין פאַרגלייך מיט דער נאַטור ־ פּאַנאַראַמע. די מענטשן, וועלכע ער האָט געטראָפן, גייענדיק שטיל אויף די שפּיץ־פינגער, זענען פאַר אים געווען קינסטלעך, נישט נאַטורעל. ער האָט אין זיך געפילט די ריטמיש־פרייע בערג־שטילקייט.

ער איז צוריק אַרויס אין גאַס. ער האָט ווידער באַטראַכט די שוי־פענצטער, די מענטשן, זייערע מלבושים און לוקסוס. אַלץ איז אים געווען פרעמד. ווען ער האָט זיך פאַרבייגעשלייכט איבער די הויפּט־גאַסן, האָט די נאַכט שוין אָנגעהויבן זיך באַזעצן אין דער שטאָט. ער איז אַריין אין אַ קאַפע, וואָס איז

געווען איבערפולט מיט מענטשן און דער ראַדיאָ האָט געשפּילט, מיט קולי־קולות פֿאַרהילכט די גאַסן. ער האָט אין דער זייט ביי דער וואַנט אַוועקגעלייגט זיין רוקזאַק און שטעקן און זיך אַוועקגעזעצט ביי אַ טישל.

ער איז געזעסן און געקוקט, געוואָלט דערגיין וואָס עס איז די איילעניש פון די קעלנער, וועלכע לויפֿן מיט די טאַצן איבערן לאָקאַל, ווי מען זאָל זיי יאָגן. ער האָט אויך נישט באַמערקט, אַז אין דער זייט ביי אַ טישל זיצן צוויי בחורות און סודען זיך. זיין בראָנז־הויט, זיין געדיכטע, צעשויבערטע שוואַרצע טשופּרינע וואָס האָט אַפּירגעהאָנגען פון אונטער זיין לייווענטענעם קאַפּעליוש, האָט זיי גער־רייצט. ער האָט געגעסן דעם באַשטעלטן אייזקרעם און נישט געפילט איר טעם און קאַלטקייט. ער האָט שנעל באַצאָלט דעם קעלנער און איז אַרויס אויף דער גאַס.

ער איז געווען מיד, נישט געהאַט קיין באַקאַנטע אין שטאָט און נישט געוואָלט גיין זוכן איבער די האָטעלן, דערפאַר האָט ער אַרויפגעקלעטערט אויף אַ דאַך. ווען ער האָט איבער זיך דערזען דעם טונ־קעלן נאַכט־בלוי, דעם אויסגעשטערנטן הימל, האָט ער אָפּגעאָטעמט און איז איינגעשלאָפן.

גאַנץ פרי, נאָך איידער די לבנה האָט פאַרלאָזט דעם הימל, האָט אַ מילד ווינטל אים אויפגעוועקט. ער האָט זיך אויפגעכאַפּט אַ פאַרשטאַרטער פון דער טוי ־ קעלט. ער האָט זיך אויסגערענקט די ביינער, געזוכט אַ וואַסערקראַן צום וואַשן און נישט געפונ־נען. ער האָט איבערגעוואָרפן איבער זיך דעם רוק־

זאַק, גענומען דעם שטעקן אין האַנט און איז אַראָפּ פון דאַך און מיטן ערשטן אויטאָ אַוועקגעפאָרן. דעם גאַנצן וועג איז ער געזעסן פאַרוקט אין אַ ווינקל פון אויטאָ און געדרימלט. נאָר אַז דער אויטאָ האָט זיך שטאַרק אַ טרייסל געטאָן איז ער געוואָרן וואַך. דער זאַטער, שטאַרקער בלעטער־ריח פון די פּרדסים און פעלדער האָט אים באַלד צוריק איינגעשלעפּט.

דער אויטאָ איז אָנגעקומען קיין עפולה. דער שאָפער האָט אָנגעדריקט די ברעמזן און אים פאַר־האַלטן. דער אויטאָ האָט נאָך געוואָלט לויפן פאָרויס און האָט א וואָרף געטאָן די פּאַסאַזשירן אויף הינ־טערוויילעכץ. נפתלי האָט זיך אויפגעכאַפּט. ער האָט זיך אַרומגעווישט דעם שליים פון די ליפּן און דער־זעענדיק דורכן פענצטער וווּ ער געפינט זיך, האָט ער אַ נעם געטאָן דעם רוקזאַק מיטן שטעקן און איז אַרויס פון אויטאָ.

ווען ער האָט דערפילט דעם ריח פון דער אויפ־געאַקערטער, זון ־ פאַרברענטער רויערד, האָט ער אָפּגעאָטעמט, זיך צעגענעצט, געוואָלט פון זיך אַראָפּוואַרפן די איינגזאַפּטע אין משך פון אַ מעת־לעת שטאָטישע לופט. ער האָט זיך געלאָזט גיין איבער די פעלדשטעגן, אויסגעמיטן דעם וועג, וועל־כער איז אים איצט געווען האַרט אונטער די פיס. ער איז געגאַנגען און געטראַכט. אין זיין מוח האָט געהערשט אַ קאָשמאַר פון גאַסן, הייזער און געוועל־בער, אין וועלכע ער האָט זיך נישט געקאָנט פונאַנ־דערקלייבן. איצט איז ער געגאַנגען מיט די פעלדער־שטעגן, וועלכע האָבן אים געפירט צום באַרג־שטעג, דעם וועג אין זיין קבוצה.

ווען ער איז אַריין אין דער קבוצה, האָט די זון געגליט די באַראַקן־דעכער און פענצטער־שויבן, אויף זיי געבראָכן אירע שטראַלן און זיי פונאַנדערגע־שפרייט אַרום אויף דער ערד, זי באַדעקט מיט ליכ־טיקער, צעשטראַלטע ווייסקייט. ער איז אַריין אין עס־שטוב. שרה, וואָס האָט געאַרבעט אין דער קיך, האָט אים באַגעגנט מיט אַ שמייכל: שוין צוריקגע־קומען? יאָ, האָט ער איר געענטפערט, זיך גענומען אַ שטיק ברויט מיט קעז און איז אַרויס. ער איז אַריין צו זיך אין צימער, האָט אַוועקגעוואָרפן זיין רוקזאַק און שטעקן און גענומען די פלייט און איז געגאַנגען אין די בערג צו דער סטאַדע.

ווען ער האָט דערזען די שעפסן פון ווייטנס האָט זיין האַרץ אַ צאַפל געטאָן. ער האָט זיך צע־שפילט אויף דער פלייט. די טענער זענען געווען פול פרייד און בענקשאַפט. די טענער האָבן זיך געטראָגן אין די מרחבים. זייער ווידערקול האָט זיך אָפּגע־שלאָגן אין די בערג־פעלזן. די שעפסן האָבן דערקענט זיינע טענער און איבערגעריסן ס׳עסן, אים געזוכט צווישן די פעלזן און צו אים געמעקעט. די הינט האָבן זיך צעבילט און באַגלייט די צעצויגענע טענער פון זיין פלייט.

ע ר ע

דורכן פענצטער האָט שוין אַריינגעשיינט דער טריבער ווינטער - פרימאָרגן. ניסני האָט אַרויסגע־שטעקט פון אונטער דער קאָלדרע זיינע באַוואַק־סענע פיס און איז זיצן געבליבן אויפן ראַנד פון בעט. אַ ווײַלע האָט ער געשאָקלט מיטן קאָפּ, מיט די הענט, געגראַבלט אין די האָר און פון אונטער דער צעשויבערטער טשופּרינע אַפּירגעקוקט צום ווייב. זי, מזל, האָט זיך געפּאָרעט ביים טיש, האָט געשניטן און צונויפגעשטעלט די שטיקלעך סחורה.

ער איז אַראָפּ פון בעט, שנעל אַריינגעשפּרונגען אין די הויזן, אַרויפגעצויגן די שטיוול מיט די האַר־טע כאָלעוועס, וואָס זענען מיט מי קוים אַרויף אויף זיינע פיס און אַ קוק געטאָן אויף מזלען. זי האָט מיט פריידיקער מורא שנעל אים אונטערגע־טראָגן די שיסל און די דזשאַרע וואַסער. ער האָט זיך אָפּגעשווענקט די הענט און ס'פּנים. ווען ער האָט

איר צוריקגעגעבן דאָס האַנטוך, האָט ער זיך פאַר־דרייט די שפּיצן־וואָנסעס און אויף איר געקוקט פון אונטערן שטערן אַפּיר. אַ ווײַלע איז זי געשטאַנען אַ פאַרשעמטע מיט דער דזשאַרע און האַנטוך אין האַנט און אירע גרינע, פינקלדיקע אויגן האָבן אַראָפּגעקוקט צו דער ערד. ער האָט אַ לײַכטן גלעט געטאָן איבער איר שוין גרויסן בויך, דרך אגב אַ שמיץ געטאָן אויפן טיש צוויי זילבערנע מטבעות און אַ זאָג געטאָן מיט גאוה: „דאָס איז פאַר אים" און איז אַרויס פון שטוב.

אין קאָפּע האָבן די שטאָם־געסט אים באַגעגנט מיט אַ ברייטן שלום. כאָטש ער איז פאַרהעלטניס־מעסיק געווען נאָך יונג, האָט ער שוין געהאַט אַ נאָמען און געווען אָנגעזען אין דער חלבער עדה. ער האָט געהאַט פינף גרויסע הײַזער אין צענטער ירו־שלים, וואָס האָבן יעדן חודש אים אַרײַנגעבראַכט אַ היפּש ביסל פונטן.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט בײַ אַ טיש וואָס איז געווען ליידיק און גלײַך אַרויפגעשטעלט זײַנע שטיוול אויפן פוץ־קאַסטן — דער שוך־פּוצער זאָל זיי אויס־גלאַנצן. די וואָס זענען צוגעגאַנגען און זיך צוגעזעצט צו זײַן טיש האָט ער געהייסן דערלאַנגען קאַווע. אויך דעם שוך־פּוצער האָט ער באַשטעלט אַ קאַווע. יעדע ווײַלע האָט אַן אַנדערער פון די קאַווע־טרינ־קערס זיך אַריבערגעבויגן צו אים און שמייכלענדיק, מעשה פרײַנד און חבר אים אַ פּליסטער געטאָן אין אויער אַרײַן. ער האָט יעדן געענטפערט: „דעם חודש". בײַ יעדן ענטפער האָט זיך איבער זײַן פנים צעגאָסן אַ צופרידנקייט און זײַנע אויגן האָבן גע־

פלאַמט פון נחת. „אָבער נאָר אַ סעודה" — האָט יעדער אים געענטפערט מיט אַ שמייכל און געזיפט די קאַווע. ער האָט געשאָקלט מיטן קאָפּ און יעדן איינעם געענטפערט „אייוואַ". ער האָט אין זיין פּאַנטאַזיע שוין געזען זיין ניי־געבוירענעם בכור, זיין נאָכפאָלגער, די רינג אין דער קייט פון זיין גרויסער משפחה, וואָס טראָגט דעם באַרימטן נאָמען סאַסאָן.

מזל איז שוין צוריקגעקומען אַהיים פון שפּי־טאָל. דאָס צימער וווּ זי און דאָס באַשעפעניש וואָס איז צוגעקומען, ליגט, איז איבערפולט מיט מומעס, באַקאַנטע און סתם יידענעס. הערשט אין חדר אַ שטימונג ווי נאָך יעדן זאָל זיך שלייכן אַ שאָטן. פּשוט. מזל האָט געבוירן אַ טאָכטער. זי קושט און טוליעט איר קינד צו זיך, נאָר פון אירע אויגן רינען גרויסע טרערן. ניסני זיצט גאַנצע טעג אין קאַפע, זעלטן ווען ער געפינט זיך אין שטוב. אויך ווען ער איז יאָ אין דער היים עפנט ער די טיר פון צימער ווו עס געפינט זיך מזל מיטן קינד, נאָר ער טרעט נישט איבער די שוועל פון צימער. ער בלייבט שטיין אין דורכגאַנג, באַטראַכט ביידע, די מאַמע און טאָכטער, מיט כעס און פאַרדראָס. פאַרמאַכט צוריק די טיר און גייט אַוועק פון שטוב מיט שנעלע טריט.

מזל זייגט דאָס קליינע עופעלע אַ דערשלאָגענע און פאַרקלעמטע. מיט יעדן צי וואָס די קליינע גיט מיט אירע קליינע, קיילעכיקע ליפּלעך פון איר ברוסט, פילט זי ווי עס קומט פון איר אָפּ אַ שטיק געזונט־לעבן. עס האָט אויך נישט געהאָלפן וואָס זי האָט דער קליינער אַ נאָמען געגעבן „ברכה". זי האָט איר נישט אַריינגעבראַכט אין שטוב די ברכה. זינט

זי האָט געבוירן האָט ניסני שוין נישט גערעדט מיט איר אַזוי צאַרט ווי פריער און נאָך אַפילו נישט גע־האַלטן די קליינע אין די הענט. געגוג ער זאָל עפענען די טיר און דערזען זי מיט דער טאָכטער און ער בלייבט שטיין אין דער אָפענער טיר. ניין, ער קאָן איר נישט מוחל זיין, וואָס זי האָט אים ס׳ערשטע קינד געבוירן אַ טאָכטער. זי קאָן נישט פאַרטראָגן איר באַליידיקונג און חרפּה. זי פאַרשעלט איר בויך, וואָס האָט געבוירן איר אַ טאָכטער. זי האָט פאַר־לוירן דעם אַפּעטיט. זי עסט כמעט נישט. עפּעס נאָגט איר אין האַרץ און עס טרוקנט איר אין האַלדז. די דאָקטוירים האָבן איר פאַרבאָטן זייגן די טאָכטער. אין שטוב איז איצט צוגעקומען נאָך אַ פרוי, די אַם, וואָס האָט צוזאַמען מיט דער קליינער זיך אַריבערגעטראָגן אין דערנעבנדיקן צימער.

מזל שטייט שוין נישט אויף פון בעט. פון טאָג צו טאָג ווערט זי דאַרער. ווען זי וויל זען די טאָכטער, ווייזט מען איר זי פון ווייטנס, דורך דער טיר. אַזוי האָט געהייסן דער דאָקטאָר. איצט טרעט ניסני נישט אָפּ פון איר בעט גאַנצע טעג. נישט אויסרעדנ־דיק כמעט קיין וואָרט דערלאַנגט ער איר אַלץ. ער גייט אויף די שפּיץ־פינגער און יעדעס מאָל ווען זייערע בליקן טרעפן זיך, ווערן ביידעס אויגן פול מיט טרערן.

ביז אַמאָל אַ פאַרנאַכט, האָט מזלען פאַרפעלט אָטעם. ניסני האָט צוזאַמענגערופן אַלע דאָקטוירים פון דער שכונה. זיי האָבן זיך געסודעט צווישן זיך און איינגעשפּריצט יעדעס מאָל אַ פרישן איינשפּריץ, נאָר כמעט איר נישט געהאָלפן. אַ גאַנצע נאַכט איז

ער נישט אָפּגעטרעטן פון איר בעט. ווען דער טאָג האָט אָנגעהויבן גרויען, איבער די בערג האָט אָנגע־הויבן פאַמעלעך זיך באַווייזן די זון, האָט מזל איינ־געדרימלט מיט אַ שטאַרקן אומרואיקן אָטעם, וואָס האָט מיט אַ מאָל אויפגעהערט און איז איינגע־שלאָפן אויף אייביק.

זייט מזל איז געשטאָרבן, קאָן זיך ניסני קיין אָרט נישט געפונען. יעדן פרימאָרגן איילט ער אויף איר קבר און זיצט דאָרט אָפּ אַ פּאָר שעה. פון צער און בענקשאַפט טרינקט ער ביז שכרות. ער ווערט וואָס אַמאָל דאַרער. טעג גאַנצע ליגט ער אין די קאַפעען און שענקען. אויף יעדן אָרט, ווו ער קומט, מאַכט מען אים פּלאַץ, ער זאָל זיך צוזעצן, נאָר ער רעדט נישט מיט קיין מענטש. מענטשן און באַקאַנ־טע קוקן אויף אים, שאָקלען מיט די קעפּ און רעדן צו זיך: ניסני, ניסני.

אין איינער אַ נאַכט, אַ סוף־חודשדיקע, ווען איינער האָט דעם צווייטן נישט געזען, ביז ער האָט אים נישט אָנגעטאַפּט, איז ניסני אַ שכורער אַרויס־געפאַלן פון אַ קאַפע, נישט געוווּסט און נישט געזען ווו צו גיין ווייטער. ער איז שטיין געבליבן אָנגעלענט אין אַ שטיינערנער מויער. ער איז געשטאַנען לאַנג און נישט געוווּסט וואָס עס טוט זיך מיט אים. נאָר, ווען פון די בערג האָט אַ יאָג געטאָן אַ קילער ווינט, האָט ער אויפגעוואַכט, געקומען צו זיך. ער האָט זיך צעוויינט ווי אַ קינד. אַ לאַנגע צייט איז ער געשטאַ־נען און געוויינט ביז ער האָט גענומען שלעפּן זיינע פיס אַ היים. זיין טריט איז געווען אַ שווערער און פאַמעלעכער. מיט זיינע ברייטע, באַהאָרטע הענט אַ

גאַנצן וועג געקלאַפּט זיך אין זיין צעכראַסטעט האַרץ, זיך געשאָלטן און געטאָן אַ נדר אויסבויען אין שכונה אַ שול אויף מזלס נאָמען אין אָנדענק...

ווען ער איז צוגעקומען צום הויז, איז ער שטיל אַריין אין זיין וווינונג און נאָך שטילער, ער זאָל קיינעם נישט אויפוועקן, אַריין צום עופּעלע און אין דער פינצטער, ס'ערשטע מאָל גענומען די קליינע אויף די הענט, זי געקושט און געטוליעט זי צום האַרץ.

שקלאפן

שוין יאָרן ווי אַבדאַלאַ־אַבו־אַלי איז געשטאָרבן און זיין זון איבערגעלאָזט ס׳פאַרמעגן: אַ קליין טיבן הייזל, עטלעכע ציגן, אַ קעמל, פינף אויסגעמאָגערטע קי, אַן אַלט מויל־אייזל און אַ שלעכט באַארבעט שטיקל ערד, וואָס עס איז לייכט געווען אַרומצונעמען מיטן אויג פונעם וועג, ווו עס איז געשטאַנען דער ברייט־צעצווייגטער אומגעלומפּערטער פייגנבוים, ביז דער וואַדי אונטערן באַרג, וואָס האָט זיך ווינטער אָנגעפילט מיט רעגן־וואַסער. כאָטש די ערד איז אין ערגעץ נישט געווען פאַרשריבן אויף זיין נאָמען, האָבן אַלע אין דאָרף געוווּסט, אַז דור דורות שוין געהערט זי דער משפחה סידק. דעמאָלט האָט אַלי זיך געקויפט אַ ווייב.

פון גאַנץ פרי ביז שפּעט אין דער נאַכט האָט זעינ־אב, זיין ווייב, געאַרבעט אין שטוב און אין פעלד און יעדעס יאָר געוואָרן טראָגעדיק. אַזוי האָט אַלי מיט

איר אָפּגעלעבט אַ פּאָר יאָר, פון זינט ער האָט לינקס אויף דער גרענעץ פון זיינע פעלדער פאַרפלאַנצט דעם זית. נאָר ווען די ברוסטן זענען ביי איר שיטערער געוואָרן, אָנגעהויבן אַראָפּהענגען איבערן בויך וואָס איז אין צווישן גרויס געוואָרן, געמוזט אַריינגייען שטי־קער סחורה אין יידע זייטן קלייד, האָבן צו אַלין אָנגעהויבן קומען פאַרשידענע אַראַבער. ער איז מיט זיי געזעסן אונטער די עקאַליפּטוס ביימער, וואָס זענען געוואַקסן נישט ווייט פון הויז, האָט זיך מיט זיי געסודעט און זיך פאַרצויגן מיטן רויך פון דער נאַר־גילע.

די אַראַבער זענען געקומען, אַוועקגעגאַנגען און ווידער געקומען. נאָר אין איינעם פון די טעג ווען זיי האָבן אים ווידער באַזוכט, האָט אַלי געהייסן זעינאַבן גוט אַכטונג געבן אויף דער ווירטשאַפט, אַלץ זאָל זיין אין אָרדענונג — און ער איז אַוועק. ער האָט מיט זיך מיטגענומען איסליאַן, זעינאַבס איינציקע טאָכטער, וועלכע איז געבליבן לעבן פון אַלע אירע קינדער. זי האָט נישט גערוט, נישט געשלאָפן און אַכטונג געגעבן אַלץ זאָל זיין געהעריק ווי אַלי האָט געהייסן. נאָר איר האַרץ האָט געטיאָכקעט שנעלער ווי אַלע מאָל. זי האָט זיך געשראָקן און יעדע ווייַלע זיך געטאַפּט די ברוסטן.

עטלעכע טעג שפּעטער האָט אַלי זיך אומגעקערט מיט נאָך אַ גרעסערער כאָפּטע אַראַבער. ער איז פאַר־פאָרן פאַר זיין הויז מיט גרויסער גאווה. די אַראַבער האָבן געפילדערט, געשריגן און ער איז געזעסן צעלייגט איבערן גאַנצן געזעס פון דער פור. ביי זיין לינקער זייט איז געזעסן די יונגע פאַטמאַ, זיין פריש ווייב אין אַ שוואַרץ קלייד, איר פנים פאַרהאָנגען מיט אַ

וואַלקע וואָס ער האָט געקויפט אַמאָל אין דערביי־איקן דאָרף פאַר זיין טאָכטער איסליאַ.

זעינאַבן האָט ס'האַרץ געוואָלט פּלאַצן פון כעס און פאַרדראָס. ווען זי איז געבליבן אַליין, קיינער האָט נישט געזען, האָט זי זיך געריסן די האָר פון קאָפּ און געיאָמערט, אָבער נישט גערעדט קיין וואָרט, ווייל אַזוי איז אַללאַס רצון. זעינאַב האָט זיך צוגעווינט, שלום געמאַכט מיטן גורל, אַז זי איז איצט אַליס צווייטע ווייב און האָט געפירט די ווירטשאַפט.

ווען פאַטמאַ איז ס'ערשטע מאָל טראָגעדיק גע־וואָרן, האָט זעינאַב איר געהאָלפן, זי נישט געלאָזט טאָן קיין שווערע אַרבעט. נאָר, אַז פאַטמאַ האָט געבוירן אַ זון, מיט וועלכן אַלי האָט זיך זייער דער־פרייט און אים אַ נאָמען געגעבן איסמאַיל, האָט די קנאה זי געגעסן, וואָס נישט זי האָט אַלין געבוירן דעם בכור.

פון דער אַנדערער זייט פעלדער, רעכטס, האָט די נאַטור פון זיך אַליין אויסגעהאָדעוועט אַ געדיכטע שורה סאַברע־קוסטן וואָס האָבן געשאַפן אַ פּלויט צווישן דער וואַדי און אַליס פעלדער. איסמאַיל איז אונטערגעוואַקסן און האָט שוין פאַרטרעטן דעם פאָטער אין דער אַרבעט. אַלי, דער פאָטער, האָט איצט פאַרברענגט די טעג אין קאַפע, דאָרט האָבן אַלע אים געקאָנט.

עס זענען אַוועק יאָרן און אויך פאַטמאַ איז גע־וואָרן פאַרעלטערט. די ברוסטן זענען איר אַראָפּ־געהאָנגען איבערן בויך. אירע האָר אויפן קאָפּ זענען גרוי געוואָרן און האָבן אויסגעזען ווי קאָלטנס פון

אַן אַלטער מאַטראַץ. אַלי איז ארומגעגאנגען אַן אויפ־געריגטער, געשריגן און געשאָלטן און פון לאַנגווייליקייט פון מאָל צו מאָל געפּאָרן קיין שכם.

אַרומשלעפּנדיק זיך איבער דער שטאָט, פון איין קאַפע אין אַנדערן, איז ער איינמאָל אַריינגעגאַנגען אין אַ שמאָל געסל אין דער נאָענט פון מעטשעט. נעבן קאַפע־הויז האָט ער זיך אָפּגעשטעלט, צו־געשמידט צום אָרט. אויפן צווייטן שטאָק, איז גע־שטאַנען אַ בילד שיין מיידל, מיט גרויסע אויגן, געדיכ־טע פעך־שוואַרצע צעלאָזטע האָר און אויפן פענצטער פּאַראַפּעט זיך געשפּילט מיט סטרולקע־שטיינדלעך. אַלי איז אַריין אין דער נאָענטער קאַפע. ער האָט געהייסן דערלאַנגען זיך אַ שטאַרקע נארגילע און אָנגעהויבן זיך נאָכפרעגן צווישן די שטעטישע וואָס ער האָט מכבד געווען מיט קאַווע און בשותפות מיט זיי געריכערט די נארגילע, זיך דערוווסט, אַז דאָס מיידל הייסט נאדיא און איז אַ טאָכטער פון אַ שוס־טער, וואָס גייט מיטן קעסטל כלים איבער די הייף און פאַריכט אַלטוואַרג.

אַלי האָט מער קיין אָרט זיך נישט געפונען אין שטוב. ער האָט געשריגן אויף די צוויי ווייבער, גע־שריגן אויפן זון און געקאָפּעט די אַראַבער וואָס האָבן ביי אים געאַרבעט. די ווייבער האָבן זיך דורכ־געקוקט און נאָכגעפרעגט ביי איסמאַילן, געוואָלט וויסן וואָס איז מיט אַלין געשען. נאָר קיינער פון די שטוב־מענטשן האָט נישט געוווּסט וואָס.

יעדע עטלעכע טעג איז אַלי געפאָרן קיין שכם און זיך אומגעקערט אַן אויפגערעגטער. נאדיאס פּאָטער האָט זיך געעקשנט. ער האָט נישט געוואָלט

נעמען ווייניקער ווי דריי הונדערט פונט. אַ סך שטעטישע און פון דער סביבה — האָט ער געטענהט — קומען צו מיר װעגן מײן טאָכטער, אָבער נישט פֿאַר זײ האָט מיך אַללאַ באַשאָנקען מיט אַ ליבער טאָכטער. אַלי האָט זיך געכסט. אַזוי פיל געלט! און איז צוריקגעפאָרן צו זיך אין דאָרף. ער איז אָבער באַלד צוריקגעפאָרן קיין שכם און װידער צוריקגעקומען פון דאָרט אַן אויפגעבראַכטער. ער איז אַוועק צום עפענדי, בײ אים פאַרמשכנט אויף אַ הויכן פּראָצענט די תבואה װאָס איז נאָך געװאַקסן אין פעלד, זיך אויסגעפּוצט אין זײנע יום־טוב מלבושים און אַװעקגעפאָרן.

פון זינט דער רײזע האָט זעינאב און פאטמא צװישן זיך נישט אויסגערעדט קײן אײן װאָרט. נאָר פון מאָל צו מאָל האָבן זײערע בליקן זיך געטראָפן און בײדע האָבן זיך צעװײנט. אויך איסמאיל האָט זיך געשלײכט פון הויז אין שטאַל, פון שטאַל אין הויז און אַרום דעם שײער, זיך נישט געפונען קײן אָרט און געקומען אַהײם שפּעט אין דער נאַכט.

װען איבערן דאָרף איז אַרויסגעקומען די זון און מיט אירע הײסע שטראַלן איבערגעדעקט די הײזלעך, װאָס זענען געשטאַנען צעװאָרפן אויפן באַרג װי שטיגן, איז אַלי אָנגעפאָרן מיט נאדיאן, זײן דריט װײב. ער האָט צוגערופן דעם זון, אים אונטערגעשטעלט די האַנט אונטערן מויל. איסמאַיל האָט אים אַ קוש געטאָן. דער פאָטער האָט אַ װײז געטאָן אים אויף נאדיאן װאָס האָט אויסגעזען װי איסמאילס אַ יונגערע שװעסטער און אים אַ זאָג געטאָן:

— דאָס איז מײן פריש װײב, באַהאַנדל זי גוט.

דער כעס און די קנאה האָבן אַ שטאָך געטאָן דעם זון. ער האָט שנעל אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און איז צוריק אַוועק צו זיין אַרבעט.

פון איצט אָן האָט פאטמא געפירט די ווירט־שאַפט. זעינאב האָט איצט נאָר געוואַשן אלין דעם קאָפּ, געבאַקן פּיתות און אַ גאַנצן טאָג זיך אָנגע־געסן מיטן שאַרפן רויך. אַליס ווייב איז איצט גע־ווען נאדיא, וועלכע האָט געשפּראָצט מיט יוגנט און לעבן. ער האָט זי פאַרגעטערט, זי געצערטלט, ווי אַ פּרינצעסין, איר געקויפט פאַרפומען און פאַרבן צו די אויגן, געברענגט פאַרשידענע סחורות אויף קליי־דער. אָוונט, אָוונט, פאַרן שלאָפן גיין האָט אַלי גע־קייעט און געשלונגען פעפערלעך און קרייטעכצער, וואָס ער האָט ספּעציעל באַשטעלט אין שטאָט און זיך גערדרייט זיין פאַרגעלטע פון שניפּ־טאַבאַק וואָנ־סע, וואָס איז אַראָפּגעהאַנגען ווי אַן אונטערשטע ליפּ ביי אַן אַלט פערד, וואָס די כוחות האָבן אים אָפּגעלאָזט.

פאטמאַ און זעינאב האָבן געברענט פון כעס און שנאה צו נאדיאן וואָס אלי האָט אַזוי ליב. נאָר אין הויז האָט געהערשט רו ווי פריער, אָבער דאָס איז געווען אַן אַנדערע רו — רו פון רעזיגנאַציע.

גורל

איבראַהים סאַלים איז געזעסן אין שאָטן פון זיין דורכגעלעכערטן שמאַטע־געצעלט, אויף אונטער־געלייגטע אונטער זיך פיס, ווי פאַרגליווערט. ער האָט זיך נישט גערירט פון אָרט, זיינע שווערע מיט בלוט פאַרלאָפענע אויגן, האָבן געקוקט אין דער ווייט. די זאַמדיקע פעלדער, פאַרברענטע פון דער זון, פאַרדעקטע מיט אויסגעטרוקנטע ווילדע גרעזער זענען געווען ענלעך צו אַן אַלטן, פאַרלאָזענעם בית־קברות. דערנעבן איז געווען דאָס אָנגעשיטע ערד־בערגל, וווּ ער האָט קובר געווען זיין קעמל, דאָס איינציקע באַשעפעניש, מיט וועלכן ער האָט געלעבט יאָרן, אַליין אין מדבר.

איבראַהים האָט געפילט, אַז זיינע לעצטע כוחות ענדיקן זיך שוין. טעג ווי ער האָט נישט געשטילט זיין דורשט. פון זיין גאַנצער משפחה, האָט ער גע־טראַכט, איז ער אַליין נאָר געבליבן. די שוועסטער האָט דער פאָטער פאַרקויפט פאַר אַ ווייב, צו איי־

נעם פון יענער זייט ירדן, פאַר צוויי קעמלען. זיי זענען שוין טויט. מוכאַמעד דער ברודער, איז נאָך מיט יאָרן צוריק אַוועק אין די דרוזן־בערג זוכן עסן, און נישטאָ קיין שפור פון אים. אבו איבראַהים, דער פאָטער איז געשטאָרבן פון געלער מאַלאַריע. די מוטער געדענקט ער כמעט נישט, זי איז געשטאָרבן פון אַ משונהדיקער קרענק. איר קערפּער איז פאַר־פוילט געוואָרן פון קרעץ, האָט אים דערציילט דער פאָטער. און איצט פאַרלאַנגט „אַללאַ", ער זאָל שטאַרבן און עס וועט נישט בלייבן קיין זכר פון דער גאַנצער משפּחה. איבראַהים האָט אויפגעהויבן די הענט צום הימל, פאַרלאַנגט, געמאָנט, געשטאַרט פון פאַרצווייפלונג. די אַרומיקע וויסטעניש האָט געשוויגן.

מיטאַמאָל האָט ער אויפגעציטערט און פאַר־קריצט די ציין. זיינע אויגן האָבן אָנגעהויבן נישטערן די ווייטקייט. דורך אים איז דורך אַ לעבנסשטראָם — דאָרט אין דרום בויען יידן און אַלע גייען ביי זיי אַרבעטן. מיט רויטע, וואַנזיניקע, בלוט־פאַרלאָפענע אויגן האָט ער נאָך אַ מאָל באַטראַכט די וויסטע סביבה וווּ ער זאָל זוכן אַן אָנהאַלט, קאָנען בלייבן אויף דער ירושה־ערד. איבער דער סביבה אַרום איז געווען אויסגעשפּרייט אַ פּרוכטלאָזע וויסטקייט, אין וועלכער עס האָט געלויערט דער טויט.

מיט די לעצטע כוחות האָט ער באַגראָבן אין קבר פון קעמל זיין איינציק פאַרמעגן, די אַלטע ביקס, און זיך געלאָזט גיין צו דער וואַדי אל־מוגיר. דער הייסער מדבר־ווינט האָט אים באַגלייט און געטריבן פאָרויס.

גייענדיק פאַמעלעך האָט ער שוין געהאַט הינטער זיך באר־שבע.

ווען ער איז אָנגעקומען קיין חברון, איז שוין גע־ווען נאַכט. די שטאָט האָט געדרימלט. ערגעצוו האָט אַ ווילד געשריי אין אַ זייטיק געסל איבערגעריסן די שטילקייט. אין הויף פון מסגד, זענען אַרום די ווענט געלעגן מענטשן־קנוילן, שלעפער און בעטלערס. איב־ראַהים האָט זיך צווישן זיי אַוועקגעלייגט.

ווען איבער חברון איז אויפגעגאַנגען דער טאָג און פון אונטערן מעטשעט זענען זיך שוין אַלע געהאַט צע־גאַנגען, ווער אויסשטרעקן די האַנט אין די גאַסן און ווער איבער די הייף גראבלען, זוכן אין די מיסטקאַס־טנס, איז מוסאַ, דער וואַסערטרעגער שוין פאַרבייגע־גאַנגען מיט זיין נואד* אויפן אַקסל. ער האָט געפונען איבראַהימען ליגן אַן איינגעקאָרטשעטן, פאַרחלשטן פון הונגער.

מוסאַ האָט מיט זיין נאַטירלעכן אינסטינקט דערפילט, אַז אים איז אונטערגעקומען אַ מסחר. ער האָט אַרויפגעטרעטן אויף זיין באָרוועסן פוס און זיך אויף אים צעשריגן:

„וואָס? אין העלן טאָג ליגסטו ביים מסגד און שטערסט פרומע מענטשן דאַוונען?"

קרעכצנדיק פון הונגער און שוואַכקייט, האָט איבראַהים אים געענטפערט:

„איך בין עלנט, האָב נישט וו צו גיין, איך וויל שטאַרבן ביים הייליקן אָרט".

מוסא האָט זיך אויף אים נאָך העכער צעשריגן:

---

* אַ מדבר־קריג געמאַכט פון פעל.

„ביים מסגד ווילסטו שטאַרבן? די שטאָט זאָל דאַרפן דיר מאַכן אַ לויה? שנעל שטיי אויף!"

מוסא שרייט און דראָט. איבראַהים קרעכצט און וויינט. נאָך לאַנגע דינגענישן זענען זיי דורכגעקומען. איבראַהים שלעפּט אויף זיך דעם נוֹאד מיט וואַסער, פּונעם אויפגאַנג ביזן זון־אונטערגאַנג, פּאַר דריי פּיתות אַ טאָג.

איבראַהים האָט יעדן טאָג אויפגעגעסן נאָר צוויי פּיתות. די דריטע האָט ער באַהאַלטן אין זאַק. ווען דער זאַק האָט זיך כמעט אָנגעפּילט, איז ער אַרויס אין וועג. ער איז געגאַנגען דורך די בערג פון יהודה, אויסגעמיטן ירושלים אין דער ריכטונג צו יפו, וואָס געפינט זיך אין שכנות פון תּל־אביב, די יידנס רייכע שטאָט. ער איז געגאַנגען ביי טאָג און ביינאַכט, געררוט ווייניק, אויף וויפל די כוחות האָבן אים נאָר דער־לויבט. ער האָט מורא געהאַט טאָמער פאַרפּעלט אים אין וועג ברויט — די כוחות וועלן אים אויסגיין און אַ „דעבע" וועט אים אַראָפּפירן פון וועג.

די האַלבע לבנה אויפן יפוער מסגד־טורעם, איז געווען אַרומגעקרייזט מיט אַ רויטער פייערדיקער שטאַרץ, ווען איבראהים איז אַריין אין שטאָט מיט זיין זעקל ברויט אונטערן אָרעם. ער איז קיין יפו ווי אַריינגעפאַלן. עס האָט זיך פאַר אים אַנטפּלעקט אַ נייע וועלט. דער געפילדער און געשריי אין שטאָט האָט אים מיטאַמאָל אַרויסגעריסן פון זיין דרעמל. זיין בלוט האָט אין אים אָנגעהויבן האַסטיקער ציר־קולירן. ער האָט זיך דערפילט עלנט, אַליין.

ער האָט אויסגעטאָן די קעפיע, איינגעפּאַקט אין איר דאָס ברויט און זי צוגעבונדן זיך פון הינטן אויפן

קאַרק. ער האָט געשפּרייזט איבער די גאַסן און זײַנע שוואַרצע צעשויבערטע האָר זענען אים אַראָפּגעהאָנ־גען ווי אַ פּאַרקאַלטנטער ווײַנדל בײַ אַ נישט געשוי־רענעם קעמל. גייענדיק איבער די גאַסן האָט ער צו־נויפגעקליבן די נישט דערויכערטע שטיקלעך סיגאַרן, זיי באַהאַלטן אונטערן העמד וואָס איז געווען אונ־טערגעבונדן מיט אַ שטריק.

שלעפּנדיק זיך אַזוי איז ער אַרויס אויף אַ שטח נישט־פּאַרבויטע פּלעצער. דאָ זענען געזעסן אין אַ ראָד אָנגעקומענע פון די אַרומיקע לענדער אַראַבער. זיי האָבן זיך געלויזט, געגעסן און געדרימלט אונטער דער הייסער זון, ווי פּאַרלאָזטע הינט אין אַן אָפּגעלעגענער גאַס.

איבראַהים האָט זיך צו זיי צוגעזעצט און זיי דער־ציילט ווער ער איז און פון וואַנען ער קומט. ער איז געפעלן דער חברה. זיי האָבן אים דערציילט, אים גע־לערנט ווי אַזוי ער וועט פאַרדינען און אַ סך פאַרדי־נען בײַ יידן. זיי האָבן אים דערציילט, אַז יעדער ייד האָט אַ ווייב, וואָס גייט מיט אַן אויפגעדעקט פּנים און מיט נאַקעטע פיס ביז אַרויף. איבראַהים האָט זיך אַוועקגעזעצט אין אַ זייט און אײַנגעהזרט זיך וואָס איז וויכטיק צו געדענקען, ביז ער איז אײַנגע־שלאָפן נאָך דער לאַנגער מידקייט.

ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט איז שוין געווען טאָג. ער איז אַוועק אין שטאָט. יעדן אָנגעטראָפענעם מענטש געקליידט אייראָפּעיש האָט ער באַגריסט „שלום יאהוד" און צו אים געלאַכט. ער איז געגאַנגען ביז ער איז אַריין אין אַ געסל, אין וועלכן עס זענען געשטאַנען אַ סך אַראַבער. אויך ער איז שטיין געבליבן

און געוואַרט. עס איז אָנגעפאָרן אַ ייד אויף אַ מאָטאָ־ציקל, האָט אָפּגעציילט צוואַנציק פון זיי — צווישן זיי אויך איבראַהים און זיי אַוועקגעפירט אין אַ גרויסן אייזן־לאַגער. דאָ האָבן זיי אָפּגעאַרבעט ביז פינצטער. ווען ער האָט געענדיקט די אַרבעט האָט מען אים אויסגעצאָלט פופצן פיאַסטער. אים האָט אַ שווינדל געטאָן אין די אויגן. עס האָט זיך אים נישט געגלויבט. ער האָט געטאַפּט דאָס געלט מיט דער האַנט, געוואָלט זיך איבערצייגן, אַז ער האָט עס. דרייסיק טאַריפעס, האָט ער צו זיך גערעדט און דאָס געלט פאַרדריקט אין דער האַנט.

גייענדיק האָט ער כסדר זיך אומגעקוקט אויף הינטערווײלעכץ, ער זאָל טרעפן מאָרגן. ער איז אַוועק אויפן פּלאַץ, ווו ער האָט נעכטן גענעכטיקט.

עס איז שוין געווען נאַכט, ווען איבראַהים האָט פאַרענדיקט איינגייען דאָס געלט אין זיין פאַרלאַטעטער, אויסגעשמאָלצענער אַבאַיע. ער האָט זיך אין איר איינגעוויקלט, צוגעדריקט צום האַרץ דאָס איינגענייטע געלט און אונטערגעלייגט זיך אונטערן קאָפּ דאָס זעקל ברויט. אין חלום האָט ער געציילט און געציילט דאָס אָפּגעשפּאָרטע געלט פאַר וועלכן ער וועט קויפן אַ ווייב, אַ מוכטאַרס טאָכטער: אַ דיקע, אַ פעטע. איר נאָז און אויערן באַהאָנגען מיט זילבערנע קווייטלעך. איין פאָלע פון קלייד פאַרשאַרצט, דעקט אָפּ אַ נאַקעט פוס קנעכל וואָס איז באַהאָנגען מיט מעשענע בראַנזאַלעטן.

אויפן הימל האָט די לבנה כסדר פאַרשטאַרקט איר ליכט און האָט באַשיינט איבראַהימס צופרידן פנים אין שלאָף, ווי ביי דעם וואָס האָט אַ זכיה צו האָבן אַ שיין ווייב.

גערֿאַנגל

די ווינטן, וואָס זענען געקומען פון די הרי־יהודה האָבן געקילט די הייסע זון־שטראַלן, וואָס זענען אַריינגעדרונגען אין די ירושלימער גאַסן און געסלעך, איבער די מעטשעטן־קאַפּולן, קלויסטערס און שולן, געשפּרייט זיך איבער זיי ווי אַ פּרוכת. די גאַסן זענען געוואָרן ליידיק. דאָ און דאָרט האָט זיך דורך אַ שמאָל געסל אַדורכגעשלייכט אַן אויטאָ. אַן אָנגעלאָדן אייזל איז פאַרבייגעקראָכן מיט זיינע קליינע טריט, זיך געזוכט אַ וועג צווישן די שפּי־ציקע שטיינער. צוויי אָנגעצויגענע ענגלישע פּאָליציסטן האָבן פויל געשפּאַנט אין דעם שמאָלן געסל וואָס זיי האָבן געדאַרפט היינט באַוואַכן.

דאָס קורדן־פּערטל מיט זיינע נידעריקע שטיי־נערנע הייזער, געבויגענע צו דער ערד, האָט אויך גע־שוויגן. די שמאָלע געסלעך זענען געווען ליידיק. די אַראַבישע שכנים זענען מער נישט געקומען טוישן און

פאַרקויפן זייערע פערד ווי אַמאָל. זיי האָבן מורא געהאַט אַדורכגיין דאָס קורדישע פערטל, אָבער הינ־טער די הייזער זענען געלעגן באַהאַלטן די ווייבער, געלויערט, נאָכגעקוקט, באַטראַכט יעדן ריר אויפן שכנותדיקן באַרג.

שוין וואָכן ווי די עפענדיס כאַדזש סולמאַן און כאליל ווילן צווינגען די אַראַבער, זיי זאָלן באַפאַלן די קורדן־שכונה נחלת ציון, נאָר אָן דערפאָלג. עס העלפן נישט די רייד פון די עפענדיס, אַז זיי וועלן זיי געבן געווער, מיט וועלכן זיי וועלן זיך קאָנען פריי באַנוצן אין די בערג אין די פינצטערע נעכט. אָבער היינט זענען זיי געקומען צוהילף זייערע שכנים אַראַ־בער און דאַר־מוכאַמאַ די אַראַבישע קאָלאָניע אויפן באַרג אַנטקעגן גרייטן זיך.

די נאַכט איבער די בערג־שפיצן איז אַן אימהדי־קע. אָבער נחלת־ציון האָט געוואַרט ביי צאַנקנדיקע אייל־פלעמלעך. די קורדן האָבן אויפגעהאָרכט און נאָכגעפאָרשט יעדן שאָרך פון די שאָטנס, וואס האָבן בגניבה געקלעטערט פון די שטיין־האַקערייען, אַרויף צו די נאַקעטע בערג־שפיצן.

מיט אַ מאָל האָט זיך דערהערט אַ שאָס און באַלד דערנאָך אַ פייער פון קוילן, וואָס האָבן גע־האָגלט איבער די הייזער פון די יידישע שכנים.

די ווייבער, וועלכע זענען געלעגן ביי די שוועלן פון די טירן, זענען אַרויס אין דרויסן מיט אַ ווילדן געפילדער. זיי האָבן געקוילערט מיט די צונגען און געקלאַפט אין די ברויט־בלעכן, צונויפגערופן די מע־נער, זיי געמוטיקט צום קאַמף. און זיי זענען זיך

צונויפגעלאָפן און ווי קעץ זיך געגומען אַרויפדראַפּען אויף די בערג, אויסבאַהאַלטנדיק זיך צווישן די פעלדזן, מיט ברענענדע אויגן געצילט אין שונא.

איבער די בערג־שפּיצן האָט געבושעוועט אַ פייער־געוויטער, וואָס האָט אָפּגעהילכט און באַלויכטן די פינצטערניש אַרום און אויפגעדעקט די בערג־קאַנטורן פון אַנטקעגן, אויף וועלכע עס האָבן זיך איצט פאַר־גנבעט לאַנגע, אויסגעצויגענע טונקעלע שאָטנס. די קורדן זענען געגאַנגען צוזאַמענגעקנוילטע, איינגע־בויגענע און וואָס אַמאָל מער און מער אַרומגערינגלט דעם באַרג פון אַנטקעגן.

ווען דער פּאַליציי־אויטאָ איז אָנגעפאָרן זענען די אַראַבער שוין געהאַט צוריק אַראָפּ פון די נאַקעטע בערג מיטשלעפּנדיק מיט זיך זייערע קרבנות.

די נאַכט פינצטערניש האָט זיך אָנגעהויבן בייטן מיט דעם מאָרגן פרי. די קורדן האָבן זיך אָנגעהויבן אומקערן אַהיים. געביסן מיט די ציין זייערע לאַנגע בערד, געטאַפּט די שטילעטן אין די גאַרטלען, נאָך שטאַרקער אַרומגעוויקלט די טורבאַנען אַרום די קעפּ און צו זיך געמורמלט: ממזרים, זענען געגאַנגען זיך גרייטן צו דער אַרבעט ווי יעדן טאָג, ווי עס זאָל גאָרנישט האָבן געשען.

מיט יעדן זון־אונטערגאַנג, האָט נחלת־ציון גע־וואַרט, געוואָלט זען ווי דאר־מוכאמא וויל זיי די נאַכט אויפנעמען, אָבער די צוויי באַרג־שפּיצן האָבן גע־שוויגן, זיך איבערגעקוקט, ווי שטענדיק, דור־דורות. זיי האָט איינגעהילט די אורשטילקייט פון דער נאַכט.

אין פרדס

מנחם איז אַרומגעגאַנגען צווישן די ביימער ווי אַ מאַמע אַרום קינדער אין דער פרי, ווען זיי איבער־וועקן זיך פון שלאָף. ער האָט געטאַפּט דעם באָדן, געוואָלט זען, צי די נאַכט האָט דער ערד נישט גע־קאַרגט איר פייכטקייט, מיט וועלכער זי דאַרף זייגן די ביימער. ער האָט מיט זיין בליק אַרומגענומען דעם פרדס, וואָס איז געווען אַרומגעצוימט מיט אַ סאברע־פלויט, האָט באַטראַכט די ביימער, וועלכע ער האָט דערצויגן, געזען ווי יעדער בוים עפנט די צווייגן, ווייל אים אַרומהילן, צודעקן מיט די בלע־טער. ער איז געלאָפן פון איין בוים צום צווייטן און געפּאַטשט מיט די הענט פון פרייד.

מנחם האָט אַ קוק געגעבן אויפן זייגער, וואָס איז געהאנגען אויף דער בירקע. די ווייזערס האָבן געוויזן אַ מינוט פאַר זיבן. ער האָט אַ קלאַפּ געטאָן אינעם שטיק שטאָל, וואָס איז אַראָפּגעהאָנגען פון באלקן. עס האָט זיך צעטראָגן אַ קלאַנג, אָנגעקלאַפּט

אַנטקעגן אין באַרג, וועלכער האָט דעם עכאָ צוריק־געשיקט איבער דער סביבה, אָנגעזאָגט „די אַרבעט הייבט זיך אָן". חברה, וועלכע זענען געלעגן צעלייגט אַרום דיביימער, האָבן זיך אויפגעשטעלט, געגרייט.

דרייסט און זיכער האָט זיך די זון גערוקט פאָרויס איבערן בלויען הימל, באַשטראַלט, געוואַרעמט די טויזנטיעריקע ערד־פאַלדן, געוואָלט זי אָנזויגן, אָנזעטיקן מיט נאָך מער שפּראָצונגס־כוח. דאָס ים־ווינטל האָט שטיפעריש געצערטלט די בלעטער, זיי געפרישט, געטרוקנט דעם נאַכט טוי, וואָס האָט זיי אָנגעטרונקען. חברה איז געשטאַנען, יעדער אין זיין בייט, געאַקערט מיט אימפּעט, פאָרויס, טאָמער וועט שפּעטער די ערד אויסטרוקענען, זיך עקשנען, נישט לאָזן אַקערן.

חיים האָט נישט געקענט גובר זיין די האַרטקייט פון דער ערד. ער האָט געקרעכצט און זיך געווישט דעם שווייס פון שטערן, וואָס האָט פון אים געקאַפּעט, ווי נאַכט־טוי פון דעכער, ווען די זון גייט אַרויס. ער האָט מיט אַלע זיינע כוחות געקלאַפּט אין דער ערד מיט דער „טוריע", געוואָלט זיך רוקן פאָרויס. די „טוריע" איז צוריקגעשפּרונגען פון דער ערד. ער איז געבליבן הינטערשטעליק, האָט יעדע ווילע אַ קוק געטאָן צו דער חברה, געוואָלט הערן דעם „יאַל־לאַ". נאָר ווי אויף להכעיס, האָט קיינער צו אים נישט געשריגן, ווי ער וואָלט געווען איבריק. פאַר ווייטיק האָט זיך אים די פּלייצע אויסגעבויגן ווי אַן אַלטע „נאַסילקע" איבערגעלאָדן מיט מאַראַנצן. ער האָט געזוכט מנחמס בליק, געמיינט זען זיין ביטול צו אים. מנחם איז געשטאַנען אין דער זייט, אונטער

אַ בוים און נישט געקאָנט זען חיימס שמאָלע פינגער, וואָס קאָנען נישט האַלטן די „טוריע".

חיים האָט ביי יעדן קלאַפּ מיט דער „טוריע" געפילט אַ ריס ביים האַרץ. ער האָט מיט איר גע־קלאַפּט ביז ער איז שטיין געבליבן אַ פּאַרסאַפּעטער און מער נישט געקאָנט גיין ווייטער.

יערי, אַ ברייטביינינקער, אַ פעסט־געבויטער יונג, מיט אַ ברייטן ברוסטקאַסטן, וועלכער האָט די ערד ווי אַרויסגעפאָדערט, זי זאָל זיך אים אַנטקעגנ־שטעלן, האָט חיימען אונטערגעיאָגט. יערי איז שטיין געבליבן און מיט זיין בליק אָפּגעמאָסטן חיימען פון קאָפּ ביז צו די פיס. דערנאָך אים חבריש אַ קלאַפּ געגעבן אין פּלייצע און זיך מיט אים איבערגעביטן אין דער בייט. יערי האָט איצט געאַקערט פינף טוריעס אין דער ברייט און חיים איז אים אין דער זייט נאָכגעגאַנגען. זיי האָבן געאַקערט צוזאַמען.

איבערן פּרדס האָט זיך געטראָגן דער אַראָמאַט פון דער איבערגעאַקערטער ערד, וואָס האָט זיך אין דער לופט צונויפגעמישט מיטן ספּירט־ריח פון דער יערנדער „לעמע" אין די גריבער.

די אַרבעט איז געגאַנגען פּאָרויס. די אָנגעליגענע האַרטע ערד פון אַ גאַנצן זומער, האָט אונטער די אויסגעגלאַנצטע טוריע־שאַרפן אין די מוסקולירטע הענט געביטן דעם אויסזען. די שטאַרקע הענט האָבן געשניטן די ערד, זי איבערגעדרייט, זי לייכט געמאַכט, באַקליידט אין אַ פרילינג־מלבוש.

חיים האָט אַלץ מער זיך איינגעשרומפּן, אַראָפּ־געקוקט צו דער ערד, ווי מיט געבעט. ער האָט אַרויס־געררוקט זיין ליסע קאָפּ ווי אַ הון וואָס וויל כאַפּן

דעם אָטעם. די שיטער־וואַקסנדיקע האָר אין די זייטן האָבן זיך אים צעשויבערט, אויפגעשטעלט, ווי אַ שיפּס־זעגל וואָס דאַרף אים רעטן.

חיים האָט זיך אָנגעשטרענגט און מיט די לעצטע כּוחות געוואָלט נאָך אַ שפּאַן ערד איבעראַקערן, זיך אפשר אויסגלייכן מיט אַלע. אויך די זון האָט זיך גערוקט פאָרויס, ווי אַ שפּינען־נעץ זיך פאַרצויגן איבערן הימל און מיט קאָכעדיקע שטראַלן געשפּיזט אַלץ וואָס זי האָט געטראָפן אויף דער ערד.

חיים האָט אויפגעהויבן די טוריע. ער האָט גע־וואָלט נאָך אַ מאָל זי אַריינהאַקן אין דער ערד. ער האָט געטראָפן אין אַ בוים־וואָרצל. ער איז אַ ווײַלע געשטאַנען, זיך געאַמפּערט, געוואָלט אַרויסציען די טוריע. נאָר מיטאַמאָל האָט ער דערפילט ווייטיקן איבערן קערפּער, ווי מען זאָל אים שטעכן מיט שפּילקעס, ווי אַ סטאַדע מוראַשקעס זאָל אים האָבן באַפאַלן. ער האָט זיך מער נישט געקענט העלפן, האָט זיך צוזאַמענגעבראָכן, אַנידערגעפאַלן ווי אַ קופּע פלייש, איבער וועלכער עס האָט נאָר אַרויסגעשטאַרט די באַפרייטע טוריע־שאַרף. זי האָט געוואַרט אויף אַ שטאַרקע האַנט.

ווינטער

דער פרימאָרגן איז געווען ווינטיק, גרוי. דער הימל טונקל ווי צעגאָסענער בליי. אפילו די בערג וואָס האָבן געשטאַרט אין די הימלען, האָבן פון ווייטנס אויסגעזען ווי איינגעהילט. אַ געדיכטער גרויער נעפל איז געהאָנגען איבער זיי.

מיטאַמאָל האָט אַ ווינט זיך צעיאָמערט. דער הימל איז געוואָרן געדיכטער און טונקעלער און עס איז געוואָרן דעמפּיק. עס האָט אָנגעהויבן פאַלן אַ רעגן.

מנחם האָט זיך האַסטיק אַ הייב געטאָן פון צווישן די בייטן. ער האָט פון גאַנץ פרי שוין איבער־געריסן די מייערן. איצט האָט ער מיט דער לינקער האַנט זיך געמאַכט אַ דעקל איבער די אויגן, געקוקט אין די בערג אַריין.

אַ ווײַלע האָט ער באַטראַכט די בערג־שפּיצן. איבער זיי האָבן געשוועבט פולע שווערע וואָלקנס. ער האָט אָפּגעאָטעמט, אויסגעגליכן זיך דעם רוקן

נאָך דער אַרבעט, איבערגעוואָרפן איבערן קאָפּ די פּאָלעס פון זיין מאַרינאַרקע און מיט שווערע טריט אַ לויף געטאָן צו זיין הויז.

ער האָט אויפגעפּראַלט די טיר און שטיין גע־בליבן אויף דער טאַראַסע. ער האָט געציטערט פון קעלט, האָט פון זיך אַראָפּגעצויגן די דורכגענעצטע מלבושים און די שווערע גומענע שטיוול, באַקלעפּטע מיט נאַסער ערד, אָנגעטון גרינע, לייוונטענע הויזן, אַ גראַנאַטענעם שפּענצער און אין די לאַטשן אַריין אין שטוב.

די אויסגעוואַרעמטע שטילקייט האָט אים אַרומ־גענומען, אַרומגעהילט. ער האָט דערפילט די רו. ער איז צוגעגאַנגען צום פענצטער, האָט אַוועקגעשטעלט זיין רעכטן עלנבויגן אויפן פּאַראַפּעט און זיך אָנגע־לענט אויף אים. ער איז געווען נידריק, ברייטבייניק, געהאַט אַ קיילעכיק פלײשיקן קאָפּ, געדיכט באַ־וואַקסן מיט שאַטינענע האָר. זיין שטערן איז געווען הויך, אויסגעביילט און גלאַט ווי אַ פּאַרמעט, אָנגע־צויגן. פון אונטערן שטערן און דיקע ברעמען האָבן אַרויסגעקוקט טיף־איינגעפּאַסטע, שאַרפע, ברוינע אויגן, זיינע דיקע ברייטע ליפּן האָבן געפּיקט פון דער פייקע און אַרויסגעלאָזט שוואַרצע קנוילן רויך. די ברייטע נאָזלעכער פון זיין קורצער, דיקער נאָז האָבן ביי יעדן פּיק וואָס ער האָט געטאָן זיך נאָך מער צעצויגן, אים געזעטיקט מיטן טאַבאַק־רויך.

ער האָט געקוקט דורך די פאַרעגנטע שויבן, גע־זען ווי דאָס וואַסער רינט פון די בערג, ווייקט אַדורך די ערד און פּילט אויס די פלוסן. ער האָט זיך גע־פרייט וואָס די טראָפּנס פאַלן אויף דער ערד און

זעטיקן זיינע פעלדער, וואַשן די ביימער־בלעטער און דאָס גרינס. ער האָט געזען ווי די בייטן שווענקען אויף ווי זיי זאָלן יערן, ווערן ווייך, די ערד ווערט פולכנע.

ער איז געשטאַנען און באַטראַכט די טשערעדע ציגן אויפן הויף, ווי איין ציג לייגט אַריבער איר קאָפּ איבער דער אַנדערער, טוליען זיך איינע צו דער אַנ־דערער, וואַרעמען זיך, דרימלען. ער האָט געזען ווי די הינער אין די שטייגן שטייען אויף איין פוס מיט איבערגעקערטע אייגלעך, אַראָפּגעלאָזטע פליגל און קוואָקען פלעגמאַטיש קאַ־קאַ־קאַ. ער האָט אויך אָנגעקוואָלן ווי ברק, דער הונט זיינער, ליגט מיט פאַרמאַכטע אויגן, באַהאַלט זיך אויס פון רעגן אין זיין נאָרע, ליגט אויסגעצויגן פויל מיט די פיס אַרויף און זיין ווייס־האָריקער בויך באַוועגט זיך ריטמיש. ער האָט געזשמורעט די אויגן, געשפירט ווי דאָס בלוט פליסט אין זיינע אָדערן — געפילט די שטילע ווינ־טער־רו אַרום זיך.

אַ שטיל און דין קול א־ה־ה! האָט אים אַרויס־גענומען פון זיין פאַרטראַכטקייט. מיט שווערע, נאָר שנעלע טריט, איז ער צוגעגאַנגען צום פירקאַנטיקן קויש, אין וועלכן עס איז געלעגן זיין צעוויינט קינד. ער איז שטיין געבליבן איבער אים מבולבל, אומבאַ־האָלפן, געפינטלט מיט די אויגן, געווישט זיך מיט דער צונג די ליפּן און די פייקע האָט זיך אים גע־טרייסלט אין מויל. זיינע ברייטע, אויסגעאַרבעטע מיט אָדערן באַצויגענע הענט האָבן זיך געפּאָרעט, געוואָלט העלפן דעם קינד, אָבער געווען אומבאַ־האָלפן.

אַ ווייכע פרויען־שטים האָט אים אַרויסגענומען פון פאַרלעגנהייט :
מאיר...

עס איז אַריינגעקומען אַ דיקע, מיטלוווקסיקע פרוי אין אַן אויסגעפּאַסט קרעטאָן־קלייד און הילצערנע טרעפּעס אויף די פיס. זי האָט גענומען דאָס קינד אין אירע דיקע אָרעמס און האָט דערביי אַ וואָרף געטאָן מיטן קאָפּ, פאַרוואָרפן אירע פעדשוואַרצע אונטערגעשוירענע האָר. זי האָט זיך אַוועקגעזעצט מיטן קינד אויף דער שויס און אים געגעבן די ברוסט.

מנחם איז געשטאַנען אַ ווײַלע, באַטראַכט דאָס קינד און די מוטער, וואָס האָבן איבערגעריסן די שטילקייט אין שטוב, באַלד אָבער האָט ער אַ צי געטאָן מיט די ליפּן, שנעל זיך פאַרויכערט די אויסגעלאָשענע פּייקע. ער האָט אַ שפּרייז געטאָן אין דער זייט, זיך צוגערוקט אַ בענקל און זיך אַוועקגעזעצט מיט אויסגעשטרעקטע פאַר זיך פיס.

ער איז געזעסן אָנגעלענט אויף הינטן, די אויגן פאַרמרוזשעט, געצויגן די פּייקע און אַרויסגעלאָזט פון מויל קנוילן רויך, זיך אָנטציקט מיט דעם קליינעם מויל, וואָס האָט מיט אייפער געצויגן דעם רויטן וואָרצל פון דער מוטערס פולער ברוסט. מנחמס מויל האָט זיך אָנגעפילט מיט סלינע, אין קעל איז אים געוואָרן טרוקן. זיין אונטערשטע ליפּ האָט געציטערט. אַ וואַרעמקייט איז זיך פונאַנדערגעגאַנגען אין זיין שווערן, אויסגעהאָרעוועטן קערפּער. ער האָט דערפילט מידקייט, תאווה.

טראָפּנס רעגן האָבן געפּויקט אויף די שויבן. דער

מוטערס אויגן זענען געווען איינגעקוקט אינעם קינד, ווי עס זויגט איר ברוסט־וואָרצל, מלאסקעט מיט די קליינע ליפּן. איבער דער שטוב איז זיך פונאַנדערגע־גאַנגען אַ הילכיקער שנאָרך. מנחם איז געשלאָפן.

שטיל־לעבן

די זון איבער ירקונה האָט צוריקגעצויגן אירע לעצטע שטראַלן, באַפרייט דעם הימל פאַר דער לבנה, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבן אַרויסרוקן פון הינטער די בערג. באַלד איז אַלץ געוואָרן אַרומגעקרייזט מיט דער אָנקומענדיקער נאַכט.

די בלומען און ביימער האָבן אָנגעהויבן עפענען זייערע בלעטער, פרייער אָטעמען זייער אייגענעם ריח וואָס האָט זיך געטראָגן אין דער לופט און אָנגע־פילט די סביבה. די קי אין שטאַל האָבן געמעקעט, געוואַרט מען זאָל זיי אויסמעלקן. די הינער, וואָס האָבן אָנגעהויבן זיך צונויפקומען, אויסגעדרן זיך אין די שטייגן, האָבן געקוואָקעט.

דוד האָט זיך אומגעקערט פון פעלד רייטנדיק אויפן פערד.

ווי נאָר ער איז דורכגעריטן דאָס טויער פון זיין הויף איז ער אַראָפּ פון פערד און געלאָזט עס אַליין

צוגיין צום שטאַל. באַלד האָט ער אַ שפּרייז געטאָן איבער אַלע טרעפּ און איז פאַרשוווּנדן אין דער טיר.

„שלום"! — האָט ער כמעט אויסגעשריגן מיט זיין שטאַרקער שטימע, איבערטרעטנדיק די שוועל פון שטוב.

„שלום וברכה"! — האָט אים געענטפערט ברכה און אויפגעהויבן איר קאָפּ פון פיילע גויאַוועס וואָס זי האָט געשווענקט. זי האָט איינע אַריינגעלייגט אים אין מויל צו פאַרזוכן. ער האָט געקייעט מיטן גאַנצן כוח פון זיינע שטאַרקע געזונטע ציין, צאַרט אַרויפגעלייגט אויף איר זיין שווער אויסגעאַרבעטע האַנט און גוטמוטיק ווי אַ יינגל זיך געפרעגט אויף אַראַלהן.

ברכה האָט פאַרוואָרפן איר קאָפּ פעך - שוואַרצע האָר, האָט אויפגעדעקט איר ברייטן שטערן פון אונטער וועלכן עס האָבן אַפּירגעקוקט צוויי גרויסע, קלוגע אויגן:

„אַראַלה איז היינט געווען אַ גוט קינד, האָט זיך געשפּילט און געגעסן. פאַרן שלאָפן גיין האָט זי געבעטן דעם טאַטן זאָגן שלום".

דודס זון־פאַרברענטע קנייטשן אַרום זיינע אויגן זענען אויף אַ מינוט ווייכער געוואָרן. פון פרייד האָט ער אַ קלאַפּ געטאָן אין טיש מיט זיין ברייטער האַנט־פלאַך. די טעלער און די כלים האָבן געענטפערט מיט אַן אָפּהילך. ער האָט אַראָפּגערוקט דעם קאַפּעליוש איבער די אויגן און איז אַרויס אין הויף. ברכה האָט דורך דער אָפענער טיר אים נאָכגעקוקט ביז די ביימער־צווייגן האָבן אים פאַרשטעלט, האָט איבערגע־

ריסן דאָס שווענקען די פּרוכט, אָנגעצונדן דעם פּרי־מוס און גענומען גרייטן אָוונטברויט.

ווען דוד איז אַרויס אין הויף איז דאָס פּערד שוין געשטאַנען אומרואיק, געקלאַפּט מיט די פּיס, געגראָבן אונטער זיך די ערד און מיט די צעשפּרייטע נאָזלעכער געשמעקט דעם פרישן גראָז־ריח. דוד האָט אים אַ קלאַפּ געטאָן אין דער ברוסט, דאָס פּערד האָט זיך צעהירזשעט, געגלעט זיין האַנט מיט זיין ווייכער סאַמעט־נאָז. באַב, ווי נאָר ער האָט דערזען דודן, איז אַרויסגעשפּרונגען פון דער בודע, גע־שפּרונגען, געדרייט זיך אויף דער קייט, געסקאָמלעט, געוואָלט צו אים לויפן, זיך לאשטשען פּאַר אים. דאָס פּערד האָט זיך אַנידערגעלייגט, האַסטיק זיך איבער־געקערט מיט די פּיס אַרויף און אויסגעריבן זיין פעל אין דער ערד. אים אַרום איז געשפּרונגען באַב, אויף אים געשטשערעט די ציין און געבילט אויף אים פון ווייטנס.

דוד האָט אויסגערייניקט די שטאַל, פאַרלייגט אין זשלויב די פריש־געשניטענע וויקע וואָס ער האָט געברענגט פון פעלד, אָפּגעשפּריצט מיט דעם שלאַוך, אָפּגעוואַשן דאָס פּערד און אים אַ קלאַפּ געטאָן אין פּאשלאַדעק. דאָס פּערד איז אַליין אַריין אין שטאַל. באַב איז געלאָפן אַרום דודן מיט אַן אַרויסגעהאָנגע־נער צונג, צו אים זיך געלאַשטשעט און געברומט פון פרייד. גייענדיק האָט דוד פאַרדרייט די וואַסער־קראַנען, זיי זאָלן נישט טראָפּן. ער האָט אַ וואָרף געטאָן אַ בליק צו דער הינערשטייג און פאַרהאַלטן באָבן וואָס האָט שוין געשפּיצט די אויערן, ער זאָל זיי נישט צעיאָגן. ער האָט אויך אַ קוק געטאָן צו די

קי, וואָס זענען געשטאַנען מיט צעקראַטשעטע פּיס און מיט פולע אייטערס. די פּאַדערשטע קו האָט צו אים אויסגעשטרעקט איר גרויסן קאָפּ, אים אָנגע־קוקט מיט אירע גוטמוטיקע אויגן, אים געלעקט זיינע הענט מיט איר לאַנגער צונג, ווי זי זאָל זיך בעטן, מען זאָל זי אויסמעלקן. דוד האָט אַ גלעט געטאָן איר שטערן, איר דערוויַיל אונטערגערוקט אַ הויפן גראָז, זי זאָל קייען און געגאַנגען ווייטער. ער האָט אַ טאָפּ געטאָן די ערד, געוואָלט וויסן, צי בייַ־נאַכט וועט אַראָפּ אַ טוי און איז אַריין אין שטוב.

באַב, וועלכן דוד האָט איבערגעלאָזט אויפן הויף, ער זאָל היטן בייַנאַכט, איז אַ ווילע געשטאַנען הינ־טער דער טיר, געשאַרפט זיינע נעגל אין דער ערד און באַלד גענומען לויפן איבערן הויף זוכן קעץ, וועלכע האָבן אָנגעהויבן אַריבערשפּרינגען דעם פּלויט.

דוד האָט זיך אָפּגעטושט, אָפּגעשווענקט דעם שווייס און שטויב פון גאַנצן טאָג. ער האָט אויף זיך אַרויפגעצויגן אַ ריין לייבל, קורצע הויזן און אַ באָר־וועסער זיך געזעצט צום טיש עסן. ער האָט געגעסן מיט אַפּעטיט, אויסגעליידיקט איין טעלער נאָכן אַנדערן ביז אַ הילכיקער גרעבץ האָט צווויסן געטאָן, אַז זיין מאָגן איז פול. ער האָט פאַרטרונקען מיט קאַלט וואַסער פון דער דזשאַרע און אַ רואיקער זיך געזעצט לייענען די צייטונגען און באַלד האָט ער דער־פילט אַ מידקייט אין קערפּער. די צייטונג האָט זיך אים אַרויסגעגליטשט פון האַנט. ער איז געבליבן זיצן פאַרטראַכט און פאַר זיך געזען די וואַרעמע שטוב פון די עלטערן: די גוטינקע מאַמע, די שיף וואָס האָט אים געבראַכט אין לאַנד, דעם גדוד העבודה, דעם

צמח־טבריה וועג, די יאָרן, וואָס ער האָט געאַרבעט אין גליל ביי די פויערים. פּאַמעלעך, שווער איז ער אויפֿ־געשטאַנען און צוגעגאַנגען צום שפּיגל. זיינע האָר־שלייפן האָבן זיך אים שוין געגרויט. ער איז אַריין אין שלאָפצימער און געבליבן שטיין איינגעקוקט אין ווייסן בעטל.

ברכה האָט אים געטראָפן שטיין איינגעקוקט אין אַראלהס פנימל וואָס איז, מיט פאַרוואָרפענע איבערן קעפּל הענטלעך, געשלאָפן און רעגלמעסיק געאָטעמט. זי האָט זיך אָנגעלענט אויף זיין אַקסל. דוד האָט דערפילט די וואַרעמקייט פון אירע ברוסטן. ער האָט זי צאַרט אַרומגענומען מיט זיינע שטאַרקע הענט.

אַ שטילער געמעק פון אַ נאַר וואָס אויסגעמאָל־קענער קו האָט זיי געזאָגט: אַ גוטע נאַכט. אין די פענצטער פון די נאָענטע הייזער האָבן געצאַנקט פלעמלעך, געפירט נאָך זיך שאָטנס און געשראָקן די שאַקאַלן וואָס האָבן געיאָמערט אין די פעלדער. אַרום די הייזער זענען געשטאַנען די ברושים, גע־שטאַרט צו די הימלען און באַוואַכט די נאַכט שטיל־קייט אין דאָרף.

תאווה

דער אויטאָ האָט זיך אַ וואַקל געטאָן און איז אַראָפּ פון וועג, אויף וועלכן דער שאָפער האָט אים געפירט. די רעדער האָבן זיך געגראָבן וואָס אַ מאָל טיפער אין זאַמד. דער מאָטאָר האָט געקרעכצט און געקאָכט, ביז ער איז אַראָפּגעפאָרן אויפן ברעג פון טויטן ים וואָס האָט מיט אַ מאָל אָנגעהויבן ווייזן סימנים פון לעבן. זיינע שווערע וואַסערן האָבן אָנגעהויבן שטורמען, לויפן צום ברעג ווי זיי זאָלן וועלן אַריינכאַפן דעם אויטאָ.

איבער די בערג אַרום, מיט זייערע צעקרישלטע שטיינער, וואָס שטאַרן ווי אָפּגענוצטע ציין, האָט גענומען ווייען אַ שטאַרקער, הייסער ווינט. נאָר די אָנגקומענע אַרבעטער, האָבן דערויף נישט געלייגט קיין אַכט, זיי האָבן אויסגעלאָדן דעם אויטאָ און באַלד גענומען פאַר זיך בויען וווין־באַראַקן, אַ קיך און אַ לאַנגע טאַראַסע באַדעקט מיט א דאך. דעם פּאַס ערד צווישן ים און ברעג האָבן זיי געמאָסטן

און געטיילט, אפילו אריינגעגאַנגען אין ים מיט זייערע פלעקער, וואָס האָבן אָנגעצייכנט דאָס בוי־אָרט פאַרן האָטעל. די באַרג־מענטשן, אַראַבער, וואָס זענען אַראָפּגעקומען צו דער אַרבעט, האָבן באַ־טראַכט און באַוווּנדערט די יידנס באַראַקן און נישט געוואָגט צוצוגיין צו זיי. ערשט נאָך דער אַרבעט, פאַרנאַכט זענען זיי אַרויסגעקראָכן פון זייערע שמאָ־טע־געצעלטן, זיך איינגעהילט אין די אַבאַיעס, פאַר־פלאָכטן זייערע אָרעמס אָדער זיך געהאַלטן ביי די הענט און געזוכט איבער די פעלדער פון וואַנען עס קומען די קלאַנגען.

פרייטיק פאַרנאַכט, ווען דער הייסער חמסין־טאָג האָט זיך געענדיקט און פון די בערג האָט אָנגע־הויבן בלאָזן אַ מילדער ווינט, האָבן די אַראַבער אָפּגעאָטעמט פון דער היץ. זיי האָבן אויסגעטאָן זייערע קאָפּ־טיכלעך, זיך צעקעמט, צוריק אַרומגע־וויקלט די קעפּיעס איבער די קעפּ און ווידער אַרויס פון זייערע געצעלטן הערן, פון וואַנען קומט עס די מוזיק. זוכנדיק זענען זיי פאַרגאַנגען ביז צו דער טאַ־ראַסע און געהערט ראַדיאָ. די יידן האָבן פאַרבעטן די אַראַבער צום טיש. זיי האָבן נאָר געדאַנקט, זיך גע־בוקט, געווען נישט דרייסט און געוויזן מיט דער האַנט, ניין. זיי האָבן זיך אויסגעזעצט אין אַ ראָד אויף דער ערד און געהערט די טאַנץ־מוזיק. זיי האָבן באַ־טראַכט דעם קאַסטן, געזוכט, צי עס שטייט נישט ווער הינטער אים און שפּילט. ווען אסתר האָט גע־ענדיקט די אַרבעט אין קיך און איז אַרויס אויף דער טעראַסע אין קורצע הויזן, מיט נאַקעטע היפּטן,

האָבן זייערע אויגן ווילד זיך צעפלאַמט און זיי האָבן געקריצט מיט די ציין, נישט געקענט זיך באַהערשן.

שאול, וואָס איז געזעסן אין דער זייט, דעם קאָפּ אָנגעשפּאַרט אין דער וואַנט, האָט זיך געכאַפּט וואָס עס קומט פאָר. ער האָט שנעל איבערגעדרייט דעם ראַדיאָ־קנאָפּ אויף ירושלים, ווו מען האָט טראַנסמי־טירט דעם קאָראַן. די אַראַבער, ווי עס וואָלט דורך זיי אַדורך אַן עלעקטרישער שטראָם, האָבן פאַרגעסן אין אַלעם. זיי זענען געפאַלן אויף דער ערד, זיך גע־בוקט און געמורמלט: „נישטאָ פאַר אַללאַן קיין באַהאַלטנס".

ווען מען האָט געענדיקט לייענען דעם קאָראַן, זענען זיי פּאַמעלעך אויפגעשטאַנען, האָבן צוזאַמענ־גענומען די פּאָלעס פון די אַבאַיעס און ווי פאַרשי־כורטע ווידער זיך געבוקט און געדאַנקט מיט אַן איבערגעלייגטער איבערן האַרץ האַנט און זענען שטיל אַוועק.

זיי זענען געגאַנגען און אין וועג נישט אויסגע־רעדט קיין וואָרט איינער צום אַנדערן. זיי זענען אַריין אין געצעלט, נישט אָנגעצונדן די אייל־קנויט־לעך ווי שטענדיק און אין דער פינצטער זיך געלייגט אויף זייערע געלעגערס. אָבער קיינער פון זיי איז נישט געשלאָפן, נאָר זיך געוואַלגערט פון איין זייט אויף דער אַנדערער, ביז סאיד האָט מכריז געווען ווי פון חלום: „שעלאביאַ". כאסאן האָט אים געענט־פערט מיט אַ הייזעריקער האַלדז־שטימע „אייווא,

אײַוואַ!" און אַ קנאַק געטאָן מיט צװײ פֿינגער פֿון אַנטציקונג.

אין געצעלט האָבן נישט אױפֿגעהערט צו שװעבן ליכטיקע געשטאַלטן פֿון מײדלעך מיט נאַקעטע ברוסטן און אָפּגעדעקטע קניען.

קאַפּיטאַן זביגניעווסקי

דער טאָג איז שוין געווען אין זיין פולן פּאַרנעם און די ערד איז שוין געלעגן אָפּגעהילט, די פעלדער האָבן געגרינט. בלויז די רוקנס פון די יהודה־בערג וואָס האָבן פון ווייטנס געשטאַרט ווי זיי זאָלן קלע־מען די טאָל־פלאַך, זענען געווען באַדעקט מיט אַ מילדן נעפּל, ווי אַ שטיק בלויער לויטערער הימל זאָל זיך האָבן אָפּגעריסן און זיי צוגעדעקט.

דער מיליטערישער קאָמפּ אין טאָל איז שוין גע־ווען וואַך. די צעוואָרפענע געצעלטן זענען מערסטנ־טייל געווען ליידיק און די זעלנער אין פּוילישע מונ־דירן זענען געווען צעשפּרייט איבער די פעלדער און געאיבט אונטער דער אויפזיכט פון אַן אָפיציר. קאַ־פּיטאַן זביגניעווסקי איז אַרויס פון זיין געצעלט און אַ שפּרייז געטאָן מיט אַ פעסטן טראָט, גאָרנישט לויט זיינע עטלעכע־און־פערציק יאָר און איבערלע־בענישן אין דער וועלט מלחמה. די ברוסט איז ביי

אים געווען באַהאָנגען מיט כל מיני מעדאַלן, אויס־צייכנונגען פאַר זיינע העלדן־טאַטן און צוגעגעבן נאָך מער חשיבות זיין ברייטבייניקער געשטאַלט. זיין קאַנטיקער קאָפּ, שוין צוגעגרויט ביי די שלייפן, מיטן הויכן, פלאַכן שטערן ווי אויסגעטעסעט, איז געזעסן אויף אַ דיקן האַלדז ווי אויסגעוואקסן פון די אַקס־לען. די אויגן זיינע האָבן געקוקט מיט אַ שאַרפן שטאָלענעם בליק, האָבן זיך שנעל באַוויגן, געזען אַרום זיך אַלץ, נאָר נישט זיין לינק אָפּגעשניטן אויער און די שראַמען אויף זיין פּנים — שלאַכט־וווּנדן.

ער איז געגאַנגען מיט די אויסגעטרעטענע פעלד־שטעגן צום הויפּט וועג. ערשט ביים אויסגאַנג־טויער ווו עס איז געשטאַנען דער וועכטער, אַ זעלנער מיט אַן אויפגפלאַנצטן אויף דער ביקס באַגנעט, האָט ער זיך געגומען אַרומקוקן. זיין שטערן האָט זיך פאַר־צויגן מיט קנייטשן און זיין פּנים האָט באַקומען אַן אויסדרוק פון פאַרלעגנהייט. ער האָט געטראַכט: ווו וועט ער פאַרברענגען זיין זיבנטאָגיקן אורלויב?

ער האָט געהאַט הינטער זיך אַ שווערע ים־רייזע און אַ האַלב יאָר געפאַנגען־לאַגער אין רומעניע, נאָכן ריקצוג ביים איבערגיין די גרענעץ.

עס איז אָנגעפאָרן אַ מיליטערישער לאַסט־אויטאָ און דער שאָפער האָט אים אַ פרעג געטאָן מיטן פּוי־לישן צעצויגענעם אַקצענט:

תל־א־ה־ה־ביב?

ער האָט זיך אַריינגעזעצט אין אויטאָ און גע־לאָזט זיך פירן אויפן וועג קיין תל־אביב.

די עמק־ערד, האַלב גרין, האַלב פאַרסמאַלעט פון דער גליאיקער זון, צעריסן, מיט טיפע שפּאַלטן.

סטאַדעס ציגן און שעפּסן האָבן געמעקעט און מיט לאַנגזאַמע טריט געזוכט אַ גרעזל. דיביימער אין די פּרדסים באַלאַדענע מיט מאַראַנצן, האָבן אין דעם זון־גלימער זיך געריפּט און געשאָטן אין דער סביבה אַ גאָלדיקן שימער.

דער קאַפּיטאַן האָט געגאַפּט דעם גאַנצן וועג און נישט באַמערקט ווי דער אויטאָ איז אַריינגעפאָרן אין שטאָט. ערשט ווען דער שאָפער האָט אַ זאָג געטאָן אויפן קול: תל־אביב! האָט ער אויפגעוואַכט, דערזען אַ גאַס הייזער פאַר זיך, האָט ער געהייסן אָפּשטעלן דעם אויטאָ און איז אַרויסגעשפּרונגען.

פון דער ברייטער גאַס האָט אויף אים אַ ווייַ געטאָן אַ שטאָטישע דעמפּיקייט. די הייסע זון האָט געבאַקן, געהיצט. קאַפּיטאַן זביגניעוווסקי איז געשטאַנען פאַרוקט הינטער אַ מויער. זיינע גרויע אויגן האָבן איצט שנעל זיך באַוויגן, געקוקט, געזוכט און זיך נישט אָריענטירט. נאָר אַז ער האָט פאַר זיך דערזען זיין אייגענעם לאַנגן, אויסגעצויגענעם שאָטן, האָט ער אויפגעציטערט, ווי איבערגעוועקט זיך און זיך געלאָזט גיין לענגאויס מיט דער אַלענבי־גאַס.

ער איז געגאַנגען מיט קליינע נישט זיכערע טריט, ווי ער זאָל זיך שרעקן. פון מורא האָט ער כסדר זיך אומגעקוקט אין אַלע זייטן, באַטראַכט יעדע זאַך אין דער יידישער שטאָט. ער האָט נישט געגלויבט זיינע אייגענע אויגן. זענען דאָס די יידן פון די קרעסן און קאָנגרעס־פּוילן? ווען ער האָט דערזען פאַרשוויצטע יידן, פאַרברענטע פון דער זון טראָגן אויף די פּלייצעס ציגל, גראָבן, לייגן קאַנאַליזאַציע־רערן, פאַריכטן און פלאַסטערן אַספאַלט־וועגן, איז ער

שטיין געבליבן ביים סוף גאַס און זיך אַליין גע־פרעגט: ווו איז דער קרעמער פונעם אייזערנעם טויער, פון די נאַלעווקעס?

מיט פאַמעלעכע טריט, כמעט נאַכלעסיק, ווי אַ זקן, איז ער אַוועק לענגאויס דעם ים־ברעג. אים האָט זיך געדאַכט, אַז יעדע וואַסער כוואַליע, וואָס קומט צום ברעג, ברענגט אים אַ גרוס פון אַמאָליקע צייטן, פון זיין גוט, נישט ווייט פון דער פוילישער הויפּטשטאָט, דעם שלאָס, וואָס זיינע עלטער־עלטער זיידעס האָבן מיט פיר הונדערט יאָר צוריק אויס־געבויט; פון זיינע פויערים, וואָס טראָגן גרויסע, טיפע שטיוול און טוכענע סוקמאַנעס; פון דער קירכע, וואָס זיין עלטער־עלטער זיידע האָט גע־בויט; פון דער קאַפּליצע, וואָס ער האָט אויסגע־בויט צום אָנדענק און זעליקייט פון דער מוטערס נשמה און געמיינט מכפּר צו זיין אויף זיינע זינד, וואָס ער האָט נישט חתונה געהאַט לויט איר פאַר־לאַנג. ער האָט געזען וואַרשע, פּאַרקן, גאַסן און אַלייען, געסלעך און קאַפע־הייזער. ער האָט זיך דערינערט אין די דעבאַטעס איבער געלט־בודזשעטן, געזעצן און באַגרענעצונגען פאַר די יידן. ער האָט דער־זען זיין פולק אַרויסמאַרשירן פון די קאַשאַרן צום פראָנט. די שלאַכטן, דערנאָך דעם כסדרדיקן ריק־צוג ביז דער גרענעץ, ווו ער און די שטאַבן זענען אַריבער קיין רומעניע.

מיטאַמאָל האָט אים גענומען שווינדלען פאַר די אויגן. אַרום אים איז געווען פינצטער. די פיס האָבן זיך אונטער אים געבראָכן. ער איז אַריין אין ערשטן קאַפע־הויז אויפן וועג און זיך אַראָפּגעלאָזט

ווי אַן אומבאַוועגלעכע משא אויף אַ בענקל ביי איינעם פון די טישלעך. ווען די קעלנערקע, אַ סימ־פּאַטישע ברונעטקע מיט גרויסע שוואַרצע אויגן, האָט זיך פאַר אים פאַרנייגט, האָט ער אין פראַנ־צויזיש, סאפנדיק שווער, געבעטן עפּעס טרינקען. זי האָט אים אָפּגעמאָסטן און שנעל דערלאַנגט אַ גלאָז מיץ און אין פויליש געבעטן אים באַצאָלן. ער האָט כמעט אַ קרעכץ געטאָן פון ווייטיק און פרייד, די הענט האָבן אים געציטערט.

ער איז אויפגעשטאַנען און אַרויס אויף דער גאַס, קוים זיך צוגעשלעפּט צו אַ טאַקסי און גע־הייסן זיך פירן קיין ירושלים צום קבר פון הייליקן.

דעם גאַנצן וועג איז זביגניעווסקי געלעגן איבער דער ברייט פון געזעס, מיט אַן אָפן מויל און פאַר־מאַכטע אויגן. זיינע שלייפן האָבן געהעמערט און פון מאָל צו מאָל ווען פון די בערג האָט אַ בלאָז גע־טאָן אַ ווינטל, האָבן זיך זיינע נאָזלעכער אַ ביסל צעשפּרייט. ווען דער שאָפער האָט אָנגעהויבן זיך אַדורכקריגן דורך די שמאָלע געדרייטע געסלעך אין דער אַלטשטאָט און איז שטיין געבליבן נישט ווייט פון דער אריסטאן גאס, האָט ער געבעטן דעם אָפּי־ציר ער זאָל אויסשטייגן. זביגניעווסקי האָט אים אָנגעקוקט, ווי ער זאָל זיך האָבן איבערגעוועקט פון אַ שווערער קראַנקהייט. ער איז אויסגעשטיגן און זיך געלאָזט גיין מיטן שמאָלן געסל.

ער האָט קוים געשלעפּט זיין קערפּער, ווי ער זאָל זיין פון בליי. דער שאַרבן האָט אים געדריקט ווי אַ שווערע משא. ער האָט געזען אַרום זיך פאַרשידנ־פאַרביקע מענטשן; פאַרשידנאַרטיקע קירכן, אויך

פוילישע אָפיצירן. ער איז געגאַנגען אָפּגעזונדערט, ווי אַ לונאַטיקער. אַ נידעריקער גלח האָט אים פאַר־האַלטן און אים געבעטן, ער זאָל באַזוכן דאָס קבר פון „מאַריאַ אויגוסטאַ", וועלכע האָט מיט אירע צעפּ געוואַשן די פיס פון ישו.

שנעל, ווי ער זאָל וועלן פּטור ווערן פון דער שווע־רער משא, וואָס האָט געדריקט אויף אים, איז זביג־ניעווסקי אַראָפּגעלאָפן מיט די ברייטע טרעפּ אין דער קירכע. אַ צעטומלטער איז ער צוגעפאַלן צום קבר, זיך אָנגעלענט אין איינעם פון די פילאַרן און מיט אַ געבראָכענער שטימע אַ יאָמער געטאָן:

„אָ, גאָט, האָרך אויס דאָס געשריי פון מיין פאַרשמאַכט פאָטערלאַנד!"

איבער זיין פּנים זענען גערונען טרערן.

אַ מיטלוווקסיקע יונגע פרוי אין אַ גרויען קאָס־טיום, גרויען ספּאָרט־הוט, אין ברילן געפּאַסטע אין אַ גאָלדענע ראָם, איז געשטאַנען אין דער זייט און האָט מיטאַמאָל אויך אָנגעהויבן וויינען.

זביגניעווסקי האָט זיך צו איר געוואָנדן:
„פאַרשטייט איר פויליש?"

די פרוי האָט שעמעוודיק אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ און געשאָקלט אויף ניין. זי האָט בלויז נישט געקאָנט זען ווי אַזאַ שיינער, געזונטער מאַן וויינט ווי אַ קליין קינד.

„וויין נישט" — האָט ער זיך ביי איר געבעטן אויף פויליש.

די פרוי האָט אויפגעהויבן דעם קאָפּ און אַ פּאָר קלוגע אויגן האָבן אָנגעקוקט דעם פּוילישן קאַ־פּיטאַן:

„איך בין אַ יידישקע — האָט זי שטיל געזאָגט — אייער געוויין האָט מיך גערירט"...

איבערגאַנג

איבער די גאַסן פון בערלין האָט זיך באַוויזן די געסטאַפּאָ. פאַר די געשעפטן פון די יידן זענען גע־שטאַנען פּיקעטן, וואָס האָבן געהיטן, אַז דייטשן זאָלן אין זיי נישט אַריינגיין. אין לעדער־געשעפט אויף דער פּאָסט־שטראַסע, אויף וועלכן עס איז געהאָנגען אַ געל געפאַרבטע שילד, מיט גרויסע אותיות „בייל", איז די לאַגע געוואָרן אַן אָנגע־שטרענגטע. די קליענטן און די אָנגעשטעלטע האָבן זיך אָנגעהויבן באַציען מיט ביטול צום הער בייל, זיך נישט באַצויגן מיט כבוד צו אים ווי אַ מאָל צו דעם אייגנטימער פון לעדער־געשעפט און אַכט־שטאָקיקער געביידע.

הער בייל האָט נישט געקאָנט פאַרטראָגן די גע־שאַפענע לאַגע און באַשלאָסן ליקווידירן די געשעפ־טן. ער האָט אַלץ פאַרקויפט און מיט ווייב און טאָכטער פאַרלאָזט די שטאָט, געפאָרן קיין פּאַריז, וווּ ער האָט געהאַט געשעפטן און באַנק־קאָנטעס

נאָך פון אַ מאָל. לאַנג האָט ער זיך אין איר נישט אויפגעהאַלטן. ער האָט איינגעאָרדנט די ענינים, חשבונות, צוזאַמען מיט דער פאַמיליע באַזוכט די שטאָט, די מוזייען, געזעען אַ פּאָר טעאַטער־פאָרשטע־לונגען און זיך געזעגנט מיט די באַקאַנטע, אָפּגע־שוווּמען זען אַנדערע לענדער, צווישן זיי אויך דאָס לאַנד פון דער יידישער גראָס־פּראָפּאַגאַנדע „פּאַלעס־טינא", ווו ער האָט געהאַט אַלטע באַקאַנטע פון אַמאָל.

שוין עטלעכע מאָנאַטן ווי די פאַמיליע בייל פאַר־ברענגט געמיטלעך אין תל־אביב. גייען צו דער פּלאַ־זשע און זיצן אין די קאַפעען. הער בייל לייענט די פּאַרשפּעטיקטע דייטשע צייטונגען. ער טראַכט שוין וועגן אומקערן זיך צוריק קיין אייראָפּע, נאָר רודל וויל נישט הערן דערפון. זי ווענדעט אָן אַלע אירע כוחות אַריינצודרינגען אינעם לעבן דאָ. זי באַזוכט די קאָלאָניעס, גייט אין טעאַטער, קומט אויף אימ־פּרעזעס, כאָטש זי קען נישט קיין עברית.

די זון איבער דער שטאָט גליט שוין פון גאַנץ פרי. די מענטשן וואָס אַרבעטן נישט און די מאַמעס מיט זייערע האַלב־נאַקעטע קינדער אין די שפּאַציר־וועגעלעך שטראָמען צום ים־ברעג זיך באָדן. אויך רודל איז צווישן זיי. זי טראָגט אַ כאַלאַט איבערן באָד־קאָסטיום. אויפן וועג צום ים האָט זי זיך פאַרהאַלטן. אַ גרויסער אַפּיש מיט געדיכטע רויטע בוכשטאַבן, וועלכן זי האָט נישט געקאָנט דורכלייע־נען, האָט זי פאַרהאַלטן. זי האָט געוואַרט ביז עס איז צוגעקומען אַ מענטש אין די מיטליאָרן מיט אַ סימפּאַטישן אויסזען. ער האָט דורכגעלייענט דעם

פלאַקאַט און איבערגעזעצט דעם אינהאַלט: „חיינט הייבט זיך אָן אין דער הסתדרות די רעגיסטראציע פון אַרבעטער און אַרבעטערינס צום „בציר". זי האָט שוין נישט אויסגעהערט וואָס ער האָט געלייענט ביזן סוף. זי האָט אַ שפּרונג געטאָן און איז אַוועק. זי איז געלאָפן אין איר באָד־קאָסטיום אין רויטן הויז זיך פאַרשרייבן.

רודל איז אַריין אין שטוב אַ שטראַלנדיקע. אירע בלאָנדע, צעוואָרפענע האָר זענען געפאַלן איבערן שטערן, איבער די אויגן, וואָס האָבן געקוקט ווי ביי אַ קאַץ וואָס גרייט זיך אַ שפּרונג טאָן. זי האָט פאַרויכערט אַ ציגאַר, זיך געזעצט אין דער וויגשטול און דערציילט די עלטערן וואָס האָבן זיך געפּאָרעט אין דער שטוב, אַז זי פאָרט אין דאָרף אַריין אַרבעטן.

דער פאָטער האָט אַ הויב געטאָן די אַקסלען און אַ בורטשע געטאָן: אַ שטות! די מוטער איז געזעסן און געשאָקלט זיך אויפן בענקל און נישט אַראָפּגענומען די אויגן פון רודלס פינגער.

אין טאָג פון איר אָפּפאָרן זענען די עלטערן אויפגעשטאַנען פרי, זיך געדרייט ביי איר בעט. רודל איז נאָך געשלאָפן. ביידע זענען געווען אָנגעשטרענגט און נישט אויסגערעדט אַ וואָרט איינער צום אַנדערן. זיי האָבן געגרייט רודלען אין וועג אַריין. עס איז געקומען אַ טרעגער, וועלכן דער פאָטער האָט נעכטן נאָך באַשטעלט, מיט אַ האַנט־וועגעלע און אַוועקגעפירט אירע לעדערנע וואַליזעס וואָס זענען געווען באַקלעפּט מיט האָטעל־צעטלען פון אַ האַלבער וועלט. דער טרעגער האָט זיי אָנגעשטעלט אויפן

דאַך פונעם אויטאָ, וואָס האָט שוין געוואַרט ביים „בית־הפועל״, כדי אַוועקצופירן די מאָביליזירטע אויף זייער אַרבעטס פּלאַץ. רודל האָט זיך צעקושט מיט די עלטערן. טרערן זענען געשטאַנען אין דער מוטערס אויגן. דעם פאָטער האָט זיך פון אויפרעגונג געשאָקלט דער גוידער און ער האָט געשלונגען דאָס שפּייעכץ פון מויל. ווען דער אויטאָ האָט גערירט, האָט רודל אַ פאָכע געטאָן מיט דער האַנט. די עלטערן זענען געשטאַנען און נאָכגעקוקט דעם אויטאָ וואָס האָט זיך דערווייטערט, ווי ער וואָלט ביי זיי צוגענומען זייער טאָכטער.

אין דאָרף איז זי געשלאָפן מיט נאָך מיידלעך אויף האַרטע מיט שטרוי אויסגעשטופטע זעק אין אַ גרויסן אויסגעקאַלכטן באַראַק, וועלכן דער באַלעבאָס פון וויינגאָרטן האָט געגעבן צו זייער דיספּאָזיציע. די פענצטער פון באַראַק זענען אַרויסגעגאַנגען צו דער הינערשטייג. די הינער האָבן יעדן פרימאָרגן זיי געוועקט צו דער אַרבעט.

רודל האָט מיט אירע דינע פינגער געשיקט געשניטן די טרויבן, שנעל אָנגעפילט די קוישן, וועלכע די בחורים האָבן נישט באַוויזן אָפּרוימען פון וועג, אַוועקגעטראָגן אין שפּייכלער. אומקערנדיק זיך פון דער אַרבעט איז זי שנעל געלאָפן עסן מיט אירע צוויי אַלומיניום־טעלער אין האַנט. נאָכן עסן איז זי שנעל געלאָפן אין באַראַק אַריין זיך איבערטאָן, זי זאָל נישט פאַרשפּעטיקן צו דער „מדורה״ אויף די פעלדער הינטערן דאָרף. די טענץ און געזאַנג האָבן זי געלאָקט. אירע בריוו צו די עלטערן זענען געווען באַגייסטערטע.

פרייטיק ערב שבת, איז דער „בציר״ איבערגע־ריסן געוואָרן. אַ פולשטענדיקע רו האָט אַרומגענו־מען דאָס דאָרף. אין די פעלדער האָבן די אינזעקטן געשפּילט זייער זשום וואָס האָט זיך צונויפגעגאָסן מיט דער שטילקייט. צומאָרגנס שבת נאָך מיטאָג, ווען מען האָט אַראָפּגענומען די עס־כלים פון די הילצערנע טישן אין דער אַרבעטער־קיך, זענען די טישן פּאַרוקט געוואָרן אין אַ ווינקל, איינעם אי־בערגעדרייט אויפן אַנדערן און אַלע האָבן זיך אַ לאָז געטאָן אין אַ האָראַ, באַגלייט מיט גאַרמאָשקע־מוזיק.

רודל איז געזעסן אויף אַ טיש אין ווינקל און צוגעקלאַפּט מיט די הענט צום טאַקט פון דער מע־לאָדיע. מנחם, „דער דזשינדזשי״, אַ הויכער, ברייט־בייניקער ייִנג, מיט אַ געדיכטער, צעשויבערטער טשופּרינע און שטאַרקע, מוסקולירטע הענט, איז געזעסן איר אַנטקעגן און פון איר נישט אַראָפּגענו־מען זיין בליק. באַלד האָט ער אַ שפּרונג געטאָן איבערן טיש אַריבער, זי אַרומגענומען אין דער טאַליע און זי אַרייַנגעשלעפּט אין דער האָראַ.

די האָראַ האָט זיך געענדיקט און ווידער אָנגע־הויבן. ער האָט מיט איר געטאַנצט, זי אויפגעהויבן און צוגעטאמפּעט מיט די שיך, אַז דער באַראַק האָט זיך געטרייסלט. ער האָט מיט איר געטאַנצט ביז עס האָט איר פּאַרפּעלט אָטעם און איר קאָפּ איז גע־בליבן הענגען אויף זיין אַקסל. ער האָט זי גענומען אויף די הענט ווי מען נעמט אַ קינד, זי צוגעטראָגן, אַוועקגעזעצט אויף אַ באַנק און זי געקילט מיט זיין היטל. ווען זי איז אַ ביסל געקומען צו זיך, איז ער מיט איר אַרויס שפּאַצירן אויף די פעלדער.

**
*

הער און פרוי בייל האָבן געוואָלט פאַרלאָזן דאָס לאַנד מיט זיינע יידן, געוואָלט צוריקפאָרן קיין איי־ראָפּע, זיך באַזעצן אין ציריך. רודל האָט אָבער דער־פון נישט געוואָלט הערן. אַ נאָכמיטאָג, ווען די על־טערן זענען צוריקגעקומען פון קאַפע נאָך דער נאָכ־מיטאָג מאָקקאַ, האָבן זיי באַשלאָסן רעדן מיט זייער טאָכטער, וואָס וועט זיין דער סוף. ווען זיי איז קלאָר געוואָרן, אַז רודל איז אַנטשלאָסן זיי לאָזן אַליין צוריקפאָרן, האָט הער בייל שווער אָפּגעאָ־טעמט און מיט אַ מוטלאָזער שטימע, ווי אַ רעזיג־נירטער אַרעסטאַנט, באַשטאַנען זיך טרעפן מיט מנחמען אין אָוונט אין קאַפע.

רודל איז פאַר פרייד אַרויפגעפאַלן אויף די על־טערן און זיי געקושט.

מנחם איז אַריין אין קאַפע און שטיין געבליבן אַ ווײַלע אין פאַרלעגנהייט. ער האָט זיך נישט גע־ריכט, אַז רודל וואַרט אויף אים מיט אירע עלטערן, נאָר באַלד איז ער צוגעגאַנגען צום טיש. רודל האָט אים פאָרגעשטעלט. דער פאָטער האָט זיך עטוואָס אונטערגעהויבן פון בענקל, פאַרביסן די אונטערשטע ליפּ, אים דערלאַנגט אַ קאַלטע האַנט און געקוקט אַ ברוגזער.

מיט מנחמס אַריינקומען האָט זיך איבערגעריסן דאָס געשפּרעך ווי אַזוי מען מאַכט אין לאַנד קאַווע. עס האָט זיך פאַרפירט אַ שמועס צווישן הער בייל און מנחמען, וואָס האָט זיך געצויגן ווי אַ שמועס צווישן איינעם וואָס טראָגט אַ שטייפן קאָלנער און דעם וואָס זיינע העמדער אַרבל זענען פאַרשאַרצט.

ווי נאַר דער שמועס האָט זיך איבערגעריסן האָט רודל באַלד צוריק אים אָנגעהויבן. זי האָט מיט מנחמען גערעדט איבער דער אַרבעט אין דאָרף. דער פאָטער מיט דער מוטער האָבן זיך די גאַנצע צייט איבערגעקוקט, באַטראַכט מנחמען פון אונטער די ברעמען און געשאָקלט מיט די קעפּ ווי זיי זאָלן זיין אינטערעסירט אינעם געשפּרעך.

אין אַ מאָרגן. די זון אין בלויען הימל האָט געגליט. די ביימער־בלעטער האָבן געשטאַרט אין דער היץ. דער הער בליי איז געזעסן אין דער טאַקסע און באַטראַכט די פעלדער אַרום און יעדע ווילע אויסגעשריגן פון אַנציקונג: ווונדערשיין! פאַבלהאַפט! און געשאָקלט מיטן קאָפּ צו מנחמען, זיין צוקונפטיקן איידעם.

זיי זענען געפאָרן אויסקלייבן פּאַסיקע ערד פאַר זייער ווירטשאַפט.

פריי

חברה זענען געלעגן צעלייגט אַרום אַ בוים וואָס האָט מיט די צווייגן זיי געשיצט קעגן דער הייסער נאָכמיטאָג־זון. זיי האָבן גערוט נאָכן עסן. אויך יגאל איז געזעסן מיטן קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף די קני און געשמאַק געדרימלט. פּלוצים האָט אַן אַרבוז־שאָל געטראָפן אים אין פּנים. ער האָט אויפגעריסן די אויגן. אין דער זייט נאָענט צום בוים איז געשטאַנען באַריא און געשטשערעט אויף אים זיינע ווייסע ציין. געלאַכט.

יגאל האָט נאָך שטאַרקער זיך אַראָפּגעצויגן דאָס היטל אויפן קאָפּ און אַ לויף־געטאָן אים כאַפּן. באַריא איז שוין געשטאַנען אַ פּאָרביימער ווייטער און צו אים געפיפן דורך די ציין. יגאל איז צוריק־געקומען און זיך אַוועקגעזעצט אויף זיין אָרט אַ פאַרשעמטער. חברה וואָס האָבן נאָכגעפּאָלגטביידן האָבן איצט געשמייכלט צו באַריאן. יגאל האָט נישט

געקאַנט איינזיצן. ער האָט נאָך אַ מאָל זיך אַ הויב געטאָן פון אָרט, געוואָלט לויפן, אים כאַפּן, אָבער מאיר, וואָס איז געזעסן הינטער יגאלן, האָט אים אָנגעכאַפּט ביים העמד, וואָס איז לויז געהאָנגען אויף זיינע אַקסלען, אים איינגעהאַלטן. באריא איז גע־שטאַנען פון ווייטנס און געלאַכט. יגאל האָט זיך געגרייט נאָך אַ מאָל אַ לויף טאָן, אָבער אין דער רגע האָט פון דער זייט זיך דערהערט דעם פּרדסנס באַס־שטימע : „להמשיך בחיים״.

חברה זענען אויפגעשטאַנען, זיך געגרייט צו דער אַרבעט. יגאל האָט אַ וואָרף געטאָן אַ בייזן בליק אויפן הער זינגמאַן, אים פאַרהאַלטן אויף זיין קיי־לעכיקן, אַרויסשטאַרנדיקן בויך וואָס איז ווי אָפּגע־שטאַנען און זאָל זיין צוגעהאָפטן צום קערפּער. ער איז געשטאַנען מיטן זייגער אין האַנט, אַכטונג געגעבן, דער גרויסער וויזער זאָל זיך נישט אַראָפּרוקן פון דער איינס איידער עס הערט זיך דער קלאַנג פון דער טוריע.

יגאל איז געשטאַנען אַ רגע, זיך איבערגעלייגט און פאַמעלעך זיך דערנענטערט צו אים מיט פאַר־ביילטע פויסטן. זינגמאַן האָט גענומען זיך צוריק־רוקן, אָבער באַלד האָט ער זיך באַהערשט, נישט געוואָלט קאָמפּראָמיטירן זיין פּרעסטיזש און האָט אַ זאָג געטאָן יגאלן :

„שוין פינף מינוט נאָך איינס און דו שטייסט״.

יגאל האָט פאַרביילט די פויסטן נאָך שטאַרקער און זיי אונטערגערוקט דעם פּרדסן אונטער דער גאָמבע. אין דער רגע האָט ער זיך אַ קראַץ געטאָן אין קאָפּ און איז אַוועק צוריק צו דער אַרבעט. ער

האָט געאַקערט און פון כעס די טוריע נאָך טיפער איינגעהאַקט אין דער ערד.

בעת דער הפסקה איז ער געזעסן אין דער זייט, אָנגעלענט אויף דער טוריע און געפירט אַ פינגער איבער דער ווייכער ערד, גלייכצייטיק געצייכנט אויף איר פאַרשידענע סימנים, אָבער אויף זיינע שלייפן זענען געווען צוויי אָנגעשוואָלענע אָדערן.

פאַרנאַכט, נאָך דער אַרבעט, ווען חברה האָבן צונויפגעלייגט אין מאַגאַזין די טוריעס, זיך געגרייט גיין אַהיים, האָט דער אויפזעער געוואַרט אויף זיין מאָטאָציקל ביים טויער און אַ רוף געטאָן יגאלן, דערלאַנגט אים דאָס געלט פאַר די אַרבעטס־טעג און אים אַ זאָג געטאָן:

„מאָרגן קום נישט צו דער אַרבעט".

ער האָט געוואַרט אויף איבעראַשונג, אָבער יגאל האָט אפילו נישט אַ פינטל געטאָן מיטן אויג. ער האָט דאָס געלט אַריינגערוקט אין דער הינטערש־טער הויזן־טאַש, אַ שפּיי־געטאָן איבערן טויער, צו־געוואַרפן אַ „שלום" דער חברה און אַוועק אין דאָרף.

ער איז געגאַנגען מיטן אויסגעטרעטענעם זאַמ־דיקן וועג און אפילו נישט אַ טראַכט געטאָן וועגן דער געשעעניש. עס האָט אים נישט געאַרט וואָס ער האָט פאַרלוירן אַ סטאַבילן אַרבעטס פּלאַץ. ער האָט געפילט אין דער טאַש די מזומנים פאַר די לעצטע זיבן אַרבעטס טעג און ער האָט צופרידן זיך צוגעזונגען אויפן קול.

אָנקומענדיק אין דער מושבה האָט יגאל אויסגע־טרונקען אַ גלאָז צוף פאַר עטלעכע פּרוטות, געקויפט

סעמיטשקעס און איז איינגעשטיגן אין אויטאָ וואָס איז געפאָרן קיין תל־אביב.

די גאַנצע צייט פון דער נסיעה איז ער געזעסן צעלייגט איבערן ווייכן, אויסגעבעטן געזעס, גע־קנאַקט סעמיטשקעס און געשפּיגן די שאָלן אויפן פּאָל אַרום זיך, אפילו נישט אומגעקוקט זיך אויף דעם פּאַסאַזשיר וואָס איז געזעסן נעבן אים.

ער איז אָנגעקומען אין שטאָט שוין פאַרנאַכט. די הויפּטגאַסן און די שויפענצטער זענען געווען באַ־לויכטן. מיט אַריינגערוקטע הענט אין די הויזן־טאַשן האָט ער גענומען וואַנדערן איבער דער שטאָט. פאַרבייגייענדיק אַ באַלויכטן שויפענצטער האָט ער זיך פאַרהאַלטן אויף אַ רגע, געקוקט אויף די מענער־זאַכן און אַריינגעגאַנגען, געקויפט אַ פּאָר קורצע הויזן און אַ האַקי־העמד.

איצט האָט דאָס פּעקל זאַכן אים געשטערט וואַנדערן. זיינע הענט זענען געווען פאַרנומען און ער האָט נישט געקענט זיי וואַרפן צום טאַקט פון זיינע טריט.

ער איז אַראָפּ צום ים ־ ברעג. ווייניק מענטשן זענען דאָ געווען. ער האָט שנעל אָנגעטאָן די נייע בגדים, די אַלטע אפילו נישט צונויפגעלייגט, געלאָזט זיי ליגן אויפן זאַמד און באַלד אַריין אין איינער פון די קאַפעען. ער האָט באַשטעלט אַ פליישיק נאַכט־מאל און אַ ביר. ביים אַוועקגיין האָט ער דעם רעשט וואָס איז אים געקומען געלאָזט דעם קעלנער.

אויף דער ברייטער, לאַנגער גאַס איז געווען רוי־שיק, מענטשן און אויטאָ־פּאַרקער. יגאל האָט דער־פילט די מידקייט פון אַ טאָג אַרבעט אין פּרדס און

פון דער נסיעה. ער איז אַריין אין ערשטן האָטעל וואָס ער האָט אָנגעטראָפן, האָט דעם באַאַמטן גע־געבן זיין הסתדרות־לעגיטימאַציע און געבעטן אַן אָרט צום שלאָפן. ווי נאָר ער איז אַריין אין צימער האָט ער נאָך זיך פאַרמאַכט די טיר, זיך אויסגעטאָן און זיך געלייגט אין נאָענטסטן בעט. ער איז באַלד איינגעשלאָפן, אפילו נישט געהערט, אַז אין דער נאַכט איז אין צימער צוגעקומען אַ גאַסט.

אין דער פרי, ווען ער האָט זיך איבערגעוועקט, האָט ער זיך אַרומגעקוקט איבערן צימער, אין גע־אייל זיך אָנגעטאָן ס'העמד, אַריינגעשפּרונגען אין די הויזן, זיך אַרומגעוואַשן, באַצאָלט שלאָף־געלט און איז אַוועק.

אויף דער גאַס האָט ער אַוועקגעשטעלט דעם פוס דעם שוכפּוצער, אים געהייסן פּוצן די שיך, אויף וועלכע עס האָט נאָך געקלעפּט די פּרדס ערד. דער־נאָך איז ער אַריין אין אַ רעסטאָראַן עסן פרישטיק.

ווען ער איז דערנאָך אַרויס אויף דער גאַס איז ער געבליבן אַ ווייִלע שטיין אַ פאַרטראַכטער, זיך א קלאַפּ געטאָן אין שטערן, ווי ער זאָל זיך עפּעס האָבן דערמאָנט און גענומען שפּרייזן לענגאויס דער אלנבי גאַס צו דער אויטאָבוסן־סטאַציע פון וואַנען מען פאָרט אין שרון.

אין אויטאָבוס איז ער געזעסן אין ווינקל, גע־קוקט אויף דער פאַרביילויפנדיקער לאַנדשאַפט, אָבער פאַר די אויגן האָט אים געשוועבט זיין געבורט־שטאָט אָדעס, דער ים און פאָרט, געזען דעם טאַטן דער פאָדריאַטשיק, אַ זאַטן, אַן אויסגערוטן ייד, וואָס איז פון מאָל צו מאָל געפאָרן קיין מאָסקווע

און זיך דאָרט געטראָפן מיט מלוכה־מענטשן. ער האָט אים, יגאלן, געשיקט אין גימנאַזיע און אַכטונג געגעבן, ער זאָל אין שטוב רעדן רוסיש, נאָר רוסיש. נאָכדענקענדיק האָט יגאל אַברייטן גענעץ געטאָן, צעשפּרייט ס'מויל, ווי ער זאָל וועלן איינשלינגען אַלע אין אויטאָבוס פּאַסאַזשירן. דער שאָפער האָט אויף אַ רגע אַוועקגעדרייט דעם קאָפּ פון רודער, אים אָנגעקוקט. איצט האָט יגאל נאָך מער זיך פאַרוקט אין ווינקל, געפרווּוט דרימלען.

אין הרצליה האָט ער זיך געלאָזט גיין מיטן וועג וואָס שניידט איבער דאָס דאָרף אין דער לענג, דער־נאָך מיט די זאַמדן, זייטיקע גאַסן, געזוכט שאָטן אונטער די ביימער אין די הייף און גערטנער. גייענ־דיק האָט ער דערפילט אַ ריח פון שטאַל־מיסט און דערזען אַן אַרומגעצוימטע שטאַל, די קי זענען גע־לעגן מיט אַראָפּגעלאָזטע גוידערס וואָס האָבן גע־סאָפּעט שווער דורך זייערע צעשפּרייטע נאָזלעכער, געוואַרט אויפן עסן נאָכן מיטאָג־געמעלק. יגאל איז שטיין געבליבן ביים פּאַרקן, געקוקט אין זייערע תמימותדיקע אויסגעגלאָצטע בהמה־אויגן, ווי ער וואָלט געוואָלט פאַרשטיין זייער מרוקען. ער איז צוגעגאַנגען צום הויז, וואָס איז געשטאַנען אין דער זייט און אויף אים אַן אויפשריפט, „אבני״. ער האָט אַ שטופּ־געטאָן די טיר און איז אַריין אין שטוב.

אַ פליישיק פּנים מיט אַ קאָפּ געדיכטע האָר האָט פאַמעלעך זיך אויפגעהויבן פון דער צייטונג און אַ קוק געטאָן אויף אים איבערן טיש אַריבער. יגאל האָט דערזען אַ לאַנג פּנים מיט טיף־אַריינגעזעצטע אויגן, וואָס האָבן אויף אים געקוקט ווי אויף אַ מענטש

וואָס מען זעט דאָס ערשטע מאָל. יגאל האָט איינ־געצויגן דעם הויזן־פּאַסיק, טיפער פּאַרוקט זיך דאָס היטל אויפן קאָפּ און זיך צוגעזעצט צו אבנין אויף דער באַנק ווי ער זאָל אים קאָנען פון לאַנג און אים אַ פרעג געטאָן, צי ער קאָן ביי אים בלייבן אַרבעטן אין שטאָל. אבני האָט אויף אַ ווײלע אויפגעהויבן זיינע אויגן־ברעמען און גוט זיך איינגעקוקט אין אים. איבער זיין פּנים איז אַריבער אַ לייכטער ציטער פון הסכמה. עס האָט זיך דערהערט זיין באַס־שטימע:

„מרים!"

אין דער טיר איז שטיין געבליבן אַ געזונטע בחורה, באָרוועס, אין אַ פאַרשאַרצט זומער־קלייד מיט אַ גרויסן דעקאָלט, דורך וועלכן עס האָבן זיך בולט געצייכנט אירע גרויסע ברוסטן. אַ בינטל שוואַרצע האָר זענען אַפּירגעהאָנגען פון איר קאָפּ־טיכל.

מרים — האָט אבני ווידער איבערגעחזרט — דער מענטש בלייבט ביי אונדז אַרבעטן. דערלאַנג אים עסן.

שוין פינף טעג אַרבעט יגאל אין שטאָל, שטייט אויף צו דער אַרבעט דריי אַ זייגער ביינאַכט. די קי זענען אים נאָענט. ער גלעט זייערע ברייטע קעפּ, וואָס הענגען אַראָפּ. זיי לעקן זיין פּנים מיט זייערע לאַנגע צונגען, טרעטן מיט די קלאָען אויפן אָרט, שלאָגן זיך מיט די ווײנדלען און מרוקען צו אים. זיין שטימונג איז אָבער אַ געדריקטע. ער איז נישט

צופרידן. ער בענקט נאָך דער פרייער צייט, ווײל נישט זיין געבונדן מיט גאָרנישט.

צומאָרגנס בשעת אבני האָט געגרייט עסן פאַר די קי און ער האָט מיטן גאָפּל צונויפגענומען ס׳מיסט אין דער טאַטשקע איז יגאל פלוצים שטיין געבליבן און אַראָפּגעלאָזט די טאַטשקע. ער האָט אין די הויזן אָפּגעווישט די הענט, אַוועק אין דער זייט, זיך אויסגעצויגן און געפיפן אַ מעלאָדיע, וואָס ער האָט געדענקט פון דער היים. אבני האָט אויף אַ מינוט איבערגעריסן די אַרבעט, זיך אומגעקוקט, דערזען אים ליגן אַן אויסגעצויגענעם אויף אַ סטויג פּאַשע, האָט ער שטרענג געפרעגט:

„שוין געענדיקט די אַרבעט?"

יגאל האָט פּאַמעלעך זיך אויפגעזעצט, אַראָפּגע־לאָזט די פיס פון סטויג און אַדורכגעזייט צווישן די ציין:

„יאָ, גרייט מיר צו מיין אַרבעטסלוין".

אבניס פרוי האָט זיך געפּאַרעט ביים איבערגיסן די מילך פון די קאַנען אין די טעפּ. זי האָט אַ קוק געטאָן אויף אים פון דער זייט. אבני איז געזעסן ביים טיש, אויף וועלכן עס איז שוין געלעגן גרייט יגאלס אַרבעטסלוין. ער האָט עס אים דערלאַנגט אָן צו זאָגן אַ וואָרט. יגאל האָט דאָס געלט אַריינגע־רוקט אין טאַש, אויפן קול אַ זאָג געטאָן „שלום", מיטן פוס אַ שטופּ געטאָן די טיר און איז אַרויס פון צימער.

דער ריח פון די פּרדסים און פעלדער האָט אים אַ שלאָג געטאָן אין פּנים. ער איז ווידער געווען פריי פון עול. אַ ווײלע האָט ער אַ טראַכט געטאָן און

גענומען גיין מיטן פעלד־וועג, נאָר באַלד איז ער שטיין געבליבן. אַ פּאָר שוואַרצע אויגן האָבן אים פאַרהאַלטן. הינטערן הויז אָנגעלענט אויף אַ וואַנט איז געשטאַנען מרים, געוואַרט אויף אים.

„דו בלייבסט אין דאָרף?" — האָט זי אים אַ פרעג געטאָן.

ער האָט איר געענטפערט מיט אַ שאַרפן, פאָרשנדיקן בליק. זי האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און אַ פאַרשעמטע אים געבעטן:

„בלייב אין דאָרף, וועלן מיר זיך טרעפן".

„דאָ אין דאָרף?" — האָט ער זיך ווי פאַרוואונדערט און באַלד הילכיק זיך צעלאַכט. זי איז געשטאַנען אומבאַהאָלפן, פאַרצווייפלט. פּלוצים האָט ער זי אַרומגענומען מיט זיין שטאַרקער האַנט. זי האָט זיך נישט געווערט, איז מיט אים אַרויס אין פעלד.

ווען דער טאָג האָט אָנגעהויבן אויפגיין, זיך אויסגעשיילט פון נאַכט־גרוי, וואָס איז כסדר שיטערער געוואָרן, האָט יגאל פאַרלאָזט דאָס דאָרף אַזוי ווי ער איז געקומען. מרים איז געשטאַנען אין ווינקל פון שטאַל, אים נאָכגעקוקט, אים באַגלייט מיטן בליק, ביז ער איז פאַרשוואונדן איר פון אויג. זי איז געשטאַנען ביז אויפן הימל האָבן זיך באַוויזן די ערשטע זון־סימנים און די הינער האָבן אָנגעהויבן דעם מאָרגן־קריי.

ווען זי איז שטיל, אויף די שפּיץ־פינגער אַריין אין שטוב, איז אבני שוין געווען אין שטאַל, געפּיטערט די קי, זיך געגרייט זיי מעלקן.

אינספעקטן

דער הייסער זומער־טאָג האָט געהאַלטן ביי ענדע. פון די בערג האָט געבלאָזן אַ קילער פאַרנאַכט ווינט. די אַרבעטער האָבן פאַרענדיקט די אַרבעט און אָנגעהויבן פאַרלאָזן די פעלדער. זיי האָבן אין שפּייכלער צונויפגעלייגט די אַרבעטס־כלים און גע־איילט אַהיים. נאָר פּירה איז געבליבן אַרבעטן לענ־גער. זי האָט געמוזט אויסזעצן די בייט טרוסקאַוו־קע־פּלאַנצן, וואָס זי האָט מיטגעבראַכט פון איר קיבוץ. זי האָט געקניט, זיך אונטערגעברומט אַ נגון און זיך געאיילט. זי האָט נישט געוואָלט די אַרבעט זאָל זיך פאַרציען אין דער נאַכט אריין.

ווען זי האָט פאַרענדיקט די אַרבעט, איז די לבנה פאַמעלעך שוין אַפּירגעקומען פון הינטער די בערג. נאָר ווען זי האָט זיך אויפגעהויבן פון דער ערד, איז זי שטיין געבליבן דערשטוינט. נעבן איר איז געשטאַנען גדעון — דער פעלד־שומר, מיט צע־שויבערטע איבערן שטערן האָר.ביידע, פּירה און

גדעון זענען אַ ווײַלע געשטאַנען זיך אַנטקעגן און נישט אַרויסגערעדט קיין וואָרט. גדעון האָט מיט דער צונג זיך געווישט די ליפּן, און פון אויפרעגונג געקוקט אַראָפּ. פירהאַ האָט די ערשטע זיך אָנגערופן, געפרעגט:

„וואָס האָסטו זיך אַזוי צעיוירן, העלד מײַנער?“

זי האָט מיט אַ שמייכל געקוקט אים גלײַך אין די אויגן אַרײַן.

גדעון האָט שווער אָפּגעאָטעמט. פון פאַרלעגנהייט האָט ער מיט זײַן שפּיצרוט געקלאַפּט זיך אין שטיוול, געקנייטשט אין האַנט דאָס היטל און געקײַעט מיט די קין־באַקן, ווי געוואָלט פאַרדײַען אירע ווערטער.

זי האָט אויפגעהויבן איר האַנט, לײַכט אַ שאַר געטאָן איבער זײַנע צעשויבערטע האָר. איר שטים איז געווען ערנסט:

„גדעון, האָסט שוין ווידער אָנגעהויבן?“

ער האָט פאַרזשמורעט די אויגן און די קנייטשן אויף זײַן שטערן זענען נאָך טיפער געוואָרן. ער האָט זי אַדורכגענומען מיט זײַן שאַרפן בליק און אַ זאָג געטאָן:

„איך וויל וויסן“...

פירה האָט אויף אַ רגע צונויפגעפרעסט אירע ליפּן. אירע מויל־ווינקלען האָבן לײַכט אַ ציטער געטאָן און מיט אַ ווייכער צאַרטער פרויען־שטימע געזאָגט:

„דאַרפסט עס פילן“...

זײַנע אויגן האָבן אַ פלאַם געטאָן און ער האָט

האַסטיק זי אַ צי געטאָן צו זיך, געדריקט צו זיך און מיט אַ בעטנדיק קול געמורמלט:

„פירהלע, קום מיט מיר, מיר וועלן אויסענדיקן דאָס הויז, האָבן אַ ווירטשאַפט...

פירהס האַרץ האָט געטיאַקעט, זיך געריסן צו אים, געוועזן גרייט מיט אים גיין אפילו אין מדבר...

מיטאַמאָל האָט אַ ווינט אַ בלאָז געטאָן און פאַרשפּאַרט אירע צעשפּרייטע נאָזלעכער. זי האָט דערפילט דעם ריח פון די גרינסן און די פעלדער און האָט אים אייליק אָפּגעשטופּט פון זיך, אַרויפגעשפּרונגען אויף דער „קארקירא", וואָס איז געשטאַנען אין דער זייט געשפּאַנט און האָט אַ צי געטאָן די לייצן. די וואָגן־רעדער האָבן זיך אַ קאָלער געטאָן איבער דער ווייכער ערד און אויף איר איבערגעלאָזט איינגעפּרעסטע רייפן־סימנים. גדעון איז געשטאַנען און נאָכגעקוקט די „קאַרקיראַ", וועלכע האָט זיך פון אים כסדר דערווייטערט, ביז זי איז פאַרשוווּנדן פון אויג.

ער האָט מיט דער צונג זיך אָפּגעווישט די ליפּן און אַריין אין שטאַל זאָטלען זיין פערד.

אַרום די שטאַלן זענען געשטאַנען די בהמות און אומגעדולדיק געמעקעט. איבערן אויפגערוימטן הויף איז מיט פרייד אַרומגעשפּרונגען דער זשרעבאַק, וואָס האָט נאָך נישט געוווּסט דעם טעם פון אַ ציימל. דער הונט האָט זיך אַרומגעשלייכט מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן עק און אַוועקגעלייגטע אויערן, גוטמוטיק געקוקט אויף יעדן און געבעטן אַ גלעט, נאָר יעדער האָט אים אויסגעמיטן, זיך געאיילט אַרומוואַשן, איבערטאָן, געוואָלט געניסן, רוען.

אַרום דער עס־שטוב, האָבן זיך פֿאַרזאַמלט די קינדער און זיך געגרייט אויפֿנעמען די עלטערן מיט גאַרמאָשקעס און האַרמאָ־טענץ. נאָר דאָס מאָל האבן די עלטערן נישט אויפֿגענומען דעם יונגן דור, ווי יעדן שבת און נישט צוגעפּאַטשט מיט די הענט צום טאַקט פֿון זייער טאַנץ. זיי זענען געווען פֿאַרנומען מיט דער אסיפֿה וואָס האָט געדאַרפֿט פֿאָרקומען.

אין עס־שטוב האָט געדוישט ווי יעדעס מאָל נאָכן אָוונטברויט. די פֿרויען, וועלכע האָבן היינט געאַרבעט אין קיך, זענען אַרומגעפֿאָרן מיט די האַנט־וועגעלעך, צונויפֿגעקליבן פֿון די טישן די בלעכענע טעלער און וואַזעס, וואָס זענען שוין געווען ליידיק. דורך די אָפֿענע פֿענצטער, האָט זיך געשפּאַרט אַ ווינטל, אונטערגעהויבן די קאָלירטע פֿאַפּירן וואָס האָבן באַצירט דעם לאָקאַל. די טיר האָט נישט גע־רוט, מענטשן זענען געקומען און געגאַנגען. זיי האָבן מיטגעברענגט און מיטגענומען דעם ציגאַרן־רויך, וואָס האָט זיך געקנוילט אין דער לופֿט. די אָפּגעריסענע פּיאַנאָ־טענער אינעם ווייטן לאָקאַל־ווינקל זענען געוואָרן פֿאַרהילכט דורכן קלאַנג פֿון די הויך־גלאָקן. דער גלאָק האָט געשריגן מיט קראַפֿט און אַלע חברים צונויפֿגערופֿן אויף דער אסיפֿה.

דער לאָקאַל איז פֿול געוואָרן. דער גרויסער צע־פֿלאַמטער „לוקס״, וואָס איז אַראָפּגעהאָנגען פֿון דער סטעליע, האָט אָנגעהויבן ציטערן, געצאַנקט, געוואָלט אַריינדרינגען מיט זיין ליכט אין יעדן ווינקל פֿון זאַל. די פֿאַרזאַמלטע, אַלע אין בלויע העמדער, זענען געזעסן אַרום די טישן. בן־יעקב, דער סעקרע־טאַר, אַ נידעריקער, ברייטביייניקער בחור מיט פֿולע

באַקן וואָס האָבן זיך אים בשעתן רעדן געטרייסלט ווי גוידערס. זיין רעדן האָט זיך פאַרצויגן, ער האָט איבערגעגעבן דעםווירטשאַפט־באַריכט, געוויזן שו־רות מיט ציפערן „פון געגעבן און גענומען", גע־באַרגט און צוריקגעצאָלט, וואָס האָבן באַוויזן דעם מצב אין קאָלעקטיוו. ווי נאָר ער האָט געענדיקט, האָט געבעטן אַ וואָרט משה דער סטאָלער, אַ דאַ־רער, הויכער, מיט אַ צעפּלאַטשעטער נאָז.

ער האָט געחוזקט פון קיבוץ פאַרן פאַרנאַכלע־סיקן די סטאָלעריי, וואָס קאָן אַריינטראָגן אַ גוטן רווח ווען זי זאָל אָננעמען אַרבעט אין דרויסן. ער האָט געפאָדערט, מען זאָל באַשטימען אַ סומע געלט, איינקויפן דאָס נויטיקע האָלץ און אים צוגעבן צו דער אַרבעט נאָך צוויי חברים סטאָלערס, וועלכע אַרבעטן איצט אין פעלד. אָבער גרשון, דער „אַגראַר־מיניסטער", וועמענס שטערן איז אין משך פון יאָרן געוואָרן צעאַקערט ווי ערד פאַר בייטן, האָט קוים אויפגעהויבן זיין מידן גוף. ער האָט צווויסן געטאָן, אַז ער איז קעגן דעם, מען זאָל אַוועקנעמען חברים פון דער ערד־אַרבעט און איז קעגן פאַרגרעסערן די סטאָלעריי. דער קיבוץ איז אַן אַגראַר־קאָלעקטיוו און דאַרף נאָר זאָרגן צו פאַרגרעסערן די ערד־ווירט־שאַפט. וואַרשטאַטן קאָן די שטאָט אויך פאַרלייגן און איבערהויפּט איצט, ווען דער קיבוץ דאַרף טייל־ווייז איבערגיין פון פלחה צו ציטרוס און ירקות. איבערן זאָל איז אַדורך אַ מורמל, אָבער גרשון האָט גערעדט ווייטער. ער האָט געפאָדערט, מען זאָל ליק־ווידירן די בלומען־אינספּעקטן, וואָס גיבן נישט קיין רווח. דאַקעגן האָט ער געפאָדערט, מען זאָל פאַר־

ברייטערן די ציטרוס־אינספּעקטן וואָס וועלן זיין דער מוסטער פאַר דער סביבה.

פירה וואָס האָט בשעת דעם וויכוח געוואַרט אָנ־געשטרענגט און אומגעדולדיק, זי זאָל קאָנען פאַר־ברענגען אירע פאָדערונגען פאַר די בלומען־אינספּעקט־טן, איז אויפגעשפרונגען. זי האָט מיטן גאַנצן כוח אַ קלאַפּ געטון מיט דער האַנט אין טיש און געבעטן דאָס וואָרט:

„איך פאַרשטיי נישט — האָט זי געטענהט — פאַר וואָס וויל דער קאָלעקטיוו אויסברייטערן איין ווירטשאַפטס־צווייג אויפן חשבון פון דער צווייטער? פאַרוואָס וויל מען דווקא פלאַנצן ציטרוסן און פאַר־ניכטן די בלומען? צי איז עס מענטשלעך צו יאָגן זיך נאָך רווחים? צי איז פאַרן קיבוץ נישט גענוג, אַז די בלומען זיינע זענען די שענסטע אין דער גאַנצער געגנט?"

ווי אויף אַן אָפּגערעדטן צייכן האָבן פון די לעצ־טע רייען גענומען זיך אַרויסשאַרן עטלעכע פון די יינגערע חברים. נאָך זיי זענען אַרויס אַנדערע, דער־נענטערט זיך איינער צום אַנדערן, אַרומגענומען, פאַר־לייגט אַן אָרעם אויף אַן אָרעם, דערנענטערט אַן אַקסל צו אַן אַקסל און זיך געלאָזט אין אַ האָראַ. חברה האָבן געטאַנצט, וואָס אַמאָל התלהבותדיקער. די, וואָס זענען געבליבן זיצן האָבן צוגעפּאַטשט מיט די הענט און עס האָט זיך דערהערט אַ געזאַנג, וואָס האָט געקלונגען ווי אַ תפילה, אַז דער יונגער פּרדס, וואָס מען דאַרף פלאַנצן זאָל געראָטן און אַז די מאַראַנצן זאָלן זיין שיינע, זאַפטיקע און זאָלן זיך צעגיין אין גאַר דער וועלט.

ווידער איז אין עס־שטוב רוישיק ווי יעדן שבת. די טישן זענען געדעקט צום פרישטיק. חברה קומען זיך צונויף לאַנגזאַם ווי נאָך אַ האָראַ־נאַכט. אויפן שוואַרצן טאָוול איז אַרויסגעהאָנגען די באַקאַנט־מאַכונג פון דער פאַרוואַלטונג וואָס גיט צוויסן, אַז צוליב דעם האָראַ האָט די זיצונג זיך פאַרענדיקט אין סעקרעטאַריאַט ־ צימער. אַדורכגייענדיק האָבן חברה געוואָרפן אַ בליק אויף די אונטערגעשטראָכענע מיט רויטן טינט פינף שורות, וואָס האָבן צוויסן געטאָן דעם באַשלוס פון דער פאַרוואַלטונג. מען טרעט צו פלאַנצן דעם פרדס, מען ליקווידירט די בלומען־אינספעקטן און עס ווערט פאַרגרעסערט די סטאָלעריי.

פירהן איז טונקל געוואָרן אין די אויגן. דער קאָפּ האָט זיך איר פאַרדרייט. זי האָט זיך געמוזט אָנשפּאַרן אין דער וואַנט. ווען זי איז צו זיך געקומען האָט זי זיך אַרומגעקוקט איבער דער עס־שטוב מיט אַ שטאַרן בליק, ווי זי זאָל עפּעס זוכן אין דער ווייט. די עס־שטוב און די מענטשן, מיט וועלכע זי האָט געלעבט אַזוי פיל יאָרן, זענען איר איצט געווען פרעמד. זי איז אַרויס, זיך געשלייכט איבערן הויף, געקוקט אויף יעדן, געוואַרט מען זאָל איר עפּעס זאָגן.

ביים מיטאָג האָבן די חברים זי אויסגעמיטן. זיי האָבן זיך געשעמט מיט איר טרעפן. זי האָט זיך געשלעפּט איבערן הויף אָן אַ ציל. זי איז אַריין אין די בלומען־אינספעקטן, וועלכע זי האָט נאָך נעכטן דאָס לעצטע מאָל אונטערגעגאָסן, איז שטיין גע־בליבן מיט צעלייגטע הענט ווי זי זאָל וועלן באַשיצן

די פלאַנצן. אין אירע אויגן האָבן די פלאַנצן נאָך געבליט, צעשפּרייט דעם בלומען־ריח, אָבער אין געדאַנק האָט זי זיי שוין געזען אויסגעטרוקנטע — ווי צופוסנס פון מצבות אויף אַלטע קברים.

אַ דערשלאָגענע מיט אַ פאַרקרעמפּט פּנים פון ווייטיק, ווי נאָך אַ נאָענטן געשטאָרבענעם, האָט זי מיט מידע טריט, ווי אַ זקנה, זיך געלאָזט גיין צוריק. אָבער נאָך יעדע עטלעכע טריט איז זי שטיין געבליבן, זיך אומגעקוקט אויף די פלאַנצן, וועלכע זי האָט אויסגעהאָדעוועט. עס האָט זי באַהערשט אַ געפיל, ווי אַלץ אין איר האָט זיך אָפּגעריסן, מער האָט זי נישט אויסגעהאַלטן און שנעל ווי וואַנזיניק געטומען לויפן וואָס ווייטער פונעם אָרט פון די אינספּעקטן.

זי איז אַריין אין איר ווינ־באַראַק, גענומען איר תנ״ך, דעם פּאָטערס געשענק, די לייוונטענע טאָרבע מיטן וואַש־געצייג און איז אַרויס פון הויף, ווי אַ פרעמדע, וואָס קען דאָ קיינעם נישט.

די זון האָט אָנגעהויבן זיך זעצן, פּאַמעלעך אונ־טערגערוקט זיך הינטער די בערג. אַ פאַרמאַטערטע, אויסגעהונגערטע איז פּירה צוגעקומען צו גדעונס הויז וואָס איז געווען אין בוי. זי האָט אָנגעקלאַפּט אין פענצטער. אַ פאַרשלאָפענער און צעקנעפּלטער איז גדעון אַראָפּ פון געלעגער. זעענדיק פּירהן איז ער מיט אימפּעט אַריבערגעשפּרונגען דאָס פענצטער. ער האָט זי אַרומגענומען, צוגעדריקט שטאַרק. ביידע האָבן געשוויגן. אין דער לופט האָבן געזשומעט אינ־זעקטן.

שנאה

שעהן ווי כאַסאַן זיצט פאַר זיין געצעלט אויף אונטערגעלייגטע אונטער זיך פיס און פאַרשיכורט זיך מיט דער נאַרגילע. מיט אַ מאָל האָט ער אויפגע־הערט ציען דעם רויך, האָט פאַרזשמורעט די אויגן און איינגקוקט זיך אין די מואב־בערג פון אַרום. ער האָט געוואָלט זען, ווער גייט און דערנענטערט זיך צום דאָרף. באַלד האָט ער דורך די ציין אַדורכגעזיגן אַ שפּיי און ווייטער גערויכערט. די נאַרגילע האָט אים געשיכורט און איינגעשלעפט.

באַרג אַראָפּ איז געגאַנגען סאַלאַך. ער איז גע־גאנגען אין זיין געבוירן־דאָרף. זיינע עלטערן זענען אין דעם דאָרף געשטאָרבן און ער האָט דאָרט גע־לאָזט זיין כלה. צוקומענדיק צום דאָרף האָט ער זיך איינגעהילט אין דער אַבאַיע, דעם קאָפּ אַרומגע־וויקלט מיט דער קעפיע און אויף איר אַרויפגעלייגט דעם אַקאַל, וועלכן ער האָט ביז איצט געהאַלטן אין האַנט ער זאָל נישט פאַרשטויבט ווערן. די הינט,

וואָס האָבן דערפילט אַ פּרעמדן, זענען אַרויס פון די געצעלטן, באַפאַלן אים מיט אַ ווילד בילעריי, געוואָלט אים אָנגרייפן. סאלאך איז געגאַנגען פּאָרויס און געוואָרפן מיט די פּאָלעס פון דער אַבאַיע, זיי געשראָקן און אַוועק צום טייך.

אינעם געצעלט זענען די יריעות אויפגעהויבן. דער שייך זיצט אויף דער ערד אויף אַן אונטערגעלייגט קישן און דרימלט. איבער זיינע אָנגעשטרענגטע היפטן פון די אונטער זיך אונטערגעלייגטע פיס איז געלעגן די שאבאריע.

זעענדיק סאלאכן, וועלכער איז שוין אין דאָרף נישט געווען אַ פּאָר יאָר פון זינט ער האָט געגעבן האַנטגעלט פאַר איסליען, כאַסאַנס זיבניעריקע טאָכטער, האָט כאַסאַן פאַמעלעך אַרויפגעלייגט זיך די האַנט אויפן האַרץ און לאַקאָניש, ווי ער זאָל דורכזייען דורך די ציין די ווערטער, אים באַגריסט:
„מאת מרך הבא".

„מדוך מרחבכום" — האָט סאלאך אים געענטפערט מיט אַ טיפער גאָרגל־שטימע, ווי ער זאָל קאָלערן די ווערטער אין מויל.

דער שייך האָט געבעטן סאלאכן זיצן און באַלד גענומען קלינגען מיט די מעשענע טעלער וואָס זענען געלעגן ביי זיינע פיס. דערהערנדיק דעם מעטאַל קלאַנג זענען אָנגעלאָפן דעם שייכס ווייבער און זענען געבליבן וואַרטן ביים געצעלט, נישט געוואַגט אַריינצוגיין אינעווייניק.

דער שייך האָט די ווייבער געהייסן דערלאַנגען דעם גאַסט וואַסער און קאַווע. סאַלאַך האָט אָפּגע־

וואַשן זיינע פיס, אויסגעשווענקט ס׳מויל און די אויגן פון וועגשטויב.

אַ דינער לעבנס־פאָדעם ווי פון אַ שפּין־געוועב האָט אַרומגענומען דאָס דאָרף. די בעדואינער האָבן זיך באַלד דערוווסט, אַז סאַלאַד איז געקומען און האָבן גענומען זיך גרייטן אויפנעמען דעם גאַסט. אפילו די קעמלען האָבן אויפגעהויבן זייערע העל־דזער פון דער ערד, ווו זיי האָבן געזוכט אַ גרעזל צום עסן און געקוקט מיט זייערע וואַסערדיקע אויגן, געוואָלט זען וואָס עס קומט פאַר אין דאָרף. נאָר איסליא איז געזעסן אין געצעלט איינע אַליין אויף דער ערד און געציטערט פון שרעק. איצט וועט סאַלאַד אפשר שוין וועלן זי צונעמען פון דאָרף.

סאלאך האָט אָפּגעדאַוונט, האָט אָנגעטאָן די אויסגענייטע סאַנדאַלן, וואָס ער האָט געקויפט אין יפו אַ טאָג פאַר זיין גיין אין דאָרף אַריין. אַלע בע־דואינער האָבן זיך פאַרזאַמלט אַרום אים; באַטראַכט זיינע סאַנדאַלן און פון אַנטציקונג געטרעטן פון איין באָרוועסן פוס אויפן אַנדערן, ווי אומבאַהאָלפענע, פאַרמאַכטע אין אַ הינער־שטייג. סאַלאַד, וועלכער האָט שוין געזען די שטאָט און ווייסט אַ סך מער ווי די בעדואינער, האָט נישט געלייגט קיין אַכט אויף זיי. ער איז גלייך אַריין אין שייכס געצעלט און זיך אַוועק־געזעצט נעבן אים אויף אַ נידעריק, קליין בענקעלע.

די בעדואינער זענען פאַמעלעך, מיט פלעגמאַטישע טריט אַריין אין געצעלט און זיך אויסגעזעצט אויף דער ערד אַרום דעם שייך, געוואַרט וואָס סאַלאַד וועט דערציילן איבער דער ווייטער שטאָט. ער האָט זיי דערציילט וועגן דער צווייטער זייט ירדן, דאָרט זענען

די פעלדער גרין און פאַרפלאַנצט מיט פּרדסים. פון די טיפע ברונעמס שעפט מען וואַסער מיט מאַשינען. יידישע ווייבער, העלהאַריקע, גייען מיט אויפגעדעקטע פנימער. זיינע רייד האָבן זיך געהערט ווי מעשה כּישוף. זיי האָבן געזיפצט און געמורמלט מיט הייזעריקע קולות, געזופט קאַווע און געוואָלט מיטשלינגען זיינע ווערטער.

אַזוי זענען זיי געזעסן מיט אָפענע מיילער און ווילד־פאַרגאַפטע אויגן. אויך כאַסאַן האָט זיך צוגעהערט צו סאַלאַכס רייד. ער איז געזעסן מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ און שטאַר פּנים, אָן אויסדרוק. די גאַנצע צייט האָט ער זיך געגלעט זיין בערדל, געדרייט זיך די וואָנצעס און געווונקען צו סאַלאַכן, אָבער ער האָט נישט געזען אָדער געמאַכט זיך נישט זען. כאַסאַן האָט נישט געקאָנט אויסהאַלטן, האָט זיך צוגערוקט צו סאַלאַכן און אים אַ ברום געטאָן אויפן אויער:

איסליא...

סאַלאַך האָט אַ צמאָקע געטאָן מיט דער צונג און מיט בטול אַ וואָרף געטאָן מיט דער האַנט, אַז ער וויל זי נישט. אין דער מינוט איז פון כאַסאַנס פּנים פאַרשוווּנדן די עלטער. די הויט אויף זיין פּנים האָט זיך אויסגעצויגן ווי אַ פאַרמעט. זיינע אויגן האָבן אָנגעהויבן גלאַנצן ווי די אויגן ביי אַן אָדלער. פון דער זייט, פון אונטער דעם רימען אפיר, האָט ער אַרויסגעצויגן דעם שטילעט און בליץ שנעל מיט אַ ווילדער קראַפט אים פאַרטיפט אין סאַלכס אָרעם. סאַלאַך האָט זיך צוזאַמענגעדרייט פון ווייטיק און זיין בלוט האָט באַגאָסן די ערד.

דער שבט האָט געברויזט און געליארעמט. די מחנה בעדואינער האָט זיך צעטיילט אין צוויי פיינד־לעכע לאַגערן: פאר כאַסאַנען און פאַר סאַלאכן. אַרום די געצעלטן זענען זיך צונויפגעלאָפן די ווייבער וואָס זענען צוגעשטאַנען צו די מחנות אין וועלכע זייערע מענער זענען געווען. זיי האָבן געקלאַפּט אין די ברויט־בלעכן און געקלונגען מיט זייערע קווייטלעך. זיי האָבן זיך געהיצט, געהעצט, געמוטיקט זייערע מענער צום קאַמף. איבערן דאָרף האָט זיך שוין גע־טראָגן דאָס הפקרות פון מלחמה.

אַ געבוקטער זקן מיט טריבע אויגן, אָן ציין איז אַריין צווישן די צוויי פיינטלעכע מחנות און איינ־געהאַלטן. ער איז געשטאַנען אָנגעלענט אויף זיין שטעקן מיט פאַרמאַכטע אויגן און זיי געוואָרנט: „אַ ל ל אַ וועט אויסגיסן זיין צאָרן אויף אונדזער דאָרף פאַר דעם אומשולדיקן פאַרגאָסענעם בלוט. סאַלאַך איז נישט שולדיק. שולדיק זענען די כופרים, די וועלכע האָבן סאַלאַכן אַראָפּגעפירט פון דרך הישר. שולדיק זענען די יידן."

אָבער דער מלחמה־שטורעם האָט ווייטער געבושע־וועט מיש שנאה. ביידע מחנות האָבן געיובלט מיט ווילדע אויסגעשרייען. די מהומה און בהלה איז באַ־גלייט געוואָרן מיט מעסערס און אַנטבלויזטע שווערדן אין די הענט פון די מענער און ווילדער פויקערייַ פון די ווייבער.

א י נ ה אַ ל ט :

ברויט — — — — — — 5
בוגרת — — — — — — 15
סוריא — — — — — — 19
אויפברויז — — — — — 24
תכלית — — — — — — 32
ניי־געבוירן — — — — 38
רויערד — — — — — — 45
ערע — — — — — — — — 52
שקלאַפן — — — — — 58
גורל — — — — — — — 64
גראַנגל — — — — — 70
אין פרדס — — — — — 73
ווינטער — — — — — 77
שטיל־לעבן — — — — — 82
תאווה — — — — — — 87
קאַפיטאַן זביגניעווסקי — — 91
איבערגאַנג — — — — — 98
פריי — — — — — — — 105
אינספעקטן — — — — — 114
שנאה — — — — — — 122